

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	3
1. SOCIĀLĀ ATMIŅA KĀ KULTŪRAS MANTOJUMA NESĒJA INFORMĀCIJAS LAIKMETĀ.....	6
1.1. Informācijas aprīte mūsdienu sabiedrībā	8
1.2. Sociālā atmiņa un tās loma informācijas laikmetā.....	14
1.3. Kultūras mantojums – tautas dzīvā atmiņa.....	20
1.4. Kultūras mantojuma potenciāls informācijas laikmetā.....	23
2. KULŪRAS MANTOJUMS DIGITĀLAJĀ FORMĀ	28
2.1. Kultūra e-vidē.....	29
2.2. Dematerializētais kultūras mantojums.....	32
2.3. Digitāli ‘dzimušais’ kultūras mantojums.....	38
2.4. Neaktualizētais 21. gadsimta kultūras mantojums.....	42
3. DIGITĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA KRĀTUVES LATVIJĀ	47
3.1. Bibliotēkas kā sociāli informatīvie centri.....	49
3.2. Muzeju kā cilvēces vērtību krātuves digitālā integrācija.....	55
3.3. Arhīvi- sociālās atmiņas glabātāji.....	60
3.4. Kultūras informācijas sistēmas centrs kā atmiņas institūciju atbalsta sistēma digitalizācijā.....	65
NOBEIGUMS.....	69
KOPSAVILKUMS.....	71
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	72
ANNOTATION.....	80
PIELIKUMI.....	81
1. Pielikums. Intervija ar LNDB vadītāju Artūru Žoglu.....	82
2. Pielikums. Intervija ar Latvijas okupācijas muzeja galvenā krājuma glabātāju Taigu Kokneviču.....	87
3. Pielikums. Intervijas ar LNVM direktora vietnieci krājuma darbā Anita Meinarte.....	90
4. Pielikums. Intervija ar LNAdirektora vietnieci Ingūnu Slaidiņu.....	97
5. Pielikums. Intervija Kultūras informācijas sistēmas centra pārstāvi Agritu Sagalajevu	102

IEVADS

Mūsdienās ļoti strauji norit sociālās pārmaiņas un tehnoloģiju attīstība, kas atstāj lielu ietekmi uz cilvēku dzīvesveidu, apkārtējo vidi, izglītību, profesionālo sfēru un rada sava veida apmulsumu. Aktualizējas jautājums par pagātnes lomu, pagātnes lietojumu mūsdienās.

Cilvēkiem aizvien grūtāk kļūst plānot savu nākotni. 21. gs. paaudzei, salīdzinājumā ar iepriekšējo paaudzi, ir samērā sarežģīti definēt skaidru un drošu dzīves plānu: būt pārliecinātam, ka visu mūžu nodzīvos vienā valstī, strādās tikai vienā konkrētā profesijā. Tas mudina cilvēkiem aizvien biežāk atskatīties pagātnē un aplūkot pagātnes pieredzi, vērtības. Sociālā atmiņa tiek izmantota, veidojot savu individuālo identitāti un iekļaujoties sociālajās grupās.

Pagātne ir skaidrāka un saprotamāka nekā mūsu iespējamais nākotnes plāns un tādējādi piedāvā drošības sajūtu. Šo iepriekšminēto procesu rezultātā sākas posms, ko vēstures, identitātes un atmiņas pētnieks Pjērs Norā (*Pierre Nora*) sauc par komemorācijas laikmetu.¹ Mēs to varētu dēvēt par ‘atceres laikmetu’. Pētnieks runā par to, ka līdzsvars starp pagātņi un tagadni ir sagrauts. Notikumi, procesi un parādības aizvien straujāk paliek *aizmugurē* – neatgūstamā pagātnē un tās komemorācijā. Savukārt digitalizācijas procesi atmiņas institūcijās mūsdienās ir aplūkojami kā jaunas iespējas un jauni izaicinājumi kultūras mantojuma aktualizēšanā.

Autores bakalaura darba *Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā* tēmas izpēti aktualizē *Europeana bibliotēkas* mērķtiecīga paplašināšanās. Veicinot dalībvalstis digitalizēt atmiņas institūcijās uzkrāto mantojumu un pievienot digitālās bibliotēkas *Europeanas* datu bāzei, tiktu nodrošināta arī Latvijas kultūras mantojuma aprīte starptautiskā līmenī.

Arī *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.-2015. gadam*² ir noteikts veidot Latvijas valsti atbilstoši laikmeta tendencēm kā mūsdienīgu, nacionālu valsti Eiropas un pasaules kultūru daudzveidībā.

Savukārt *Valsts kultūrpolitikas nostādnes “Radošā Latvija 2014-2020”*³ atsevišķi tiek izdalīta nodaļa kultūras atmiņas institūcijām un to attīstībai nozīmīgiem jautājumiem. Šajā

---

¹Nora, Pierre. *Realms of memory: rethinking the French past. Between Memory and History*. New York: Columbia University Press, 1996-1998

² *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.-2015.* [skatīts: 20.03.2014], http://www.km.gov.lv/lv/dokumenti/planosanas_doc.html

³ *Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. g.Radošā Latvija.* [skatīts: 20.03.2014], http://www.kis.gov.lv/wp-content/uploads/2012/12/1_1_Dace-Ziemele.pdf

kultūrpolicies plānošanas dokumentā tiek uzsvērti muzeju, bibliotēku un arhīvu atbalstīšana kā nozīmīga nacionālās vērtības uzturoša sistēma. Tiek akcentēta arī infrastruktūras attīstība atmiņas institūcijās, lai attīstītu kompetenci un kapacitāti kvalitatīvu pakalpojumu, tajā skaitā e-pakalpojumu, nodrošināšanai.

Autores bakalaura darba *Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā* pētāmie jautājumi ir :

- 1)Kāda ir sociālās atmiņas loma mūsdienās?
- 2)Kā digitalizācija ietekmē kultūras mantojumu?
- 3)Kā norit un kas ir sasniegts kultūras mantojuma digitalizācijā atmiņas institūcijās kā arhīvi, bibliotēkas un muzeji?

Pamatojot bakalaura darba aktualitāti mūsdienu sabiedrībā, autores mērķis ir izpētīt un aprakstīt Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas un atmiņas institūciju nozīmi sociālās atmiņas veidošanā.

Lai veiksmīgi sasniegtu pētāmo mērķi, autore bakalaura darbā *Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā* izvirzīja uzdevumus:

- Analizēt pagātnes lomu šodienas dzīvē;
- Analizēt sociālās atmiņas lomu ne tikai pagātnes, bet arī tagadnes un nākotnes izpratnē;
- Analizēt kultūras mantojuma un sociālās atmiņas saistību;
- Analizēt un aprakstīt digitālā jeb jaunā kultūras mantojumu veidus, formas;
- Digitālās kompetences paaugstināšana (trūkst zināšanu kā un kur digitālos materiālus var izmantot)
- Apskatīt atmiņas institūcijas kā instrumentu sociālās atmiņas veidošanā;
- Aktualizēt Latviskās kultūrapziņas nozīmību, analizēt un meklēt labvēlīgus apstākļus sabiedrības līdzdalībai kultūras mantojuma izzināšanā, izkopšanā un tālāk nodošanā nākamajām paaudzēm.

Digitālā materiāla izpētē vienlīdz nozīmīgs ir vēsturiskais kultūras mantojums, kā arī mūsdienu laikmeta liecību aktualizēšana. Latvijas atmiņas institūciju digitālo kolekciju un digitalizācijas izpētē tika iekļautas visu trīs veidu atmiņas institūcijas – arhīvi, bibliotēkas un muzeji, kā arī kultūras informācijas sistēmas centrs, kas ir atbildīgs par digitalizācijas procesiem atmiņas institūcijās.

Bakalaura darbs *Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā* ir strukturēts trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā ir izklāstīti teorijās pamatoti apgalvojumi

par sociālo atmiņu, tās lomu informācijas laikmetā, un kultūras mantojumu kā tautas dzīvo atmiņu.

Savukārt bakalaura darba otrajā nodaļā autore apskata kultūras mantojuma digitalizāciju kā potenciālu digitālajā kultūrā, kā arī analizē „Digitāli dzimušos” zināšanu avotus un kultūras mantojumu, ko atstāj 21. gadsimts.

Bakalaura darba pamatā sociālkulturālais skatījums – tieksme uzzināt un noskaidrot kultūras mantojuma digitalizācijas procesa lomu un nozīmi, gaitu un perspektīvas salīdzinošā aspektā – gan kā tas jau notiek citās pasaules un Eiropas valstīs, gan arī Latvijā. Pētījumā ir pielietota aprakstošā metode-atlasīti un apkopoti materiāli par kultūras mantojuma digitalizācijas norisi, kā arī veiktas dziļās intervijas ar ekspertiem atmiņas institūcijās.

1. SOCIĀLĀ ATMIŅĀ KĀ KULTŪRAS MANTOJUMA NESĒJA INFORMĀCIJAS LAIKMETĀ

21. gadsimts, postmodernisms ienāca ar strauju dzīves tempu: globālo sakaru sniegtā iespēja uzzināt par notikumiem jebkurā pasaules malā un informācijas loka nenoliedzama un šķietami bezgalīga paplašināšanās. Kultūru daudzveidība jebkurā sabiedrībā un iespēja vienam otru sasniegt mirkļa laikā, izmantojot mobilos sakarus vai internetu.⁴ 21. gadsimta vide ir krasi mainījusies un līdz ar to ir izmainījies arī cilvēks, viņa dzīvesveids un dzīves ritms. Kā akcentē Čārlzs Lendrijs (*Charles Landry*)⁵ *sacensība par to, kam piederēs cilvēku brīvais laiks, kļuvusi krietni rafinētāka. Aizvien vairāk pieaug tieksme pēc izklaides, tomēr cilvēki vēlas savā brīvajā laikā rast izglītojošo aspektu pat izklaidējošās vietās, līdz ar to komerciālas institūcijas cenšas šādu iespēju piedāvāt.*⁶ Rodas iespēja modernizēt un aktualizēt kultūras mantojumu.

Džeremijš Rifkins (*Jeremy Rifkin*) uzskata, ka dzimst jauns cilvēku arhetips. Tos raksturo pēc iespējas komfortablāka dzīve, kas daļēji tiek pavadīta kibertelpas virtuālajās pasaulēs. Šai jaunajai paaudzei piemīt spēja darboties vienlaikus paralēlās pasaulēs un strauji mainīt savu personu, pielāgojoties jaunajai realitātei, gan īstai, gan mākslīgai. Tīkla sabiedrība, kā šo jauno paaudzi dēvē Manuels Kastels (*Manuel Castells*)⁷, ir pieradusi pie iespējas ātri iegūt informāciju, tā nespēj ilgi koncentrēties. Tīkla sabiedrību raksturo spontānums vairāk nekā apdomīgums. Profesors Kristofers Lešs (*Christopher Lasch*), raksturojot šo laikmetu, apgalvo, ka strauji tiek zaudēta vēsturiskās nepārtrauktības apziņa. Apziņa, ka mēs esam daļa no secīgas paaudžu maiņas, kas sākusies pagātnē un turpināsies nākotnē. Tikko apskatītie un citi 21. gadsimta pavērsieni, rosina apspriest sociālās atmiņas nozīmi modernizētajā sabiedrībā.

Pasaulē, kurā mēs dzīvojam, par svarīgāko kļūst piesaistīt un paturēt citu uzmanību. Veidojoties arvien jaunām attiecībām, mainās arī indivīda sociālās spējas: cilvēks "peld" vienmēr mainīgajā, nepārtrauktajā un mutuļojošajā esības straumē.⁸ Ir pamats koncentrēties uz sabiedrības kodola stiprināšanu, tādēļ ir svarīgas kopīgas vērtības, ko sniedz kolektīvā

---

⁴ Eleanor, Heartney. *Postmodernism*. London: Tate Publ, 2001

⁵ Lendrijs, Čārlzs, Pahters. Marks. Kultūra Krustcelēs: *Kultūra un kultūras institūcijas 21. gadsimta sākumā*. Tulk. Treile. Jolanta. Rīga: Biedrība "Culturelab", 2010, [skatīts: 03.04.2014] http://www.creativeeconomy.lv/wpcontent/uploads/2011/06/Kultura-krustceles_%C4%8C.Lendrijs.pdf

⁶ Turpat

⁷ Castells, M. *The rise of network society. Second edition*. Oxford: Blackwell, 2010

⁸ Rifkins Džeremijš. *Jaunais ekonomikas laikmets*. Rīgas: Jumava, 2004

atmiņa. Tā uzglabā mūsu iegūto pieredzi. Mēs katrs esam kultūras mantojuma nesējs. Pavirši aplūkojot atmiņas būtību, varētu šķist, ka tās pieder pagātnei, nodzīvotam un pabeigtam dzīves posmam, taču mūsu uzkrātā pieredze nav nodalīta no tagadnes. Sociālā atmiņa ir tagadnes daļa, kas, veidojot piederību, piedalās identitātes radīšanā.⁹ Mums ir sava vieta sabiedrībā, mēs esam daļa no tās, un arī mūsu individuālā atmiņa nevar būt nodalīta no sabiedrības.

Cilvēka atmiņa savā ziņā ir pagātnes liecību krātuve, un mēs šīs atmiņas atdzīvinām – vēsture ir atmiņas dzīvība. Varētu teikt, ka vēsture ir sava veida sabiedrības dialogs pašai ar sevi, tāpat kā personiskā atmiņa ir patības izpratnes meklējumu avots.¹⁰ Pēc Morisa Halbvaksa (*Maurice Halbwachs*) katrs cilvēks ir sociālās atmiņas glabātājs¹¹. Mēs nesam sev līdzi dzīvo vēsturi: pagātnes notikumus, tradīcijas, vērtības, daļu no kultūras mantojuma.¹² M.Halbvakss sabiedrības sociālo atmiņu dēvē par kolektīvo atmiņu. Socializējoties mēs kopā veidojam kolektīvo atmiņu - mūsu kultūras mantojumu. Kultūras mantojuma nozīmīgums ir neatsverams. Nemateriālais kultūras mantojums līdzās materiālajam kultūras mantojumam ir kultūras piederības, identitātes un pašapziņas avots.

Informācijas aprites procesi bijuši svarīgi visā cilvēces vēsturē kopš seniem laikiem. Informācija tika uzkrāta un nodota no paaudzes paaudzei. Cilvēki ar vienādām interesēm un mērķiem darbojās kopā – *notika sociālā informācijas apstrāde*.¹³ Mūsdienās informācijas loma ir pieaugusi, kā arī, attīstoties informācijas tehnoloģijām, veidojas jaunas iespējas informācijas variēšanai un viena no tām ir *digitalizācija* jeb informācijas koncentrēšana virtuālajā vidē ar nodrošinājumu tiešsaitē.¹⁴ Tādā veidā sniedzot otru elpu kultūras mantojumam – rodas iespēja pietuvināt to tādai sabiedrībai, kuras ikdienas darbības, nesaraujami saistītas ar tīmekļa vietnēm. Uzmanības lokā ir sociālās atmiņas izzināšana jeb pētīt pagātnes lomu šodienas dzīvē un par vēstures lietojumu mūsdienu sabiedrībā. Tehnoloģiju attīstība un internets mums dod iespēju vispusīgāk iepazīt un izzināt arī kultūras un mākslas pasauli.¹⁵ Turklāt jaunās tehnoloģijas ļauj uzkrātos kultūras, mākslas un zinātnes resursus, apkopot un uzglabāt digitālā formā.

---

⁹Rifkins Džeremijus. *Jaunais ekonomikas laikmets*. Rīgas: Jumava, 2004

¹⁰ Neil J., Smelser P. *International encyclopedia of time. Social & Behavioral science: volume 4*. UK, ELSEVIER, 2001, pp.2223

¹¹ Halbwachs, M. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992

¹² Turpat

¹³ Karnītis, E. *Informācijas sabiedrība – Latvijas iespējas un uzdrošināšanās*. Rīga: Pētergailis, 2004

¹⁴ Kalay, E. Yehuda. Kvan, Thomas. Affleck, Janice. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁵ Demakova, Helēna. Valsts aģentūra kultūras informācijas sistēmas. *Vēstures mantojums mūsdienu tehnoloģiju vidē*. Rīga, Kultūras informācijas sistēmas centrs. 2005

1.1. Informācijas aprīte mūsdienā sabiedrībā

Pasaulē, kurā veidi, kā cilvēki apmainās ar informāciju un idejām, nepārtraukti mainās, kļūst aktuāli informācijas nesēji. Internets kļūst aizvien aktīvāks informācijas nesējs, pretstatā statistiskajām atmiņas institūcijām. Mūsdienās aizvien vairāk tiek runāts par to, ka nevis cilvēks meklē informāciju, bet informācija atrod cilvēku. Visas šīs tendences iezīmē jaunu laikmetu, jaunas informācijas uztveri un jaunu dzīvesveidu.

Viena no raksturīgākajām 20. gadsimta, un arī 21. gadsimta parādībām ir globalizācija – procesu kopums, kas tendēts uz vienotu pasauli. Globalizācijas ietekmē kultūras sfērā dominē integrācijas un vienveidības tendences. Sabiedriskās saziņas līdzekļi vienu un to pašu informāciju piegādā miljoniem cilvēku, dodot vienu, un to pašu kultūras pieredzi, unificējot cilvēku gaumi, uztveri un paradumus, izšķīst, izzūd vietējo kultūru tradīcijas.¹⁶ Šie fakti aktualizē sociālās atmiņas pozīciju digitālajā vidē. Ļauj to uzlūkot kā iespēju neļaut veidot globālu vēsturi. Mūsdienā sabiedrībā sociālā atmiņa vairs nebalstās tikai uz mutvārdu tradīciju. Tai nepieciešams kādos materiālajos nesējos fiksēts, viegli izmantojams kultūras mantojums. Tieši tas *kopš savas pastāvēšanas pirmsākumiem ir atmiņas institūciju galvenais uzdevums – krāt, saglabāt un padarīt sabiedrībai pieejamu kultūras mantojumu.*¹⁷ Taču informācijas tehnoloģiju laikmetā meklēt informāciju atmiņas institūcijās nav efektīvākais veids. Atmiņas institūcijām vairs nav monopols informācijas sniegšanā, aprītē. Savukārt pagātnes mantojuma pārveidošana digitālā formātā, atbilst laikmeta tendencēm.

21. gadsimtā plaši piedāvāto iespēju daudzveidība rosina jautājumu par tradicionālo kultūras atmiņas institūciju – muzeju, bibliotēku, arhīvu efektivitāti un lomu sabiedrībā un par sociālās atmiņas funkcijām tehnoloģiju pārņemta cilvēka dzīvē. Mūsdienā sabiedrība ir krasi atšķirīga no tradicionālās sabiedrības. Mūsdienās, ir gandrīz neiespējami iedomāties jaunu cilvēku dzīvi bez interneta. Jaunatne un internets ir savstarpēji cieši saistīti. Kopš mazotnes, jaunā paaudze prot rīkoties ar jaunajiem medijiem, piemēram, datoriem, internetu vai mobilajiem telefoniem.¹⁸ Roberts Liftons (*Robert J. Lifton*) sauc šīs paaudzes pārstāvjus par *mainīgajiem cilvēkiem*. Viņi dzīvo septiņu sekunžu skaņas bitu pasaulē, ir pieraduši pie iespējas ātri iegūt un izgūt informāciju, viņi nespēj ilgi koncentrēties, un viņus vairāk raksturo spontānums nekā apdomīgums. Viņu pasaulē ir maz robežu, un tās ir nepastāvīgas. Viņi izaug

¹⁶Sporāne, Baiba. *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002, lpp.61.

¹⁷ Pakalna, Daina. Nacionālā identitāte un komunikācija. Pasaulē latviešu zinātnieku kongresa ziņojumu krājums. *Informācijas lietošanas paradumi digitālajā vidē*. Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, [skatīts 12.04.2014], http://www.nacionalaidentitate.lv/wp-content/uploads/2010/12/NL_komunikacija1.pdf,

¹⁸Boonaert, Tom. Vettenburg, Nicole. *Youngpeople's internet use: Divided or diversified? Belgium*: Sagepub, Ghent University, 2011. [skatīts: 29.01.2014], <http://chd.sagepub.com/content/18/1/54>

kopā ar hipertekstu, tīmekļa vietņu saitēm un atgriezenisko saikni.¹⁹ Manuels Kastels (*Manuel Castells*) šo paaudzi raksturo kā *tīkla sabiedrību*²⁰. Šīs jaunās tehnoloģiju sistēmas un globalizācijas procesi rada pārmaiņas sabiedrībā, veidojot pamatu izziņas, izpratnes reorganizācijai, kas sasaucas ar Manuela Kastela (*Manuel Castels*) teoriju par *Plūsmu telpu*, kas arī sniedz pamatu, lai varētu veidoties tādas sabiedrības organizācijas kā tīkla sabiedrība.²¹

Savukārt Baiba Sporāne šo pārmaiņu laikmetu raksturo kā *informācijas sabiedrību*. Tā ir sabiedrība, kur *visi dzīves aspekti kļūst atkarīgi no piekļūšanas informācijai – gan tehnoloģiskajā, gan sociālajā, ekonomiskajā, politiskajā sfērā.*²² Līdz ar jauno sabiedrību, mainās arī veidi kā tiek iegūta informācija, mainās cilvēku pasaules uztvere. B.Sporāne izdala divus pasaules redzējumus: *vecais mehāniskais, kurā cilvēks ir mehānisms mehānikas likumu caurstrāvētā pasaulē.* Un otrs, kur *cilvēks visu pasauli uzlūko, kā vienotu, pašradošu, pašorganizējošu organismu, kurā pat vakuums nav tukša telpa, bet ir piepildīts ar informāciju.*²³ Šos abus pasaules redzējumus vieno informācijas nebeidzama plūsma.

Savukārt spāņu izcelsmes sociologs Manuels Kastels (*Manuel Castells*) uzskata, ka informācijas sabiedrība nepastāv, jo jebkurai sabiedrībai ir nepieciešama informācija, taču eksistē *informācijas laikmets*, kas ir jaunās sabiedrības priekšnoteikums un radies, pateicoties informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstībai. Pēc Kastela teorijas, informācijas sabiedrības vietā darbojas *tīkla sabiedrība*. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas tika izmantotas ražošanā, mārketingā arī iepriekš, bet mūsdienās ir palielinājies to blīvums.²⁴ Savā starpā pārklājoties, veidojas tīklojums.

Internets ir nesaraujami savienots ar mūsu ikdienu. Tas sniedz cilvēkiem to, kas tiem nepieciešams – informē, kā arī nodrošina ātru piekļuvi un ļauj atrasties notikumu centrā. Pretstats šai straujajai sabiedrībai ir atmiņas institūciju statiskums un sociālās atmiņas pārmantošanas tradīcija. Mūsdienās internets, mediji veicina viedokļu apmaiņu, ļauj apgūt dažādu paaudžu un citu valstu vērtīgo pieredzi un dalīties ar zināšanām pašiem patstāvīgi.²⁵ Savukārt tradicionālā sociālās atmiņas nodošana no paaudzes paaudzē un kultūras mantojuma uzglabāšana arhīvos un bibliotēku noliktavās, zaudē savu vienreizējo pievilcību. Informācija jebkurā laikā ir atrodamā internetā. Tādēļ, līdz ar tīkla sabiedrību, rodas arī jauna kultūras

---

¹⁹ Lifton, R. J. *The Protean Self: Human Resilience in an Age of Fragmentatio*. Chicago: The University of Chicago Press, 1993

²⁰ Castells, M. *The rise of network society. Second edition*. Oxford: Blackwell, 2010

²¹ Turpat

²² Sporāne, Baiba. *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti*. Rīga: Latvijas Unversitāte, 2002, 5. lpp.

²³ Turpat, 16. lpp.

²⁴ Castells, M. *The rise of network society. Second edition*. Oxford: Blackwell, 2010

²⁵ Rubene Zanda. Latvijas Universitātes raksti. 781. sējums. *Pedagoģija un skolotāju izglītība*. [skatīts: 02.02.2014] http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/LUR-781_Pedagogi.pdf

mantojuma iespējamā atribūcijas telpa.²⁶ Tās pamatā ir virtuālie sociālie tīkli, kuru infrastruktūra veido individuālās, grupu un organizāciju, sociālās un globālās attiecības. Tīklu pielietojamības plašums aptver attiecību spektru, kas indivīda, organizāciju un pat valstiskā līmenī pilda sabiedrībai būtiskas funkcijas.²⁷

Taču kultūras mantojuma digitalizāciju nevar uztvert kā viennozīmīgu kultūras mantojuma aprites pieaugumu. Zanda Rubene uzsver, ka informācijas un tehnoloģiju attīstība informācijas nodošanu nodrošina daudz ātrāk, nekā cilvēks spēj to saprast, izvērtēt un izmantot.²⁸ Un arī cilvēku paradumi interneta lietošanā ir dažādi, kā arī interneta vide nav homogēna. Interneta vidi var iedalīt piecās tipoloģijās – *utilitāriorientēta, estētiski orientēta, kontekstā orientēta, spēlēs, izklaidē orientēta un vērtībās orientēta*.²⁹ Tā ir lietotāja izvēle, ko viņš atzīst sev par nepieciešamu. Manuels Kastels diskutējot par šo interneta pieaugošo lomu, uzsver, ka notiek cilvēka uztveres fragmentēšana, tiešsaistē cilvēks pārsvarā meklē vienas vai ierobežotas tematikas informāciju un mēdz attīstīties visai vienpusīgi vai informācijas meklēšana galvenokārt izklaides mērķiem.³⁰ Savukārt Uldis Zariņš izsaka pretēju veidoli, ka mūsdienās cilvēks ir zināšanām bagāts, bet tās ir virspusējas zināšanas, neiedziļinoties un neizprotot līdz galam.³¹

Vēl viens risks, kas ir saistīts ar informācijas apriti, ir sabiedrības dalīšanās ar zināšanām bagātajos un nabagajos slāņos. Sabiedrībā notiek sašķelšanās, kuru definē kā *digitālo plaisu*.³² Digitālā plaisa ir nevienlīdzīga pieeja daudzajiem komunikācijas rīkiem. Tie ietver radio, televīziju, mobilos telefonus, datoru un internetu, un katrs no tiem ir daļa no informācijas sabiedrības, un katrs no tiem veido attiecīgi digitālo plaisu. Runājot par kultūras mantojuma digitalizācijas nozīmi, vairāk uzmanības tiks pievērsta konkrēti nevienlīdzīgai pieejai internetam.

Pippa Norisa (*Pippa Norris*) digitālo plaisu raksturo kā *multidimensiju fenomenu*, dalot to trīs aspektos – *globālā plaisa, sociālā plaisa un demokrātiskā plaisa*.³³ Globālā plaisa vairāk izteikta starp industriālām un attīstības valstīm, bet sociālā plaisa – starp informācijas

---

²⁶Rubene Zanda. Latvijas Universitātes raksti. 781. sējums. *Pedagoģija un skolotāju izglītība*. [skatīts: 02.02.2014] http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/LUR-781_Pedagogi.pdf

²⁷Dijk. V. Jan. *The Network Society*. California: SAGE, 2012

²⁸Rubene Zanda. Latvijas Universitātes raksti. 781. sējums. *Pedagoģija un skolotāju izglītība*. [skatīts: 02.02.2014] http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/LUR-781_Pedagogi.pdf

²⁹Palfrey, John. Gasser, Urs. *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books, 2008, pp 20

³⁰Castells, M. *The rise of network society*. Second edition. Oxford: Blackwell, 2010

³¹Zariņš Uldis. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas darbības stratēģija 2014-2018. g.* [skatīts: 29.03.2014], <http://www.lnb.lv/>

³²Sorj, Bernardo. *Information Societies and Digital Divides*. Italy: Polimetrica, 2008

³³Norris, Pippa. *A Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001

bagātākiem un nabadzīgākiem cilvēkiem konkrētā sabiedrībā. Un demokrātiskā plaisa ir starp tiem, kas lieto interneta resursus pilnvērtīgi un, tiem, kas nepilnvērtīgi.³⁴ Šī digitālā šķelšanās var veidoties starp virtuālajām un pamata organizācijām, starp vienlīdzību un izglītību, starp bagātām un trūcīgajām nācijām, un starp politisko demokrātiju un tiem, kuru rokās ir tehnoloģijas. Tādā veidā starp tiem, kas piedalās un starp tiem, kas neizmanto internetu, lai iesaistītos sociālajos notikumos.³⁵ Savukārt Kristiāns Fukss (*Christian Fuchs*) uzsver, ka digitālā plaisa *apzīmē krasas interneta un moderno tehnoloģiju lietošanas un lietošanas iespēju atšķirības dažādu vienas teritorijas iedzīvotāju starpā, ģeogrāfisku, ekonomisku, vecuma, izglītības līmeņa vai citu sociālu un ekonomisku faktoru dēļ.*³⁶

Digitālā plaisa tiek raksturota arī kā *metaforiska barjera, kas aiztur digitālās informācijas plūsmu, kas attiecīgi atbalsos izglītībā, kultūrā, ekonomikā un sociālajā ziņā. Un ar digitālās plaisas pārvarēšanas pūliņiem saista ideju par globālu informācijas sabiedrību, kur katram ir tiesības uz pieeju informācijai un zināšanām.*³⁷

Visi šie digitālās plaisas raksturojumi norāda uz sabiedrības sašķelšanos, ko ietekmē dažādi apstākļi. Kā rāda Eiropas Komisijas pētījumi, digitālās plaisas rašanos veicina atšķirības cilvēku vecumā, ienākumu līmenī, izglītībā, ģeogrāfiskajā atrašanās vietā, kā arī rase, dzimums un fiziskās spējas vai nespējas.³⁸ Šie visi aspekti gan kopā, gan individuāli var radīt sašķeltību sabiedrībā, kas arī ir viens no informācijas laikmeta riskiem.

Laikmeta iezīmes vislabāk ir vērojamas tīkla sabiedrības jauniešu vidū. Kā, piemēram, jauniešiem meklēšana asociējas nevis ar bibliotēkas kartīšu pārcilāšanu, līdz tiek atrasta vajadzīgā, atbilstošā grāmata, bet gan tie meklēšanu izprot ar google.lv vai wikipedia. Sabiedrība ir tendēta ne tikai uz ātru informācijas ieguvī, bet arī to paradumi interneta vidē ir dažādi. Pēc TNS datiem, interneta lietotāji ir saklasificēti sešās grupās: *ietekmētāji*, kuri izmanto internetu visur un visu laiku. Ikdienā veicamās darbībās, kā, piemēram, iepirkšanos, ir pārcēlušies uz interneta vidi. *Komunikatori*, interneta lietotāji, kuriem vienkārši patīk runāties un izteikt sevi gan dažādos sociālajos tīklos, gan saziņā caur e-pastu, u.t.t. Trešā grupa ir *zināšanu meklētāji*, kuri lieto internetu, lai iegūtu zināšanas un informāciju un izglītotu sevi par pasauli un tajā notiekošo. *Censoņi* ir tie, kas internetu lieto salīdzinoši nesen un cenšas izveidot savu personīgo telpu. Un *funkcionālisti*, tiem internets ir rīks, piemēram, lai rakstītu

---

³⁴Norris, Pippa. *A Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001

³⁵ Comparative European Social Studies..*Digital divide*. [skatīts:06.03.2014], http://gguillotin.perso.worldonline.fr/digital_divide.htm.

³⁶ Fuchs, K. *Internet and society: Social Theory in the Information Age*. 2008

³⁷Hongladaram, Soraj. Ess, Charles. *Information technology ethics: cultural perspectives*. United States of America: Idea Group Reference, 2007

³⁸ Comparative European Social Studies. *Digital divide*. [skatīts: 06.03.2014], http://gguillotin.perso.worldonline.fr/digital_divide.htm.

vēstules, lasītu ziņas, sporta jaunumus, laika prognozi. Funkcionālistiem neinteresē jaunās lietas, piemēram, sociālie tīkli. Savukārt ceturtnā grupa ir *tīklotāji*, kuri lieto sociālos tīklus ar mērķi, lai uzturētu kontaktu ar cilvēkiem, kam citādi neatliek laika.³⁹

Pēdējā kategorija – tīklotāji, to raksturiezīmes sasaucas ar Jana van Dika (*Jan van Dijk*) viedokli par tīkla sabiedrības infrastruktūru. Sociālie tīkli kā šodienas sabiedrību atspoguļojošais raksturlielums aptver nozīmīgākās attiecību konstrukcijas vairākās dimensijās. Jans van Diks tīkla sabiedrībā savstarpējās attiecības raksturo pirmkārt, kā individuālās attiecības, t.i., privātās attiecības ar draugiem, kaimiņiem, radiem, kolēģiem. Otrkārt, kā grupu un organizāciju attiecības, kas izpaužas, piemēram, virtuālās komandās un projektos. Treškārt, tās ir sociālās attiecības, kas veido sabiedrības politiskos, ekonomiskos, pilsoniskos un institucionālos tīklus, un ceturtnkārt – globālās attiecības, kas saista valstis un starptautiskās organizācijas pasaules mērogā.⁴⁰ Jau minētās struktūras norāda uz tīklu tematisko un indivīdam nepieciešamo sociālo funkciju pārklājuma plašumu, kas ir cēlonis dažādu sociālo tīklu popularitātei visā pasaulē.

Pēc tīmekļa atklāšanas cilvēka pasaule ir mainījusies – tā ir pasaule, kurā itin viss un visu laiku ir nepārtraukti un nepastarpināti saistīts.⁴¹ Globalizēto pasauli klāj sarežģīts komunikācijas mehānismu tīkls, ar kuru palīdzību ir iespējams izplatīt informāciju plašām auditorijām un būtiskākajiem komunikācijas nesējiem visā pasaulē. Internets, sociālie mediji un viedtālruņi kļūst arvien aktīvāki informācijas nesēji, kā rezultātā ir iespējams arvien lielāks komunikācijas procesu pienesums un ietekme ne tikai uz valstu vietējām sabiedrībām, bet arī uz tā saucamo „pasaules sabiedrību” un kopējo informācijas telpu.⁴² Internets ir mainījis ikdienas dzīvi, izjaucot robežas starp globālo un lokālo, piedāvājot jaunus informācijas apmaiņas veidus un, ļaujot daudzus ikdienas uzdevumus, kārtot tiešsaistē. Profesors Kristofers Lešs (*Christopher Lasch*) apgalvo, ka mūsdienās izzūd vēsturiskā laika apziņa, milzīgajā informācijas gūzmā, mazinās sasaiste ar iepriekšējām paaudzēm un to uzkrāto pieredzi.⁴³ Savukārt digitalizācija sociālajai atmiņai ļauj iegūt jaunas formas un atver jaunu lauku diskusijām. Veidojas jauns kultūras mantojums, kas ir tuvāks un saprotamāks tīkla

---

³⁹Hokonena, Signe. TNS Latvia Digital, Pavasaris 2011. *TNS Latvia Digital atklāj – interneta lietotāji ir tik dažādi.* [skatīts: 12.04.2014],

http://www.tns.lv/newsletters/2011/29/?category=tns29&id=MP_a_interneta_lietotaju_segment

⁴⁰Dijk, V. Jan. *The Network Society*. California: SAGE, 2012

⁴¹Diksons, Patriks. *Nākotnes gudrība. Sešas globālo pārmaiņu skaldnes*. Rīga: Jelgavas tipogrāfija, 2003

⁴²NATO izcilības centrs stratēģiskās komunikācijas jautājumos. *Liekot pamatus NATO komunikācijai.* [skatīts: 02.02.2014], <http://www.stratcomcoe.lv/1v/News/2013/10/29-01.aspx>

⁴³Lasch Christopher. *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*. W. W. Norton, 1991

sabiedrībai, un atbilstošs informācijas laikmetam kopumā. Sociālās atmiņas fenomens un tās vieta tehnoloģiju mehāniskajā pasaulē, plašāk tiks raksturots nākamajā apakšnodaļā.

1.2. Sociālā atmiņa un tās loma informācijas laikmetā

Iepriekšējā nodaļā autore analizēja 21. gadsimta iezīmes, analizēja informācijas tehnoloģiju straujo attīstību pasaulē, kā arī informācijas aprites ātrumu un apjomu. Iepriekšējā apakšnodaļā apskatītās šīs un citas postmodernās sabiedrības globalizācijas iezīmes, ir rosinājušas jautājumu par attīstības iespējām tā dēvētās informācijas sabiedrības laikmetā. Līdz ar to būtiska loma ir informācijas sabiedrības jautājumiem, kas skar arī kultūru, kultūras mantojuma ilgtspējīgu izmantošanu, atmiņas (ne)noturību, straujo tehnoloģiju ekspansiju ikdienā un pagātnes lomu mūsdienās.

*Pagātne ir neaizsniedzama, tomēr cilvēki tieši vai aplinkus ir tiekušies iesaistīt to savā tagadnes dzīvē. Viens no visdrošākajiem veidiem, kā to panākt, ir atmiņa.*⁴⁴ Atmiņa uzglabā mūsu dzīves laikā iegūto pieredzi, mēs katrs esam kultūras mantojuma nesējs. Sociālā atmiņa konceptuāli aptver tos kontekstus, kas ikdienā iespaido ikviena indivīda atmiņu un padara pagātņi par sociāli konstruētu realitāti. Par šādiem fenomeniem, piemēram, ir uzskatāmi autobiogrāfiskā atmiņa, grupas atmiņa, paaudzes, masu mediji, atmiņu politika u.c.⁴⁵. Sociālā atmiņa ir tagadnes daļa, kas, veidojot piederību, piedalās identitātes radīšanā.⁴⁶

Sociālās atmiņas pētniece Vija Zelča raksta, ka Latvijā ir iegājies jēdziens vēsturiskā atmiņa. Vārds vēsture ir zinātnes apzīmējums un pagātnes stāsta apzīmējums. Sarežģīts un ļoti daudzslāņains jēdziens latviešu valodā. Taču ikviens cilvēks atceroties sevi, nevar atdalīt sevi no pārējiem cilvēkiem, no sabiedrības, kurā dzīvo, līdz ar to šīs individuālās atmiņas savstarpēji kontekstualizējoties saplūst lielākā fenomenā, ko var apzīmēt kā kolektīvo atmiņu vai sociālā atmiņa.⁴⁷ Autore bakalaura darba ietvaros ir izvēlējusies lietot sociālās atmiņas jēdzienu, jo apzīmējums sociālā atmiņa vairāk akcentē šo sociālo dimensiju un sociālo grupu kā darboties spējīgu vienību gan politiskajā, gan sociālajā laukā.

Pēdējo divdesmit gadu laikā arvien vairāk tiek lietots jēdziens *sociālā atmiņa* jeb *grupu atmiņa*. Tā ir individuālo atmiņu sistēma, kuras raksturu nosaka cilvēku pastāvīga savstarpēja saskarsme, viņu institucionālā iesaiste un pieejamie kultūras resursi. Franču sociologs Moriss Halbvaks 1925. gadā, publicē grāmatu – *Atmiņas sociālie rāmji* (*Les cadres sociaux de la memorie*), un pirmais pievērsās sociālās atmiņas kā kolektīvās atmiņas paradigmas

⁴⁴ Ķīlis, Roberts. *Atmiņa un vēsture. No antropoloģijas un psiholoģijai: Sabiedrība starp pagātņi un tagadni*. Rīga: SIA N.I.M.S., 1998, 16.lpp

⁴⁵ Halbwachs, M. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992

⁴⁶ Turpat

⁴⁷ Zelča Vija, Siliņa Gita, Streips Kārlis, u.c. Latvijas radio 1 raidījums- Septiņas dienas Eiropā. *Atmiņu politika Eiropā*. 17.marts. 2014. [skatīts: 20.03.2014]

<http://lr1.latvijaradio.lv/lv/raksts/septinjas-dienas-eiropa/atminju-politika-eiropa.a35290/>

problemātikas zinātniskai apcerei. Lai gan franču sociologs M. Halbvakss (*Mourice Halbwachs*) formulēja ideju par sociālo atmiņu kā kolektīvās atmiņas paradigmu jau 1925. gadā, tomēr tikai pēdējos gadu desmitos sociālās atmiņas jēdziens ir iegājis apritē. Sākotnēji sociālā atmiņa tiek pielietota sociālās antropoloģijas sfērā, lai analizētu kultūras pārmantošanas procesus sabiedrībās, kurās nav pazīstama rakstība un atmiņa ir gandrīz vai vienīgais kultūras saglabāšanas veids, bet 20. gs 60. gados izvērās intensīva pētniecība par rakstības un saglabāšanas formām gan mūsdienu kultūrā, gan tradicionālajās kultūrās, un no šīs jomas grupu atmiņas jēdziena lietojums ir izplatījies arī uz rituāliem, simbolu un mitoloģijas sociālās nozīmes analīzi, kā arī uz etnovēstures pētījumiem. 70. gadu beigās tiek izstrādātas teorijas par grupu procesu un sociālā konteksta ietekmi uz atcerēšanos un aizmiršanas mehānismiem (transaktīvā atmiņa, atmiņu protoshēmas teorija, sociālkulturālo formu teorija).⁴⁸

Jau 20. gs. otrajā pusē kultūras attīstības paātrināšanas procesu ietekme uz kopienu un indivīdu identitātēm, kultūras mantojuma pārmantošana tika analizēta t.s. kultūras jeb kolektīvās atmiņas teorētiskajā ietvarā. Izcilie Rietumeiropas vēsturnieki un sociologi Moriss Halbvakss, Pjers Norā, Jans Asmans (*Jan Assman*), Hagens Šulce (*Hagen Sulce*) un vairāki citi pievērsās kolektīvās atmiņas, emociju un rīcību izpētei.

Pēc Halbvaksa domām, atmiņa jāraksturo nevis kā saņemto iespaidu un pagātnes pieredzes glabāšanas un apstrādes individuālais process, bet kā sociāls fenomens, kura veidošanu ietekmē vairāki sociālie aģenti. Indivīds, atceroties kādu pagātnes notikumu, spilgtu dzīves momentu, pārdzīvo to no jauna un rekonstruē savu pagātnes pieredzi. Stāstot viņš iekļauj savas atmiņas *sociāli atpazīstamos* rāmjos, tādējādi aktīvi piedaloties sociālās (kolektīvās, kultūras) atmiņas karkasa veidošanā. Šis karkass bāzējas uz atmiņas pieturas punktiem, kuri kalpo par kolektīva (kopienas, sabiedrības) *orientieriem* jeb *vadlīnijām*.⁴⁹ Dirkeims, papildinot šo teoriju, piemin, ka konkrētā atmiņa joprojām ieņem vietu konkrēti viena indivīda prātā. Dirkeims papildina Halbvaksa ideju, ka kontrastam starp vēsturi un atmiņu nevis kā atšķirība starp publisko un privāto, bet gan kontekstā, kas saista pagātni un tagadni: gan kolektīvā atmiņa, gan vēsture ir publiski brīvi pieejami fakti.⁵⁰

Sociālā atmiņa veido tiltu starp pagātni un tagadni. Tā ir vēstures garants, ka senču mantojums netiks aizmirst, un tiks nodots no paaudzes paaudzē. Tā nav vienīgā sociālās

---

⁴⁸ Halbwachs, Mourice. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992

⁴⁹ Hanovs, Deniss. *Atcerēties, aizmirst, izdomāt. Kultūru un identitāšu biogrāfijas* 18.-21.gs. Latvijā. Rīga: SIA Drukātava, 2009

⁵⁰ Neil J., P. Smelser. *International encyclopedia of time. Social & Behavioral science: volume 4*. UK, ELSEVIER, 2001, pp.2223

atmiņas funkcija. Atmiņa veic funkcijas, kas ir svarīgas visai sabiedrībai un katram indivīdam atsevišķi. Arvien vairāk un vairāk mēs apzināmies atmiņas lomu mūsu dzīvē. Un pēdējos gadu desmitos sociālās atmiņas izpētes konceptualizēšana ir kļuvusi svarīga iezīme zinātniskajā diskursā. Franču vēsturnieks Pjērs Norā apgalvo, ka mēs tik daudz laika tērējam apcerēm par pagātņi, jo tās mums ir tik maz palicis: dzīves daļa, kas jau ir izdzīvota, ir pārpludināta ar pagājību – ieradumu secība un paražas – tagad mēs dzīvojam atvienoti no mūsu pagātnes, ikdienā netiek izmantotas senču tradīcijas, mēs redzam sevi radikāli citādus nekā mūsu priekšteči. Pēc Nora izteikumiem, mēs reiz bijām iegrimuši pasaules vēsturē, tad šobrīd mēs speciāli kultivējam vietu atmiņai, jo tagad atmiņa tiek uztverta kā specifisks pētniecības objekts.⁵¹

Analizējot atmiņas būtību, tās pamatā ir divi komponenti – sociālais un atmiņas kā tādas. Bez šiem pamatelementiem atmiņa nevarētu funkcionēt.⁵² Atsaucoties uz Halbvaksu, atmiņa ir sociāla, tā aug un attīstās mūsos no ārpuses, atmiņa attīstās tikai mijiedarbībā ar citām atmiņām. Atcerēšanās procesā norisinās ne tikai mūsu dziļākās būtības iekšienē, bet mēs iepazīstinām ar kārtību un struktūru, kur mūsu iekšējā pasaule savienojas ar sabiedrību. Katrai apziņas veiktai darbībai, tās procesā sabiedrība ir starpnieks.⁵³

Atmiņa ir neatņemama zināšanu sastāvdaļa. Bet atmiņas patiesīgumu nevar apstiprināt kādreizēja tieša klātbūtne pagātnes notikumos, jo šie notikumi uz mums tieši vairs nedarbojas. Taču pamatojoties uz Morisa Halbvaksa izvirzītās kolektīvās atmiņas teorēmu un saskaņā ar to, visas mūsu atmiņas nevar vienlaikus būt aplamas.⁵⁴

Kopīga atmiņa saista cilvēku ar līdzcilvēkiem un sabiedrību. Tiek izšķirti divi atcerēšanās veidi pēc vizuālās organizēšanas - epizodiskā un semantiskā atcerēšanās. Epizodiskās atmiņas pamatā ir pieredze, bet semantiskā atmiņa – attiecas uz visu, ko esam mācījušies un uz to, ko atceramies. Šo atcerēšanās veidu sauc par semantisku, jo tā ir saistīta ar jēgas meklēšanu un atsaukšanos uz ko konkrētu un zināmu. Un galvenokārt tā ir pilnīgi sociāli atkarīga.⁵⁵

Bez atmiņas sabiedrība sadrūp, atomizējas, savukārt atmiņa dod pašapziņu un spēku.⁵⁶ Sociālās atmiņas kontekstā mēdz izšķirt stabilizējošos (sinchroniskos) un mainīgos (diahroniskos) procesus, ar to saprotot, ka pagātnei piešķirtās nozīmes spēj vienlaikus būt gan

---

⁵¹ Nora, Pierre. *Realms of memory: rethinking the French past. Between Memory and History*. New York : Columbia University Press, 1996-1998

⁵² Assmann, Jan. *Religion and cultural memory: What is culture memory?* Translated by Rodney Livingstone. Stanford : Stanford University Press, 2006

⁵³ Halbwachs, M. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992

⁵⁴ Turpat

⁵⁵ Turpat

⁵⁶ Lazda, P. Māra Zirnīte, Leinerts Indulis, u.c. *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Vēsture, atmiņa, tauta un demokrātiska sabiedrība*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2011

konkrētās sabiedrības īpatnību atainojums, gan šo īpatnību nepastāvīguma indikators. Lai precīzāk konceptualizētu sociālo atmiņu kā struktūru un kā procesu, tiek lietoti *kulturālās un komunikatīvās atmiņas jēdzieni*. P. Lazda uzskatāmi parāda atšķirību starp komunikatīvās un kulturālās atmiņas jēdzienu būtību. Citējot P. Lazdu, *komunikatīvā atmiņa sakņojas nepastarpinātājā pieredzē un attiecas uz ikdienas pagātnes diskursiem un interakcijām, tādēļ tā ir bioloģiski ierobežota un nesniedzas tālāk par dažām paaudzēm. Turpretī kultūras atmiņa balstās uz tādiem ārējiem medijiem kā teksti, attēli, monumenti un rituāli, kas ir ilglaicīga un potenciāli sniedzas pāri gadsimtiem.*⁵⁷ Turpinot P. Lazdas domu, var teikt, ka sabiedrības socializācija ir atkarīga no sociālās atmiņas. Nezinot savu pagātņi, mēs tiekam atšķirti no sabiedrības. Cilvēks bez vēstures saprašanas ir kā bērns, kas, izšķirstot ģimenes fotoalbumu, tur nepazīst nevienu no saviem vecvecākiem, tēvočiem, krustmātēm, attālākiem radiem un senčiem. Taču viņš var taujāt, pētīt un saprast, tā kļūt piederīgs savai ģimenei un radu pulkam.⁵⁸ Halbvakss uzsver, ka cilvēkam, kurš būtu uzaudzis pilnīgā izolācijā no apkārtējās vides, atmiņu nebūtu vispār. Šādam cilvēkam stāstījuma atmiņa būtu vāji attīstījusies un viņam būtu grūti saredzēt atšķirību starp skatuves atmiņu – to ko viņš reiz ir pieredzējis, un halucinācijām un sapņiem, ko viņš ir tikai iztēlojis. Savukārt Jans Asmans izvirza teoriju par komunikatīvo atmiņu, lai raksturotu individuālās atmiņas sociālos aspektus. Tā parādās starp cilvēku un viņa emociju lomu sabiedrības procesos. Mīlestība, interese, simpātijas, pieķeršanās, vēlme piederēt, iederēties arī naidis, naidīgums, sāpes vainas izjūta un kauns, tas viss ietekmē mūsu atmiņu un provocē tās darbību. Citādi atmiņas nepaliktu mūsu prātā. Bez šiem sociālās dzīves aspektiem trūktu saistības ar specifisku kultūras kontekstu.⁵⁹ Socializēšanās dod iespēju atcerēties un atmiņas palīdz socializēties. Socializēšanās arī ir viena no atmiņas funkcijām.⁶⁰

Sociālās atmiņas organizēšanā izšķir divus modeļus: pirmajā modelī aizvien vairāk tiek izmantota pagātne. Kā, piemēram, Emīls Dirkeims darbā *Reliģijas dzīves elementārās formas (The Elementary Forms of the Religious Life)*, vēsta par piemiņas rituāliem. Memoriālie pasākumi, kuru plašajai izplatībai ir vairāki iemesli, taču katrs liecina, ka pagātne vairs nav viennozīmīga un tagadne ar savas vēstures apziņu pieļauj vairākas iespējamās pagātnes versijas. Otrais rezultāts, ko devušas izmaiņas atmiņas organizēšanā, atņem

---

⁵⁷ Lazda, P. Māra Zirnīte, Leinerts Indulis, u.c. Spogulis. *Latvijas mutvārdu vēsture. Vēsture, atmiņa, tauta un demokrātiska sabiedrība*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2011

⁵⁸ Turpat

⁵⁹ Assmann, Jan. *Religion and cultural memory: What is culture memory?* Translated by Rodney Livingstone. Stanford: Stanford University Press, 2006.

⁶⁰ Turpat

vēsturniekiem pagātnes interpretēšanas monopolu. Tagad vēsturnieki dalās savos pienākumos ar tiesnešiem, lieciniekiem, medijiem un likumdevējiem.⁶¹

Sociālā atmiņa veic vairākas sabiedrībai vitālas funkcijas un, kā viena no tām ir kultūras apmaiņas process. Vācu vēsturnieks un kulturologs Jans Asmans izdala trīs savstarpēji saistītus tematus, kuri veido kultūras atmiņas procesus – identitātes formēšana (politiskā iztēlē), pagātnes atcerēšanās (atmiņa), kultūras pētniecības nodošana (tradīciju veidošana).⁶² Tieši kultūras atmiņas procesi reproducē etniskās grupas identitāti, pateicoties nepārtrauktai kultūras zīmju cirkulācijai grupas diskursā un komunikācijas sistēmā.⁶³ Sociālā atmiņa veic komunikācijas funkcijas starp grupas locekļiem, kā arī veido pamatu, uz kā šī grupa var balstīt savu eksistenci.

Personiskās identitātes pamatā ir sevis apzināšanās noteiktā pagātnes posmā, kur tagadne, tagadnē notiekošie procesi iegūst jēgu un pamatu. Katra persona sevi izzina nepārtraukti atsaucoties uz pagātni, un nākotne ir tikai loģiska saistība ar pagātnes izprašanu. Tās ir tās pagātnes vērtību sistēmas, kas tiek aktualizētas un uzturētas. Kolektīvā atmiņa rada labvēlīgu vidi nacionālisma izveidei un nacionālās identitātes nostiprināšanai. Kolektīvā atmiņa kalpo kā pamats sociālajai saliedētībai, vienotībai un identitātei.⁶⁴ Pjērs Norā ir radījis terminu: atmiņas vietas (lieux de mémoire), lai apzīmētu kādas sociālas grupas (šajā gadījumā, nācijas) kolektīvās atmiņas sasaisti ar konkrētu ģeogrāfisku vietu, notikumu, reālu vai iedomātu. Tās attīstību un nozīmīgumu izceļ divi faktori. Viens no tiem ir tīri historiogrāfisks – praktiski atspoguļot vēsturi, un otrs historiogrāfisks faktors ir noslēgtas atmiņas tradīcijas.⁶⁵ Pēc Entonija D.Smita teorijas, nācijai obligāti nepieciešama vienojoša kultūra un pilsoniska ideoloģija, kopīgi centieni un sapratne, pārdzīvojumi un idejas – noteikts šo vērtību daudzums, kas cilvēkus viņu tēvzemē saliedē vienā veselumā. Nodrošināt iedzīvotāju masas vienojošu kultūru tiek uzticēts tautas sociālajiem institūtiem – tautas izglītības sistēmai, kā arī masu informācijas līdzekļiem, pie kuriem var arī pieskaitīt kultūras mājaslapas un bibliotēku, muzeju elektroniskās datu bāzes.⁶⁶ Kolektīvās atmiņas pētījumi plaši koncentrējas arī kā stabilizācijas efekts pagātnes notikumu atcerēšanās gaitā un ir pamats kolektīvajai apziņai. Pievēršot uzmanību atmiņas laukam, modernajā pasaulē izgaismojas vajadzība noteikt speciālu vietu atmiņai.

---

⁶¹ Norā Pjēra raksts, publicēts laikrakstā *Diena: Atmiņu uzplūdi*. 2001. gada 3. augusts, [skatīts: 12.03.2014] <http://www.diena.lv/arhivs/atminu-uzpludi-11096485>

⁶² Turpat

⁶³ Assmann, Jan. *Religion and cultural memory: What is culture memory?* Stanford: Stanford University Press, 2006.

⁶⁴ Halbwachs, M. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992

⁶⁵ Nora, Pierre. *Realms of memory: rethinking the French past. Between Memory and History*. New York : Columbia University Press, 1996-1998

⁶⁶ Smits D. Entonij. *Nacionālā Identitāte*. Rīga: AGB, 1997

Ričards Formens (*Richard Foreman*) diskutē par informācijas milzīgo daudzumu. Viņaprāt, iepriekšējo gadsimtu cilvēki zināšanas uzkrāja un veidoja kā “*katedrāles*”: katra uzkrātā daļa bija domāta funkcionalitātei un arī greznībai. Savukārt mūsdienās sabiedrība zina ļoti daudz, bet diezgan virspusēji, bieži vien pat neizprotot kontekstu – plaši un plāni kā “*pankūkas*”. Autors piebilst, ka tas nenozīmē, ka mūsdienu cilvēks ir mazāk inteligents, bet gan būtiski, ko cilvēks iesāk ar viņam pieejamo informāciju. Svarīgi informācijas apjomā nepazaudēt savu kodolu, ko veido sociālā atmiņa.⁶⁷

Mūsdienās, modernajā pasaulē veidojas pārrāvums starp atmiņu un vēsturi, kontrastā tradicionālajai sabiedrībai, kur pastāvēja reāla atmiņas vide.⁶⁸ Mūsdienu tehnoloģiju pasaulē nepietiek, ka sociālās atmiņas nozīme tiek apzināta. Digitālā vide piedāvā plašas iespējas sociālās atmiņas fiksēšanai, un tās neizmantojot nozīmētu iet pretēji attīstības procesiem.

---

⁶⁷Foreman Richard.*Is Google Making Us Stupid?* [skatīts: 03.04.2014],

<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/>

⁶⁸ Neil J., Smelser P. International encyclopedia of time. *Social & Behavioral science*: volume 4. UK, ELSEVIER, 2001, pp.2223

1.3. Kultūras mantojums – tautas dzīvā atmiņa

Iepriekšējā apakšnodaļā autore analizēja sociālo atmiņu. Ikvienam no mums ir atmiņa. Atmiņa par notikumiem, mirkļiem, sajūtām. Atmiņas mēs glabājam stāstos, fotogrāfijās, vēstulēs, atmiņu kladēs un citā taustāmā formā. Cilvēki savas individuālās atmiņas parasti kontekstualizē savas sociālās grupas vērtību sistēmā, konkrētajā laikā, kurā dzīvo. Pēc Pjēra Norā, tas ko mēs saucam par atmiņu, mūsdienās vairs nav atmiņa, bet vēsture. Vajadzība pēc atmiņas ir vajadzība pēc vēstures.⁶⁹ Tā kā, uzkrājot pieredzi, mēs piedalāmies kultūras mantojuma veidošanā, tad arī kultūras mantojums ir dzīvs tikai tik ilgi, kamēr tas ir pieejams. Pateicoties tehnikas sasniegumiem un informatīvās atmiņas neierobežotai pieejamībai, paveras milzīgas iespējas katras, pat vismazākās nācijas jaunam uzplaukumam.⁷⁰

Mūsdienu sabiedrībā kolektīvās atmiņas saglabāšanai arvien vairāk vērojama tendence atteikties no tradicionālajām formām un ieviest jaunus tehnoloģiskus risinājumus kultūras mantojuma saglabāšanā un izmantošanā. Digitālā vide piedāvā integrētu pieeju kultūras mantojuma pārvaldībā.⁷¹ Kultūras mantojums iegūst jaunas formas, parādās iespēja to atdzīvināt un pietuvināt jaunajai paaudzei. Tās ir pagātnes vērtības un mācības, ko sabiedrība izmantoja. Caur šīm tiek izprastas dzīves vērtības.⁷²

Pēc definīcijas kultūras mantojums ir attīstības ilgtspējas pamats. Katrai tautai nepieciešama sociālā atmiņa, kas to vienotu un veidotu pamatu nācijas attīstībai. Kultūras mantojums ir cilvēces vēsturiskā atmiņa, dažādu tautu un nāciju pieredzes un mērķu apliecinājums, kas tiek papildināts ar katra laikmeta jaunradītajām vērtībām un nodots tālāk nākamajām paaudzēm. Kultūras mantojums ir kodols identitātei: individuālai, dzimtas, grupas, kopienas, novada, nācijas, noteikta pasaules reģiona, piemēram, Eiropas. Tas cieši saistās ar patības apzināšanos: kas es esmu, no kurienes nāku, kāda ir mana dzīves jēga, vērtības un kvalitāte? Katrai tautai savs kultūras mantojums ir vērtība. Katras tautas kultūras mantojums satur tautai raksturīgos kultūras pamatelementus un specifiku, kas uztur unikālo saiti starp pagātņi un tagadni un nodrošina pamatu attīstībai nākotnē.

---

⁶⁹ Norā Pjērs raksts, publicēts laikrakstā Diena: *Atmiņu uzplūdi*. 2001. gada 3. augusts, [skatīts: 20.03.2014] <http://www.diena.lv/arhivs/atminu-uzpludi-11096485>

⁷⁰ Muktupāvela, Laima, Inga Šteimane. Diskusija: *Nācijas atmiņa digitālajā laikmetā*. Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2009. gada 20. novembris.

⁷¹ Brikše Inta. Valsts pētījumu programma. Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. Congress un Letoikas 4. Congress. *Nacionālā identitāte un komunikācija*. Rīga :LU SPPI, 2011

⁷² Neil J., Smelser P. *International encyclopedia of time. Social & Behavioral science*: volume 4. UK, ELSEVIER, 2001, pp.2223

Kultūras mantojuma nozare ir saistīta ar vēsturi, mākslu, arhitektūru, būvniecību, būvmateriālu ražošanu, amatniecību, tehniku, reģionālo attīstību, teritorijas plānošanu, vides aizsardzību, ģeogrāfiju, tūrismu u.c. nozarēm.⁷³ Kultūras mantojums kā cilvēka radošās darbības rezultāts izpaužas daudzveidīgās formās - kā materiālās, tā nemateriālās. Tas aptver kultūrvēsturiskas vietas un ēkas, kultūrainavu, mākslas darbus un senlietas, valodas, paražas un tradīcijas, tradicionālās prasmes un pieredzi, simboliskas un garīgas vērtības.⁷⁴ Nemateriālais kultūras mantojums līdzās materiālajam kultūras mantojumam ir kultūras piederības, identitātes un pašapziņas avots. Nemateriālais mantojums tiek uzskatīts par vienu no galvenajiem avotiem cilvēces radošumam un kultūras izpausmju daudzveidībai, kas ir būtiski faktori ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai.⁷⁵ Kultūras nemateriālo mantojumu ir grūti viennozīmīgi definēt. Daudzi autori un kultūras atmiņu nesošas iestādes kultūras nemateriālo mantojumu definē atkarībā no situācijas, papildina vai koriģē šaurākā vai plašākā nozīmē. Pēc autores domām, Dž. Hoka (*Jon Hawkes*) piedāvātā kultūras nemateriālā mantojuma definīcija ir viena no visaptverošākajām. Dž. Hoks (*Jon Hawkes*) ir viens no vadošajiem kultūrpolitikas komentētājiem Austrālijā, piedāvā divas nemateriālā kultūras mantojuma definīcijas. Kā pirmo minot: *sabiedrībai piemītošu identitāšu, nozīmju, zināšanu, pārlicību, vērtību, prasību, atmiņu, nodomu, attieksmju un sapratnes rašanās un nodošana tālāk*.⁷⁶ Otrā – *Konkrētas cilvēku kopienas „dzīvesveids” tradīcijas pārlicība un paražas; ieradumi, izturēšanās un ģērbšanās veids, virtuve, valoda, daiļrade, zinātne, tehnoloģijas, reliģija un rituāli; uzvedības normas un noteikumi, tradīcijas un pārvalde*.⁷⁷ Šīs divas Dž. Hoksa dotās nemateriālā kultūras mantojuma definīcijas sasaucas ar nemateriālā kultūras mantojuma definējumu UNESCO Konvencijā, kur nemateriālais kultūras mantojums cita starpā izpaužas šādās jomās, kā mutvārdu tradīcijas, spēles mākslas, paražas, rituāli un svētki, zināšanas un paražas, kas saistītas ar dabu un visumu un tradicionālās amatniecības prasmes.⁷⁸

21. gadsimtā nemateriālā kultūras mantojuma funkcionālā nepieciešamība un lietderība, kā arī sadzīvē nemateriālā kultūras mantojuma prasmes zaudē savu aktualitāti, to vietā ienākot

---

⁷³Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdes protokola Nr.7 izraksts. Rīgā 2000.gada 8.februārī. *Par nacionālās programmas "Kultūra" apakšprogrammām "Kultūras mantojums", "Muzeji" un "Bibliotēkas" [skatīts: 02.02.2014]*, <http://likumi.lv/doc.php?id=1351>

⁷⁴Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam. *Nacionāla valsts. Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes*. Rīga: Kultūras informācijas sistēmas, 2006, [skatīts 15.03.2014], Pieejams: www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/kulturpolitikas_vadlinijas.doc

⁷⁵UNESCO. Nemateriālais kultūras mantojums. [skatīts: 12.02.2014], <http://www.unesco.lv/lv/kultura/nematerialais-mantojums-2/nematerialais-mantojums-1/>

⁷⁶Hawkes, Jon. *Ilgspējīgas attīstības 4. pīlārs: kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Cēsis: Culturelab, 2007, 16. lpp

⁷⁷Turpat

⁷⁸UNESCO. Nemateriālais kultūras mantojums. [skatīts: 12.02.2014], <http://www.unesco.lv/lv/kultura/nematerialais-mantojums-2/nematerialais-mantojums-1/>

ērtāki paņēmienu, kā risināt ikdienas, sadzīves un mērķtiecīga brīvā laika pavadīšanas jautājumus. Sarūk arī nemateriālā kultūras mantojuma meistarību un pārmantotāju skaits, īpaši no paaudzes paaudzē, kas saistīts ar to, ka straujais dzīves ritms un ekonomiskā situācija nosaka jaunajai paaudzei daudz ātrāk atstāt savas ģimenes un kļūt patstāvīgai, līdz ar to saīsinot laika intervālu, kad iespējams radīt interesi un iespēju apgūt un pārmantot nemateriālā kultūras mantojuma zināšanas un prasmes. Samazinās arī to cilvēku skaits, kuri vēlas apgūt šīs prasmes un iemaņas.⁷⁹

Tikpat svarīgs, kā kultūras nemateriālais mantojums, ir arī materiālais kultūras mantojums. Pēc definīcijas materiālā kultūras mantojuma joma aptver plašu diapazonu. Pie materiālā mantojuma ir pieskaitāms kustamais mantojums, t.sk. arhīvi muzejos bibliotēkās, zinātniskajos institūtos, kā arī privātajās un iestāžu kolekcijās uzkrātās vērtības, un nekustamais mantojums – kultūras pieminekļi un kultūrvēsturiskas vietas.⁸⁰

Kultūrvēsturiskie objekti ir sabiebrības garīgais, kultūras, sociālais un ekonomiskais kapitāls, kura vērtība ir neaizvietoājama. Tas veidojies daudzu gadsimtu laikā un, jebkuras tā daļas iznīcināšana padara mūs nabadzīgākus, jo nekas jauns, ko mēs radām, kaut arī vērtīgs, nespēj aizstāt zaudēto - vēsturiskās vērtības. Kultūras mantojums ir ne tikai greznība, bet arī ekonomiska vērtība – resurss citām nozarēm.⁸¹ Svarīga ir ne tikai konkrēta ēka, bet arī cilvēks, ne tikai mākslas priekšmets, bet arī dzīvesveids, ne tikai konstrukcija, bet arī tās saturs. Kultūras mantojums ir viens no sabiedrības dažādu sociālo, politisko un nacionālo slāņu integrāciju un konsolidāciju veicinošiem faktoriem, ko apliecina kultūras mantojuma pārrobežu raksturs un starptautiskas rūpes par tā saglabāšanu.⁸² Katras valsts, nācijas tēlu veido tās kultūras mantojums.

Kultūras mantojuma saglabāšanas garantis ir tā izmantošana, kā arī, lai attīstītu kultūras mantojuma nozari, svarīgi ir kultūras mantojumu integrēt cilvēka dzīvē, jo kultūras mantojums piedalās sabiedrības apziņas veidošanā. Mūsdienu tīkla paaudzi vislabāk var sasniegt pārveidojot kultūras mantojumu digitālajā vidē, jo virtuālā vide aizņem lielu daļu no mūsu ikdienas.⁸³ Tādā veidā stimulējot sabiedriskās apziņas veidošanu.

---

⁷⁹ Ministru kabineta 2008. gada 23. decembra rīkojums Nr.880. *Koncepcija par Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu*. [Skatīts: 20.03.2012] www.km.gov.lv/lv/doc/.../nemateriala-k-mantojuma-koncepcija.pdf

⁸⁰ Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015.gadam. *Nacionāla valsts ilgtermiņa politikas pamatnostādnes*. Rīga : Kultūras informācijas sistēmas, 2006, [skatīts 15-03-2012], www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/kulturpolitika_vadlinijas.doc

⁸¹ Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdes protokola Nr.7 izraksts. Rīgā 2000.gada 8.februārī. *Par nacionālās programmas "Kultūra" apakšprogrammām "Kultūras mantojums", "Muzeji" un "Bibliotēkas"* [skatīts: 02.02.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=1351>

⁸² Turpat

⁸³ Turpat

1.4. Kultūras mantojuma potenciāls informācijas laikmetā

Gan materiālais, gan nemateriālais kultūras mantojums ir daļa no pasaules atmiņas. Tas reizē ir trausls un izzūdošs, kura bojāeja nozīmētu arī cilvēces kolektīvās atmiņas avotu zaudējumu.⁸⁴ Pagātnē kolekcionāri, zinātnieki un mūki bija tie, kas pildīja atmiņas funkcijas – vāca, pārrakstīja ar roku un gādāja par sociālās atmiņas nodošanu no paaudzes paaudzē. Vēlāk atmiņa – vēsture pārņēma šo funkciju. Attīstoties laikā, saglabāšanas funkciju pārņēma vēsturnieki, kas apstrādā un arhivizē milzīgu daudzumu pagātnes faktu, ko atmiņai nebūtu iespējams pilnībā atcerēties, tādējādi uzkrājot milzīgu daudzumu faktu, kas mums kādreiz varētu būt noderīgi.⁸⁵

Kultūras mantojumu apdraud daudz un dažādi faktori, kā globalizācija, agresīva urbanizācija, pastāvēšanas īslaicīgums un vispārēja nolaidība. No otras puses, globalizācija rada ne tikai unifikācijas un identitātes zaudēšanas riskus, bet arī jaunas iespējas kultūras resursu pieejamības paplašināšanā digitalizācijas procesos, jaunu kultūras produktu un pakalpojumu attīstību, iesaistot kultūras procesos jaunas mērķauditorijas un veicinot unifikācijai pretēju procesu - nacionālās identitātes nostiprināšanos.⁸⁶

Mūsdienās digitalizācija vairs neattiecas tikai uz kultūras mantojumu, kam draud bojā eja, bet arī, lai to aktualizētu, padarītu kultūras mantojumu, plaši pieejamu un atpazīstamu dažādās pasaules daļās. *Mums jābūt ar nākotnes gudrību. Tas nozīmē, ka rītdienas pārmaiņas ir jāplāno; darbojoties jebkurā līmenī, jādomā nākotnes kategorijās; jāveido plašs skatījums, lai noskaidrotu pretdarbību. Nākotnes gudrība ir kaut kas daudz vairāk nekā paredzējumi, tā ietver nākotnes veidošanu, vēstures radīšanu, varbūtību un iespēju izmantošanu, turēšanos allaž vienu soli priekšā. Šis gadsimts atnesīs arī tādus zinātnes un tehnoloģiju sasniegumus, kas pārspēj visdrosmīgākās fantāzijas, un lielākās pārmaiņas vērtību sistēmā 50 gadu laikā.*⁸⁷ Digitalizāciju var uzlūkot kā iespēju nodrošināt kultūras mantojuma vietu nākotnē.

Digitālā vide piedāvā integrētu pieeju kultūras mantojuma pārvaldībā.⁸⁸ Bibliotēkas, arhīvi un muzeji veic datormodelācijas un vizualizē, lai radītu virtuālorekonstrukciju un datubāzesesošām, apdraudētām vaizaudētāmkultūrasvērtībām. Notiek kultūras mantojuma 3D

⁸⁴UNESCO Latvijas Nacionālā komisija. *Programma Pasaules atmiņa*. [skatīts: 06.04.2014], <http://www.atmina.unesco.lv/page/sakums>

⁸⁵Norā Pjēra raksts, publicēts laikrakstā *Diena: Atmiņu uzplūdi*. 2001. gada 3. augusts, [Skatīts 20.03.2014], <http://www.diena.lv/arhivs/atminu-uzpludi-11096485>

⁸⁶Maļkeviča Evija. *biblioteka.lv. Pasaules atmiņa – mana, Tava un mūsējā*. [skatīts: 10.04.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/pures-pagasta-biblioteka--informācijas-un-novada-izpetes-centrs/atminas--mans-mantojums.aspx>

⁸⁷Diksons, Patriks. *Nākotnes gudrība: sešas globālo pārmaiņu skaldnes*. Rīga: Jelgavas tipogrāfija, 2003

⁸⁸Brikše Inta. Valsts pētījumu programma. Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. Congress un Letoikas 4. Congress. *Nacionālā identitāte un komunikācija*. Rīga: LU SPPI, 2011

jeb trīs dimensiju modeļu veidošana.⁸⁹ Mūsdienu digitālo mediju sasniegumi ir izmantojami daudz vairāk, nekā tikai personu profilu veidošanai sociālajos tīklos, datorspēlēm vai sarakstei. Kultūras resursu pārveidošana ciparu formātā jeb digitalizācija ir viens no veidiem, kā modernizēt kultūras mantojumu, aktualizēt pagātnes lomu mūsdienās.

Iepriekšējā nodaļā autore jau apskatīja tīkla sabiedrības raksturierzīmes 21. gadsimtā un diskutēts par jaunās paaudzes aizvien pieaugošo sasaiti ar interneta vidi. Šī indivīda un interneta nemitīgās sasaistes rezultātā izplūst robeža starp indivīdu un virtuālo telpu, kurā komunicē, līdz ar to daudz vieglāk ir pieņemt par savējo šajā vidē radīto.⁹⁰ Šo Hovarda Reinholda (Howard Rheinhold) teoriju var attiecināt uz kultūras mantojuma digitalizāciju, t.i., kultūras mantojuma pārveidošana formā, kas tīkla sabiedrībai tuvāka.

Savukārt, M. Doahi (*Milad Doueihi*), filologs un vēsturnieks, viens no nedaudzajiem, kas jautājumos par digitalizācijas pieaugumu ir kompetents un plaši atzīts, runā par digitālo urbanizāciju, kas pārvērš apkārtējo vidi. Šī virtuālā urbanizācija sākas līdz ar kultūras mobilitāti – tīkla paaudze, pateicoties tehnoloģiju sistēmām, raksta, lasa sabiedriskajā transportā vai kamēr pastaigājas, vai veicot citas ikdienišķas darbības. M. Doahi ir pārliecināts, ka digitālā kultūra ir, vai būs līdzīga reliģijai ietekmes un varas ziņā.⁹¹

Jauno mediju izmantošanu kultūras apkalpošanai, un kultūras mantojuma virtuālo formu-, Dženija Afleka (*Janice Affleck*) sauc par *Jauno mantojumu* jeb *digitālo mantojumu*. Jaunais mantojums zem šī nosaukuma paplašina lauka definīciju, saistot to ar sociāliem, politiskiem un ekonomiskiem jautājumiem, un apskata gan materiālā, gan nemateriālā kultūras mantojuma sarežģītību.⁹²

Digitalizācijas procesos lielākā iniciatīva ir muzejiem, bibliotēkām un arhīviem. Būtībā, pēc atmiņas institūciju definējuma, digitalizācija skaidrojama, *kā process, kas ietver oriģinālā dokumenta digitālās kopijas izgatavošanu*.⁹³ Taču šis viens teikums ietver daudzu darbību rindu – materiālu atlasīšanu, skenēšanu, segmentēšanu jeb materiāla loģisko daļu identificēšana-teksta un attēlu atpazīšanu un publicēšanu tīmeklī.⁹⁴ Digitalizēto materiālu kopums gan no bibliotēku, gan muzeju un arhīvu krājumiem, kopā veido digitālo bibliotēku. Digitālais kultūras mantojums saskaņā ar UNESCO Konvenciju ir digitalizēts vai digitāli radīts

---

⁸⁹ Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

⁹⁰ Rheinhold, Howard. *Smart mobs: the next social revolution*. Cambridge, MA: Basic Books, 2002

⁹¹ Doueihi, Milad. *Digital cultures*. Cambridge, Mass: Harvard University, 2011

⁹² Affleck., Janice. Kalay, E. Yehuda, Thomas. *The new heritage*. Routledge, 2008, pp.13

⁹³ Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. Projekts Nr. 3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010, [skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

⁹⁴ Žolga, Artūrs. Staks, Aigars. *Vēsturisko materiālu digitalizācija*. LNB. Rīga: Rāmava, 2010, [skatīts: 24.04.2014], www.slideshare.net/.../arturs-zogla-and-aigars-staks-latvia-nm,

resurs.⁹⁵ Digitalizācija ir iespējas sasniegt Atmiņas institūcijām UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” definēto mērķi – saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas.⁹⁶

Interneta un jauno tehnoloģiju ieviešana kultūras un atmiņas institūciju darbības sfērā nekādā ziņā neaizstās grāmatas lasīšanu, muzeja apmeklējumu, teātra izrādi vai koncertu. Tehnoloģijas ir tikai palīgs darbā, daudzfunkcionāls rīks, kas ļauj efektīvāk un autentiskāk saglabāt, atspoguļot un padarīt pieejamākas un labāk uztveramākas mūsu kultūras vērtības pasaulē. Līdz ar kultūras mantojuma saglabāšanu digitālā veidā, kultūras mantojums kļūst pilnīgāk un daudzveidīgāk, salīdzinot ar tām iespējām, kādas ir bijušas līdz šim. Tādējādi tiks veicināta sabiedrības interese par kultūras jomu, paverot jaunas iespējas dažādiem radošiem un izpētes procesiem.⁹⁷

Digitālā satura ieviešanai un izmantošanai mūsdienās ir būtiska loma, jo tā piedāvā jaunas iespējas kultūras resursu pieejamības paplašināšanai, kā arī piedāvā jaunus līdzekļus jaunradei, jaunu kultūras produktu un pakalpojumu attīstībai⁹⁸. Taču kultūras mantojuma pārnese digitālajā vidē nav tikai tehnisks process, principā cilvēka domāšanai ir kardināli jāmainās. Tāpat, kā jēdziens *bez zirga kariete* ilgu laikusabiedrībai bija loģiskāka, un saprotamāka nekā jēdziens *mašīna*. Šo situāciju var attiecināt uz digitālo grāmatu un fizisko grāmatu, viedokli par īstu un neīstu grāmatu.

Kultūras mantojums, kas ir garīgās darbības liecība materiālā vai nemateriālā formā, ietverot sevī mākslinieku, arhitektu, mūziķu, rakstnieku un zinātnieku darbus, kā arī anonīmu mākslinieku darbus, cilvēces gara izpausmi un vērtību sistēmu⁹⁹. Sens, no paaudzes paaudzē nodots, savukārt šobrīd tam ir pavisam jauna pieeja, pavisam inovatīvs, moderns veids tā saglabāšanai. Digitalizācija piešķir kultūras mantojumam jaunu vēsmu. Šāda zināšanu digitalizēšana dod otru elpu informācijai – ļauj no paaudzes paaudzē krāto mantojumu modernizēt. Rodas iespēja arī „virtuālo realitāti” izmantot sociālās atmiņas veidošanā: kultūrtelpas virtuālai paplašināšanai, kultūras mantojuma vērtību saglabāšanai un pagātnes aktualizēšanai, modernizēšanai.¹⁰⁰ Baiba Sporāne studiju materiālā *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti* runā par otrā Gūtenberga likuma veidošanos. Pirmais Gūtenberga efekts

---

⁹⁵UNESCO Latvijas Nacionālā komisija. *Programma Pasaules atmiņa*. [skatīts: 06.04.2014], <http://www.atmina.unesco.lv/page/sakums>

⁹⁶Turpat

⁹⁷Demakova, Helēna. *Vēstures mantojums mūsdienu tehnoloģiju vidē*. Kultūras informācijas sistēmas. Valsts aģentūra kultūras informācijas sistēmas

⁹⁸Kultūras informācijas sistēmu centrs. *Latvijas digitālā kultūras karte*, [skatīts: 15.03.2014], <http://www.kis.gov.lv/projekti/starpnozaru/latvijas-digitala-kulturas-karte/>

⁹⁹Turpat

¹⁰⁰Projeksts – kultūra – vērtības un kapitāls ilgtspējīgai attīstībai.

paredz, ka izdzīvos tās nācijas, kurām būs rakstība. Savukārt, otrs – izdzīvos tās nācijas, kuru valoda būs pilnībā datorizēta. Digitālās informācijas nozīmībai, kā piemērs ir *svētie raksti, kas vieno cilvēkus neatkarīgi no to tapšanas laika, tad kibernetiskā telpa vieno cilvēkus neatkarīgi no viņu atrašanās vietas*¹⁰¹. Arī pirmajā nodaļā, diskutējot par tīkla sabiedrību, spilgti parādījās virtuālās vides nozīmība mūsdienu sabiedrībā.

Analizējot kultūras mantojuma, pārneši digitālajā vidē, izriet vairāki pozitīvi aspekti. Kā pirmo var minēt digitalizētos grāmatu krājumus – digitalizējot grāmatu, to iespējams praktiski gandrīz bez maksas pavairot, attiecīgi izvērtējot autortiesību specifiku. Kā jau tika pieminēts, fizisku grāmatu var, kādā konkrētā brīdī lasīt tikai viens cilvēks, taču digitalizētu grāmatu teorētiski var nodrošināt vienlaicīgi neierobežotam skaitam cilvēku.¹⁰² Tas rada iespēju piekļūt kultūras mantojumam ne vien vienlaicīgi neierobežotam cilvēku skaitam, bet arī jebkurā diennakts laikā un vietā, kas aprīkota ar informācijas tehnoloģijām.¹⁰³ Tieši tiešsaistes nodrošināšanas funkcija tas unikālais, ko nespēj dot cita veida kultūras mantojuma uzglabāšana.

Otrkārt, pareizi un, kvalitatīvi digitalizējot grāmatu, t.i. ne tikai ieskenējot lappuses, bet arī veicot teksta atpazīšanu un formēšanu, rezultātā iegūst iespēju meklēt informāciju grāmatas tekstā daudz ātrāk un precīzāk, nekā tas iespējams drukātā eksemplārā.¹⁰⁴ Digitalizētiem materiāliem meklēšanas funkcija darbojas līdzīgi kā sociālais tīmeklis google.lv.

Masveida digitalizācijai ir arī sava problemātika-izmaksas ir lielas, uzturēšana ir dārgāka nekā fiziskajām grāmatām, autortiesības ierobežo izmantojamību, jo digitālo grāmatu izmantojamība tomēr ir daudzārt augstāka nekā fizisko.¹⁰⁵ Taču, skatoties no otras puses, digitalizējot grāmatu, to pavairot var daudz ātrāk, ērtāk un arī lētāk.

Runājot par tehnoloģiju nenoturību, to straujo attīstību un tendenci „vecu” izmest un „jauno” ieviest, rada nestabilitāti un nedrošību kultūras mantojuma digitalizācijā.¹⁰⁶

Kā reāla alternatīva informācijas laikmeta fragmetārisma un nepastāvīgumam ir atziņa, ka nākotne ir būvējama uz ilgtspējīgu vērtību pamat kā tradicionālas, gan arī mūsdienu dzīvei nepieciešamas vērtības, kuru vidū īpaši izceļams kultūras mantojums.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ Sporāne, Baiba. *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002

¹⁰² Latvijas Nacionālā bibliotēka. Latvijas digitālā bibliotēka. *Digitalizācija* [skatīts 29.01.2014] <http://lndb.wordpress.com/2008/04/16/digitalizet-nedrikst-saglabat/#more-36>

¹⁰³ Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. Projekts Nr. 3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010 [skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

¹⁰⁴ Latvijas Nacionālā bibliotēka. Latvijas digitālā bibliotēka. *Digitalizācija* [skatīts 29.01.2014] <http://lndb.wordpress.com/2008/04/16/digitalizet-nedrikst-saglabat/#more-36>

¹⁰⁵ Turpat

¹⁰⁶ Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas, Affleck.. *The new heritage*. Routledge, 2008

Sasaucoties ar notiekošo pasaulē, Latvijas atmiņas institūcijās ir vērojamas sadarbības tendences, lai veidotu vienotu kolektīvās atmiņas informācijas sistēmu un izmantotu jaunus tehnoloģiskus risinājumus integrēta kultūras mantojuma pārvaldībā. Saskaņā ar „Valsts kultūrpolitikas vadlīnijām 2006. - 2015. gadam, atmiņas institūcijām ir jānodrošina sabiedrība ar kultūras mantojumu - cilvēces atmiņu, kas ir papildināta ar laikmeta jaunradītajām vērtībām un kas nododama tālāk nākamajām paaudzēm.¹⁰⁸

Digitālie resursi līdzās tradicionālajiem resursiem ir kolektīvās atmiņas saturiskā bāze un pamats. Bez kultūras mantojuma, digitalizācijas nākotnē zudīs piederības/pieredzes (kultūras mantojuma) apgūšanas iespēja, indivīda piederības apzināšanās.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Kultūras ministrija. Projekts. *Kultūra-vērtības un kapitāls ilgtspējīgai attīstībai*. [skatīts: 20.03.2014], www.km.gov.lv/lv/doc/noderiga/Kulturkapitals8-2.doc.

¹⁰⁸ Biedrība CULTURELAB. *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006-2015. g. Nacionāla valsts. Starpposma novērtējums*. [skatīts: 20.03.2014],

/Nacionala_valsts_starpposma_novertejums_Andas_Lakes_prezentacija.pdf

¹⁰⁹ Maļkeviča Evija. bibliotēka.lv. *Pasaules atmiņa – mana, Tava un mūsējā*. [skatīts: 10.04.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/pures-pagasta-biblioteka--informacijas-un-novada-izpetes-centrs/atminas--mans-mantojums.aspx>

2. KULTŪRAS MANTOJUMA DEMATERIALIZĀCIJA

Digitālais kultūras mantojums ir bez sienām un bez robežām: gan nemateriālo, gan materiālo kultūras mantojumu vairs neierobežo ne muzeju sienas, ne grāmatas.¹¹⁰ Neviena atmiņas institūcija nevar pilnībā ietilpināt un atspoguļot kāda perioda kultūras mantojumu, nevar to pilnībā parādīt arī auditorijai. Galvenokārt to ierobežo fiziskā telpa, kā arī ekonomiskie faktori.¹¹¹ Savukārt virtuālajā vidē kultūras mantojums ir pieejams ikvienam jebkurā laikā, vairākiem lietotājiem vienlaicīgi, to var viegli pavairot, pietuvināt tuvāk nekā acs fiziski spēj saredzēt.

Digitalizācijas jomā prakse jau ir apsteigusi teoriju. Digitālo kolekciju veidošana ir pieredzes, teorijas un prakses sintēze, kur pieredze tiek gūta, sadarbojoties ar atmiņas institūcijām, kā arī informātiku, programmēšanu un citām saistītām zinātņu nozarēm.¹¹² Sabiedrībai un indivīdam būtisko sociālu aktivitāšu realizēšanas pārceļšana uz virtuālo vidi var veicināt cilvēku socializēšanos.¹¹³ Cilvēki identificē sevi ar kādu virtuālu sociālu kopienu, kas atbilst viņu identitātes kritērijiem, vērtībām un tālāk iesaistās tās darbībā.

Kopumā digitalizācijas procesu aprite strauji palielinās. Tendence digitalizētos materiālus piedāvāt aplūkošanai pēc iespējas plašākai auditorijai visā pasaulē, ir, pieņēmusies spēkā, un jaunas digitālās kolekcijas tiek radītas un papildinātas ar pieaugošu intensitāti¹¹⁴. Digitalizācijas popularitātes viens no veicinošiem faktoriem ir atbilstība iepriekšējās nodaļās apskatītajai tīkla paaudzei, tās vajadzībām pēc aizvien plašākas, aizvien precīzākas, aizvien vieglāk atrodamas informācijas tīmekļa vietnēs.

Latvija salīdzinoši nesen ir uzsākusi vērienīgus digitalizācijas procesus. Arī Latvijas kultūras nozarē gadsimtos uzkrātais mantojums muzejos, bibliotēkās un arhīvos, kā arī kultūras nozaru aktuālās norises, tendences, fakti un dati pamazām kļūst par sabiedrībai viegli pieejamu informācijas bagātību. Digitalizējot Latvijas uzkrātās kultūras vērtības, mūsu tautas mantojums, kas veido Latvijas savdabību līdzās citām pasaules tautām, tiks saglabāts nezūdošs tālākai nākotnei.

---

¹¹⁰ Ernests Bernis. ABLV BANK. *Bez sienām*. Rīga: Neptūns: 2013

¹¹¹ Janbicka Aija. Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācija. *bibliotēku asociācijas mērķi un uzdevumi zinātnei un sabiedrības izglītībai*. Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 2003

¹¹² Bibliotēka.lv. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*. [skatīts: 03.03.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/latvijas-nacionala-biblioteka/News/ArticleItem.aspx?article=14582&type=0>

¹¹³ Kultūra.lv. *Kultūras kanons*. [skatīts: 01.04.2014], <http://www.kultura.lv/lv/projects/528/>

¹¹⁴ LU bibliotēkas digitalizācijas grupa. *Digitālā bibliotēka Europeana – Eiropas kultūras mantojuma apkopotāja*. [skatīts: 19.03.2014], <http://digigrupa.wordpress.com/2013/01/28/digitala-biblioteka-europeana-eiropas-kulturas-mantojuma-apkopotaja/>

2.1. Kultūra e-vidē

Mūsdienās, meklējot informāciju, lietotājs parasti sastopas ar ļoti lielu dokumentu plūsmu. Tas ne tikai bieži vien apgrūtina sadzīviskās informācijas meklēšanu, bet arī lielā mērā var palēnināt zinātnisko darbību, kuras veikšanai ir nepieciešams vienlaikus strādāt ar dažādiem, iepriekš atlasītiem avotiem un meklēt jaunus.¹¹⁵ Atmiņas institūcijām ir spēcīgi jāstrādā, lai nodrošinātu kvalitatīvas kultūras zināšanas sējā lielajā informācijas plūsmā.

Mūsdienās kultūras jēdziena definīciju ir ļoti daudz pat jau 1952. gadā A. Kroibers (*Kroeber Alfred Louis*) un K. Klakhons (*Clyde Kluckhohn*) savā darbā *Kultūra: kritisku koncepciju un definīciju apskats*¹¹⁶ apkopoja sarakstu, kas sevī ietvēra 164 vārda kultūra nozīmes. Kultūras jēdzienam var izdalīt izpratnes līmeņus – var runāt šaurākā klasiskā nozīme un plašākā tvērumā, jo kultūra ir ļoti daudzveidīga ar plašu spektru. Kultūras jēdzienu definēt izejot no valodā sastopamajiem šī vārda lietojumiem.

Ikdienā lietojot vārdu, *kultūra* visbiežāk to lieto šaurākā nozīmē, kultūru attiecinot uz mākslu vai uz garīgām cilvēka darbībām un izpausmēm, kas nav saistītas ar praktisko dzīves īstenību.

Savukārt analizējot kultūras jēdzienu tā reālā valodas lietojuma kontekstā, rodas iespēja tuvoties jēdziena izpratnei. Kā piemēru, var minēt filozofu Ludvigu Vitgenšteinu (*Ludwig Wittgenstein*)¹¹⁷, kurš valodai tās dažādajās izpausmēs piešķir galveno lomu cilvēka savstarpējo sakaru un jēgas pasaulē.

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija UNESCO kultūras jēdzienu attiecina uz *visas pasaules kopīgo pieredzi un vērtību, zināšanu un prasmju mantojumu, kā arī cilvēces radošās darbības daudzveidīgās izpausmes, balstītas uz cilvēku savstarpējas cieņas un sapratnes principiem.*¹¹⁸

UNESCO dotā kultūras jēdziena definīcija sasaucas ar Latvijas valsts kultūrpolitikas vadlīnijas minēto definīciju. Autore bakalaura darba ietvaros kultūras jēdzienu izvēlējās definēt pēc valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam minētās definīcijas: *kultūra šī jēdziena visplašākajā nozīmē ir visu to īpašo garīgo, materiālo, intelektuālo un emocionālo īpašību kopums, kas piemīt kādai sabiedrībai vai sociālai grupai, un līdzās mākslai un literatūrai ietver sevī arī dzīves un līdzāspastāvēšanas veidus, vērtību sistēmas, tradīcijas un*

¹¹⁵Dankova Margarita. *Mendeley – palīgs informācijas organizēšanā. [skatīts: 05.05.2014],* <https://lbbjss.wordpress.com/category/e-vide/timeklis-2-0/>

¹¹⁶Kroeber Alfred Louis. Kluckhohn Clyde. *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions.* Cambridge: MA: Peabody Museum, 1952

¹¹⁷Vitgenšteins Ludvigs. *Loģiski filozofiskais traktāts.* Rīga: Liepnieks & Rītups, 2006

¹¹⁸Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija. *UNESCO. Kultūra. [skatīts: 02.05.2014],* <http://www.unesco.lv/lv/kultura/>

uzskatus.¹¹⁹ Autore izlēma par labu šai definīcijai, jo bakalaura darba mērķi ir pētīt digitālā kultūras mantojuma lomu sociālās atmiņas veidošanā, kur ir svarīga mūsdienu sabiedrība un kur uz kultūru tiek attiecināms gan nemateriālās vērtības, gan arī materiālās pagātnes liecības. Autorei aktuāla ir kultūras jēdziena definīcija, kas ir ar plašāku nozīmi kā nacionālā kultūra un sevis apzināšanās, kā arī autores izpētes priekšmets ir atmiņas institūcijas, kas savukārt sociālo tīklu portālos tiecas ietvert kultūru tās plašākajā nozīmē.

Viena no kultūras funkcijām ir saglabāt dažādas normas, likumus, vērtības, noteikumus, kā kaut ko darīt pareizi.¹²⁰ Tā ietekmē sabiedrības sociālo atmiņu, tādēļ svarīgi nodrošināt kultūras apriti mūsdienu informācijas vidē.

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO) ir specializēta Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) aģentūra. Viena no šīs organizācijas darbības jomām ir kultūra, pasaules kultūras mantojuma un radošo darbību un izpausmju daudzveidība.¹²¹

Apzīmējums - UNESCO tiek lietots, lai parādītu kultūras nozīmību, to, ka kultūra sekmē attīstību. Cilvēkiem līdzdarbojoties kultūrā, ekonomikā, politikā, tiek nodrošināta valsts, nācijas attīstība. Kultūra virza sabiedrību, bagātina ikvienu nāciju, kas domā par nākotni, jo nākotne nāk no pagātnes. Kultūra veido dialogu katrā valstī kopumā un starp valstīm. Lai UNESCO kultūras vērtības padarītu saprotamākas un pieejamas, arī UNESCO iesaistās digitalizācijas procesos. Apzinoties, ka mūsdienu tehnoloģijas ir sava veida procesu paātrinātājs tām vērtībām, ko UNESCO meklē. Sekojot līdzī laimam, tiek veidota *UNESCO dārgumu karti*, ar mērķi - padarīt informāciju par UNESCO kultūras mantojumu pieejamu, rosināt šo vērtību izzināšanu, izcelt sadarbības partnerus un izpētīt kā kultūra, ērtības var kļūt par sabiedrības ilgtspējības nodrošinājumu. UNESCO organizācija uzsver, ka digitalizācija ir nepieciešama, lai kultūras vērtības būtu pieejamas tiešsaistē-pēc iespējas pietuvinātas mūsdienu sabiedrībai. Jāmāca sabiedrība lepotos ar savām vērtībām un mācētu parādīt, kas mums ir visai pasaulei, lai mūžīgais kļūtu mūsdienīgs.¹²²

Savukārt Kultūras Informācijas sistēmu centra direktora vietniece Sandra Ozolciņa digitalizācijas procesus raksturo kā digitālās kompetences paaugstināšanu. Sabiedrībai trūkst zināšanu, pieredzes kā orientēties, kur meklēt nepieciešamo kultūras materiālu, produktu. Ir

---

¹¹⁹Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam. Nacionāla valsts. ilgtermiņa politikas pamatnostādnes. [skatīts: 02.05.2014], http://www.google.lv/_kulturpolitikas_vadlinijas_groz.pdf&ei=qIR8U5_-JsWE4gSWo4G4BA&usg=AFQjCNFd-K3nt9EytPwqmHcUyAGKkvJQLQ&bvm=bv.67229260,d.bGE

¹²⁰ Durkheim, E. *The Elementary forms of Religious life*. New York: Perigee Books, 1965

¹²¹Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija. *UNESCO.Darbības jomas*. [skatīts: 02.05.2014], <http://www.unesco.lv/lv/unesco/unesco-1/>

¹²² Moļņika Baiba. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija. "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

pamats diskutēt par baiļu, nepārlicinātību mazināšanu gan no tehnoloģiju ražotāju puses, gan no atmiņu institūciju puses- par mantojuma jauno formu, tehnoloģiju nenoturību, gan no skatītāju, auditorijas puses- nezināšana un nemācēšana orientēties kultūras sociālajos portālos. Kas attiecas uz tehnoloģijā, arī uzņēmums Micorsoft Latvija aktīvi piedalās sabiedrības integrēšanā mūsdienu tehnoloģiju piedāvātajās iespējās. Viena no programmā, kas tiek realizēta kopš 2012. g. un var sekmēt attīstīt e-zināšanas ir *Microsoft Youth Global programma* ar mērķi sasniegt apmēra 300 000 000 jauniešu kopumā 100 pasaules valstīs. Šīs programmas ietvaros, Latvijā tika realizēta apmācības programmas jauniešiem. Šīs programmas ietvaros jaunieši izveidoja savu vienaudžu grupu un apmācīja viens otru informācijas tehnoloģiju izmantošanā. Programma ir bez maksas, un šogad pirmajiem 600 jauniešiem būs iespēja iegūt pamatsertifikātu Microsoft tehnoloģijās.¹²³ Lai sabiedrība prastu izmantot mūsdienu tehnoloģiju piedāvājumu, ir jāiemāca un jāparāda, kā to izmantot. Tādēļ bibliotēku, muzeju, arhīviem ir ļoti plašs lauks, ar ko strādāt.¹²⁴ Atmiņa institūcijām jābūt atvērtām institūcijām, jāradā, jāstāsta un jāiemāca šos produktus lietot.

Apzinoties jauniešu spēju ātri apgūt informācijas tehnoloģiju piedāvātās iespējas, tomēr tas negarantē, ka jaunietis cītīgi meklēs kultūras informāciju tīmeklī. Šogad e – prasmju apguves nedēļas¹²⁵ ietvaros, tika diskutēts, par nepieciešamību Latvijas kultūras institūcijām izveidot savu alternatīvu risinājumu, kur ‘savilkt’ vienā vietā kopā visu informāciju, kas ir pieejama arhīviem, bibliotēkām, muzejiem. Arī meklētājā tīklos gan šo problēmu risina, taču no otras puses, enciklopēdiska rakstura kultūras resurss radītu pārskatāmāku šo informāciju.¹²⁶

Digitālā kultūras mantojuma formai ir daudz priekšrocību, kā viena no tām ir kultūras mantojuma vieglā transformēšana. Lai muzeju, arhīvu un bibliotēku krājumus varētu izmantot pēc iespējas plašākas cilvēku masa un šī informācija tiktu pasniegta interesantākā radošākā veidā, ir jāradā sistēmas, interaktīvi veidi, aplikācijas. Savukārt konkrētāk par šo kultūras mantojuma digitālo formu attīstību, autore diskutēs nākošajās apakšnodaļās.

---

¹²³ Eglītis Ēriks. E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija. "*Kultūra e-vidē*". [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

¹²⁴ Kultūras informācijas sistēmas centrs. Projekti. *Kultūras un atmiņas institūciju vienotās informācijas pārvaldības sistēma*. [skatīts: 15.03.2014], <http://www.kis.gov.lv/projekti/starpzaru/kulturas-un-atminas-instituciju-vienotas-informacijas-parvaldibas-sistema/>

¹²⁵ www.eprasms.lv. *E-prasmju nedēļa 2014 Latvijā*. [skatīts: 05.05.2014], <http://eprasmes.lv/par-nedelu/>

¹²⁶ Uldis Zariņš. E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija. "*Kultūra e-vidē*". [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

2.2. Kultūras mantojuma dematerializācija

Analizējot kultūras mantojuma pārnesei digitālajā vidē jeb dematerializāciju, viens no aktuālajiem jautājumiem ir e – grāmatas. Grāmatu tirgus visā pasaulē piedzīvo apvērsumu. Elektroniskās lasīšanas ierīces ir neatņemama mūsu ikdienas sastāvdaļa. Bieži vien izskan viedokļi par klasisko izdevniecību un drukāto grāmatu norietu. Savukārt Nikolas Mirzoeffs (*Nicholas Mirzoeff*), runājot par dematerializēto formu, min ticamības/neticamības aspektu, argumentējot, ka redzēšanai mūsdienās ir lielāka loma nekā ticēšanai. Kā piemēru minot plašās tehnoloģiju iespējas – iegūt fotogrāfijas no satelīta, redzēt savus iekšējos orgānus, u.t.t.¹²⁷Taču mainījies ir lasīšanas process. Šobrīd aktuāli ir apspriest grāmatas, filmas u.c. interneta tīmeklī, sava veida jauna uztveres forma – lasīšanas laikā – tiek iesaistīta plaša publika, lasītājs ir „caurspīdīgs”¹²⁸. Gadsimtiem ilgi lasīšana bija klusa, vientulīga nodarbe salīdzinot ar mūsdienām.

Atmiņas institūciju pamatuzdevumā ietilps kultūras kolekciju vērtību ilglaicīgas saglabāšanas nodrošināšana un darīt tās plaši pieejamas.¹²⁹ Attiecīgi digitalizācijas procesos lielākā iniciatīva ir muzejiem, bibliotēkām un arhīviem. Un, kopš 2006. gada Latvijas Nacionālā bibliotēka veido Latvijas Nacionālo digitālo bibliotēku, un līdz ar vienu no tās nozīmīgākajām kolekcijām *Letonica*, kas līdz ar citu Eiropas valstu digitālajām bibliotēkām, ir Eiropas Digitālās bibliotēkas sastāvdaļa.¹³⁰ Atrast savu kultūras mantojumu, starp citu, valstu kolekcijām Eiropas Digitālās bibliotēkas meklētājā, ir pozitīvs aspekts Latvijas valstij, ņemot vērā tās nelielos izmērus un populāciju.

Kultūras mantojums, kas tiek digitalizēts ir laikraksti, attēli, senās kartes, grāmatas, nošu un skaņu ieraksti.¹³¹Šobrīd atmiņas institūcijas šo kultūras krājumu digitalizāciju veic četros virzienos- plānveida digitalizācija, digitālo izstāžu veidošana, digitalizācijas kopprojekti un digitalizācija pēc klientu pieprasījuma.¹³² Kā pirmo, apskatīsim plānveida digitalizāciju.

---

¹²⁷“Visual Culture Reader”, 2001. *Butler and Tanner Ltd.*, London, edited by Nicholas Mirzoeff

¹²⁸Gētes institūts. Kultūra. *Digitālā lasīšana Vācijā, Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. [skatīts: 15.03.2014]*, <http://www.goethe.de/ins/lv/rig/kul/mag/dig/lvindex.htm>

¹²⁹Bibliotēk.lv. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Bibliotēkas vēsture. [skatīts: 20.03.2014]*, <http://lnb.lv/lv/biblioteka>

¹³⁰ Bibliotēk.lv. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Digitālā bibliotēka. [skatīts: 20.03.2014]*, <http://www.lnb.lv/lv/digitala-biblioteka>

¹³¹Arāja, Dita. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Jaunās tehnoloģijas bibliotēkā. IR elektroniskais izdevums. [skatīts: 24.04.2014]* <http://www.ir.lv/2012/11/22/latvijas-nacionala-biblioteka>

¹³² Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. Projekts Nr. 3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010[skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

Plānveida digitalizācija aptver plašu klāstu, dažāda veida kultūras kolekcijas kā skaņu dokumentu, mikrofilmu, foto liecību digitalizāciju un audio vizuālo materiālu digitalizāciju. No katras kolekcijas materiāli tiek atlasīti pēc konkrētiem kritērijiem, ko nosaka dokumentos esošās informācijas vērtība, fiziskais stāvoklis, izmantošanas biežums.¹³³ Šajā virzienā, lielākoties tiek veikta masveida digitalizācija, t.i., liela apjoma digitalizācija, nevis specifiska, reta kolekcija.

Savukārt digitālās izstādes ir veltītas noteiktai sabiedrībā aktuālai tēmai vai pasākumam. Izstādēs tiek demonstrēti speciāli atlasīti, ilustratīvi dokumentu komplekti, kas papildināti ar anotācijām un komentāriem.¹³⁴ Pēc izstādes aktualitātes zaudēšanas, materiālu ieraksta diskā.¹³⁵ Tādējādi, palielinot digitālo kolekciju aktualitāti.

Apskatot tuvāk trešo, šobrīd aktuālo digitalizācijas virzienu atmiņas institūcijās, projektu un kopprojektu digitalizācijā, jāizceļ *Raduraksti*¹³⁶. Projekta ietvaros ne vien digitalizētas mikrofilmas, bet arī nodrošināta to pieejamība tiešsaistē – šim mērķim izveidotā interneta vietnē un iekārtotas glabātavas sevišķi vērtīgiem dokumentiem, kā arī restaurēti to oriģināli.¹³⁷ Kultūras kolekcijas fiziskās formas arī pēc to digitalizēšanas, netiek atstātas novārtā. Tās restaurē un noglabā.

Kā jau tika minēts, atmiņas institūcijas veic digitalizēšanu arī pēc pasūtījuma. Izgatavotās kopijas glabājas pie pasūtītāja un tās saglabā tikai gadījumos, ja tiek digitalizēta visa glabājamā vienība.¹³⁸ Būtībā, arī kolekcija saturu, kas paredzēts digitalizācijai pēc pasūtījuma nosaka pasūtītājs, kas varbūt ne vienmēr sakrīt ar atmiņas institūciju prioritātēm.

Digitālo datu uzglabāšanas un uzturēšanu nosacītais vieglums tomēr ietver nosacījumus, kas ir aktuāli katru reizi izvēloties konkrēti kurus datus saglabāt un kurus nē. Katrā digitalizācijas projektā kultūras materiāli tiek rūpīgi atlasīti pēc noteiktiem kritērijiem. Pirmkārt, digitalizē tās kolekcijas, kurām draud bojāeja. Nākamo izvērtē materiāla saturu-vēsturiski informatīvā vērtība notikumu, parādību, personu un objektu atspoguļojumā. Arī darba autors un darba auditorija ir svarīga. Svarīgs aspekts ir autortiesības - digitalizācijai

---

¹³³Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. Projekts Nr. 3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010[skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

¹³⁴*Turpat*

¹³⁵*Turpat*

¹³⁶Latvijas Valsts vēstures arhīva projekts *Raduraksti*. *Raduraksti*. [skatīts: 13.04.2014], <http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/about.html>

¹³⁷Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. PROJEKTS Nr.3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010, [skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

¹³⁸*Turpat*

atlasāmi dokumenti, kas ir publiski pieejami vai kuriem ir atrisināti autortiesību jautājumi.¹³⁹ Tādējādi, arī autortiesību nolikums, no finansiālās puses, ietekmē izvēli kultūras kolekciju digitalizēšanai.

Analizējot digitalizācijas procesu tehnisko pusi, digitalizācijai ir nepieciešamas specifiskas tehnoloģijas: papīra un fotogrāfisko dokumentu digitalizācijai, kas nebojājas, tos piespiežot pie cietas gludas virsmas, visbiežāk izmanto plakanvirsmas skeneri. Skenerus ar grāmatu turētāju (šūpolēm) izmanto iesietiem materiāliem, kas nepārsniedz skenera izmēra parametrus. Un, lai iegūtu attēlu no dokumentiem vai artefaktiem, kurus nevar novietot uz plakanas virsmas vai ievietot skenera grāmatu turētājā, izmanto digitālās fotokameras. Digitālās tehnoloģijas šķietami neierobežotais piedāvājums, rada lielu izvēles brīvībucultūras mantojuma attēlošanai, pārvaldīšanai un izplatīšanai.¹⁴⁰ Taču, lietojot speciālus skenerus vai digitālos fotoaparātus, specializētas atpazīšanas programmas, veicot katram attēlam, un rezultējošajam tekstam noteiktu kvalitātes kontroli tiek uzkrātas lielas izmaksas.¹⁴¹ Šīs izmaksas vairākas reizes pārsniedz tradicionālo kultūras mantojuma uzglabāšanas izmaksas atmiņu institūcijās.

Masveida digitalizācijai ir arī sava problemātika-izmaksas ir lielas, uzturēšana ir dārgāka nekā fiziskajām grāmatām, autortiesības.¹⁴² Skatoties no otras puses, digitalizējot grāmatu, to pavairojot var daudz ātrāk, ērtāk un arī lētāk. Taču pilnīgu pašāvību neievieš tehnoloģiju nenoturību, to straujā attīstība un tendence „vecu” izmest un „jauno” ieviest.¹⁴³

Analizējot digitalizēto kultūras mantojumu, Latvijā jāmin, ka pirmās digitālās kolekcijas tapa atsevišķu projektu rezultātā un sākotnēji divās bibliotēkās — Latvijas akadēmiskajā bibliotēkā un Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā pirmie eksperimenti šajā jomā tika uzsākti jau 1999. gadā, taču mērķtiecīgs darbs pie digitalizācijas uzsākts tikai 2006. gadā līdz ar projektu - *Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka Letonica*.¹⁴⁴ Kas arī šodien ir viens no vadošajiem krājumiem.

Turpmāko gadu digitalizācijas procesi pamatā tiek veikti arhīvos, bibliotēkās un muzejos, kā arī dažādi kopprojekti un starptautiski projekti. Šīs digitalizētās kolekcijas ir apkopotas

---

¹³⁹Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. PROJEKTS Nr.3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010, [skatīts: 20.04.2014], polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc

¹⁴⁰ Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas. Affleck. Janice. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁴¹ Bibliotēka.lv. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Latvijas digitālā bibliotēka*. [skatīts: 20.04.2014], <http://lndb.wordpress.com/2008/04/16/digitalizet-nedrikst-saglabat/#more-36>

¹⁴² Turpat

¹⁴³ Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas, Affleck.. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁴⁴ Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs. *Kāpēc Eiropa grib digitalizēt bibliotēkas?* [skatīts: 20.04.2014], <http://blogs.lnb.lv/2010/04/kapec-eiropa-grib-digitalizet-bibliotekas>

Latvijas atmiņas institūciju digitālo kolekciju reģistrā.¹⁴⁵ Digitālais reģistrs ir izstrādāts 2010. gadā, kas vienuviet apkopo un nodrošina pieeju atmiņu institūciju kultūras kolekciju digitālajām kopijām.¹⁴⁶ Tādējādi, lietojot vienu vietni, sociālo tīklu, ir iespēja piekļūt visiem digitalizētajiem atmiņas institūciju krājumiem.

Apskatot muzeju darbību digitalizācijas procesos, jāizceļ laikmetīgās mākslas digitalizēšanas projects - *Digitising Contemporary Art (saīsināti – DCA)*. Šī projekta mērķis ir nodrošināt laikmetīgās mākslas darbu pieejamību kultūras mantojuma vienotās digitālās piekļuves vietnē *Europeana*. Latviju projektā pārstāv Laikmetīgās mākslas centrs, kas plāno digitalizēt 3900 vienības, kā arī organizē visa projekta rezultātu izplatīšanu.¹⁴⁷ Informācijas centrs ar Eiropas Reģionālās attīstības Fonda finansējumu no 2009. gada īsteno projektu *Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogs*. Šogad ir paredzēts noslēgt kopkataloga 2. kārtu, kurā paredzēta Nacionālā muzeju krājuma funkcionalitātes paplašināšana, pilnveidošana un arī e-paskalpojumu ieviešana muzejos.¹⁴⁸ Sistēma nodrošina ikvienam pieejamu informāciju vienuviet par Latvijas muzejiem un tajos esošajiem krājumiem.¹⁴⁹ Ierakstot sistēmas meklētājā konkrēto priekšmetu vai muzeju, lietotājs iegūs ziņas krājuma muzejā atrodas šis priekšmets vai kur atrodas muzejs, kā arī ir pieejams neliels apraksts un vizuālais materiāls.

Savukārt bibliotēkas aktīvi risina jautājums par bibliotēkas informācijas kataloga un kartotēkas nepilnīgumu. 2000. gadā Akadēmiskajā bibliotēkā īstenots projekts *Baltijas vietu attēlu digitālais arhīvs*.¹⁵⁰ Projekta gaitā veikta bibliotēkas rokrakstu krājuma izpēte ar nolūku apzināt Baltijas attēlus, kas katru gadu tiek papildināts.¹⁵¹ Tā paša gada aprīlī projekta *Mantojums* ietvaros digitalizēja laikrakstus. Gadu vēlāk, 2001.g. gadā izveido digitālo izstādi par *Rīgas septiņsimtgades svētkiem* 1901. gadā, kā arī citiem sociāliem pasākumiem, norisēm Rīgas sabiedriskajā dzīvē.¹⁵² Parādās pirmie mēģinājumi digitalizēt svinīgus, sabiedrībai nozīmīgus pasākumus.

Pirmais nopietnais solis masveida digitalizācijas virzienā bibliotēkas institūcijas veica līdz ar projektu *Periodika*. Šī projekta ietvaros digitalizēja un apstrādāja vairāk nekā 40 000

---

¹⁴⁵ Valsts pētījumu programma. Nacionālā identitāte. *Datubāze Latvijas atmiņas institūciju veidotās digitālās kolekcijas*. [skatīt: 20.03.2014], <http://www.nacionalaidentitate.lv/nacionalas-identitates-petijuma-programma/datubaze-latvijas-atminas-instituciju-veidotas-digitalas-kolekcijas/>

¹⁴⁶ Turpat

¹⁴⁷ Digitālā bibliotēka. *European*. [skatīts : 20.04.2014] <http://www.europeana.eu/portal/aboutus.html>

¹⁴⁸ Kultūras informācijas sistēmas centrs. Nacionālā muzeja krājuma digitalizācija. [skatīts: 20.04.2014]

¹⁴⁹ Butāne Eva. A/S RIX Tehnologies. Kultūra. *Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogs*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.rixtech.lv/lv/par-mums/kas-mes-esam/>

¹⁵⁰ Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka. *Krājumu digitalizācijas projekti*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.acadlib.lv/index.php?&135>

¹⁵¹ Turpat

¹⁵² Turpat

avīžu numuru jeb vairāk nekā 300 000 lappušu. Laika gaitā Latvijas Nacionālās bibliotēkas periodisko izdevumu digitālo krātuvi iecerēts pilnveidot, digitalizējot visu apzināto nacionālās periodikas krājumu. Elektroniskos materiālus plānots iesaistīt arī tekstu korpusu veidošanas projektos, kas ļautu šos tekstus izmantot vēl daudzveidīgā, piemēram, valodas pētījumiem un automātiskās tulkošanas rīku veidošanai.¹⁵³ Šobrīd Latvijas Nacionālā digitālajā bibliotēkā jau pieejamas grāmatas, periodiskie izdevumi, kartes un tīmekļa vietņu arhīvs. Pagājušajā gadā tika pievienotas attēlu, audio un video kolekcijas.

Arī arhīvos norisinās digitalizācijas procesi. 1997. gadā izveidots novadpētnieka J. K. Broces (1742-1823) nozīmīgākās un lietotāju pieprasītākās kolekcijas *Monumente* - 10 sējumu digitālais arhīvs un veikta bojāto sējumu restaurācija. Digitālais arhīvs ar 3130 lappušu arhīvdatnēm informācijas patērētājiem nodrošina iespēju iepazīties ar augstas kvalitātes elektroniskajiem attēliem un analizēt J. Kr. Broces fiksēto objektu detaļas daudzkārtējā palielinājumā.¹⁵⁴ Tas ir daudz produktīvāk un ērtāk izdarāms, nekā pētīt fiziskā oriģināla sīkos, daļēji saglabājušās ilustrācijas.

Laika posmā no 2003. gada līdz 2006. gadam arhīvi aktīvi piedalījās Kultūrkapitāla fonda finansētās kultūras programmas *Bibliotēku, arhīvu un muzeju sadarbības projektu digitālā vidē* atbalsta projektos. Diemžēl gandrīz visos gadījumos radītie digitālie objekti ir pie partneriem, un arhīviem nav informācijas par to tālāko likteni¹⁵⁵ Tāpat kā bibliotēkas, šis apstāklis skar arī arhīvu materiālus, pasūtītājs nosaka digitalizētās kolekcijas atlasī un turpmāko izmantošanu.

Ceturrtā digitalizācijas procesu grupa ir kopprojekti un straprojekti. Viens no starptautiskajiem projektiem tika aizsākts 2001. gadā, kur Akadēmiskā bibliotēka piedalījās Manheimas Universitātes projektā, ar mērķi digitalizēt vācu dzejnieka *J. M. R. Lenca* (1751-1792) *unikālā rokrakstu kolekciju*, kas sastāv no 1120 lappusēm, tādā veidā lappušu fiziskās formas aizstājot ar elektroniskajām kopijām.¹⁵⁶ Un samazinot oriģināla fiziskās formas nolietošanos.

Savukārt, 2003. gadā kopprojekts ar Latvijas un Čehijas sadarbības asociāciju *Latvijā dzīvojošo tautību līdzāspastāvēšanas vēsturiskais attēlojums J. K. Broces darbos*, kas šobrīd

---

¹⁵³ Zilberts Augusts. Latvijas Nacionālā Bibliotēka. *Periodikas statistika*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/latvijas-nacionalabiblioteka/News/ArticleItem.aspx?article=2546>

¹⁵⁴ Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka. *Krājumu digitalizācijas projekti*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.acadlib.lv/index.php?&135>

¹⁵⁵ Latvijas vēstnešu portāls Likumi un valsts. Programmas *Bibliotēku, arhīvu un muzeju sadarbības digitālā vidē*, [skatīts: 20.04.2014], <http://www.lvportals.lv/preses-relizes.php?id=110273>

¹⁵⁶ Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka. *Krājumu digitalizācijas projekti*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.acadlib.lv/index.php?&135>

pieāvā digitālajā arhīvā aplūkot 18.gs. 2. puses Latvijā zīmētus 14 tautību cilvēkus, kas kopumā ir 147 attēlus.¹⁵⁷ Tādējādi, turpinot iesākto J.K.Broces kolekcijas digitalizēšanu.

Jau 17 gadus Latvijā norit kultūras mantojuma digitalizācija. Tās aizsācēja bija Latvijas Akadēmiskā bibliotēka. Savukārt, kā nozīmīgs stimulējošs faktors kultūras mantojuma digitalizācijas attīstībai ir *Valsts vienotā bibliotēku informācijas sistēma* jeb *Gaismas tīkls*.¹⁵⁸ Gaismas tīkls ir neatņemama 21. gadsimta projekta *Gaismas pils* sastāvdaļa, kas aptver visas Latvijas bibliotēkas.¹⁵⁹ Tādā veidā nodrošinot interneta resursus arī piepilsētu un lauku bibliotēkās. Veicinot kultūras kolekciju digitalizācijas procesu attīstību. No atmiņas institūciju iekšējās iniciatīves tie ir pārauguši starptautiskos kopprojektos. Ņemot vērā tehnoloģiju straujo attīstību, var prognozēt, ka turpmākajos gados, digitalizācija vērsīsies plašumā.

---

¹⁵⁷ Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka. *Krājumu digitalizācijas projekti*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.acadlib.lv/index.php?&135>

¹⁵⁸ Kultūras informācijas sistēmu centrs. *Valsts Vienotā Bibliotēku Informācijas Sistēma*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.kis.gov.lv/projekti/bibliotekam/valsts-vienota-biblioteku-informācijas-sistema/>

¹⁵⁹ Kultūras.lv 21. gadsimta projekti. *Latvijas kultūras mantojums digitālā vidē*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.kultura.lv/?id=19255>

2.3. „Digitāli dzimušais” kultūras mantojums

Digitālo tehnoloģiju attīstība un interneta straujā izaugsme ir ietekmējusi humanitāro jomu, radot jauna veida izpētes priekšmetus. Viens no vadošajiem teorētiķiem digitālās kultūras jomā – Ļevs Manovičs¹⁶⁰ apraksta kategorijās – jauni kultūras artefakti. Daļa no tiem ir digitalizētais mantojums, ko autore apskatīja iepriekšējā apakšnodaļā – kultūras mantojums, kam ir fiziska forma, kas ir mērķtiecīgi un plānveidīgi dematerializēta. Digitalizētais kultūras mantojums pastāv gan fiziski, reālajā pasaulē, gan virtuālajā vidē. Savukārt šajā nodaļā tiks analizēts kultūras mantojums, kas ir radīts virtuālajā vidē, nekad nav piedzīvojis fizisko formu un paredzēts pastāvēšanai digitālā vidē (e-periodika, e-grāmatas, tīkla māksla, u.c.).

Viena no izplatītākajām digitālajām formām ir elektroniskie periodiskie izdevumi, kā arī grāmatas, kas ir radītas uzreiz digitālajā vidē, strauji attīstās un izplatās. Elektronisko žurnālu un e – grāmatu priekšrocības ir to publikācijas ātrums un neatkarība no ražošanas procesa. Jebkura žurnāla sagatavošanas un drukāšanas laiks ir stingri noteikts un, reizēm tipogrāfiskie procesi ievēlās mēnešiem, savukārt kārtējā numura versija elektroniskā formātā caur žurnāla mājaslapu pieejama jau tūlīt pēc žurnāla sastādīšanas. Arī digitāli dzimušajām grāmatām jeb e-grāmatām, kuras publicētas tikai elektroniskā formātā ir šādas priekšrocības. Žurnāla raksti un e-grāmatas var būt pieejami lietotājam neatkarīgi no viņa atrašanās vietas, kur ir nodrošināts interneta pieslēgums un dators, bookreeder, u.c.¹⁶¹ Katrs, kam ir pieeja datoram un internetam, var piekļūt digitālajām kolekcijām jebkurā diennakts laikā un vietā.¹⁶²

Strauji pieaug digitālo publikāciju apjoms – piemēram, vismaz 30 no Latvijā izdotajiem laikrakstiem un žurnāliem 2010. g. paralēli tiek izdoti arī tiešsaistes versijā. Lielākā daļa reģionu izdod sava novada e-avīzes, kā arī plašākas auditorijas laikraksti, *Diena* ir sava elektroniskā versija kā, piemēram, *Kultūras diena.lv*. Šogad paralēli jau uzmanību iemantojušajiem e-laikrakstiem, interneta žurnāliem, kā *Satori.lv* vai *Arteritory.com*. Ar Valsts Kultūrkapitāla Fonda atbalstu kā Filozofijas atbalsta fonda Latvijā projekts tapis jauns laikmetīgajai literatūrai un filozofijai veltīts interneta žurnāls *Punctum*.¹⁶³ Mērķis ir radīt telpu, kurā sadzīvo interese par mūsdienīgu literatūru un filozofiju, kā arī citām kultūras jomām, ciktāl tās var rosināt oriģinālu skatījumu uz dzeju, prozu un kritiku. Tā ir sava veida

¹⁶⁰ Manovičs Ļevs. *Jauno Mediju Valoda*. Rīga: RIXC, 2006.

¹⁶¹ Latvijas Bibliotēkas padome. *Bibliotēku attīstības pamatnostādnes 2011.-2015. g.* [skatīts: 03.04.2014], file://Downloads/LBPpamatnost.proj_2011.2015%20(1).pdf

¹⁶² Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁶³ Punctum.lv. *Elektroniskais laikmetīgās mākslas un filozofijas žurnāls*. [skatīts: 15.05.2014], <http://www.punctummagazine.lv/>

vairs neeksistējošo intelektuālo žurnālu, kā, piemēram, žurnāla *Kentaurs XXI* mēģinājums atdzimt digitālajā vidē.¹⁶⁴

E-periodika maina prasības nacionālā krājuma veidošanai un saglabāšanai. Tikai daži izdevēji uztur savu publikāciju arhīvus, vēl apmēram 40 publikāciju arhīvu uztur datu bāze – Lursoft IT.¹⁶⁵ Savukārt bibliotēkās pieejamie e – žurnāli un laikraksti ir aplūkojami tikai kamēr bibliotēkai ir abonements. Tas nozīmē, ka pēc abonementa pārtraukšanas laikraksta arhīvs lasītājam vairs nav pieejams.

Digitāli dzimušā kultūras mantojuma ēnas puses ir iespējamās tehnoloģiskās barjeras, jo šo mantojumu ar aktīvi lietot tikai ar interneta pieslēgumu nodrošināti lietotāji. Var veidoties sociāli-kultūras barjeras, jo ne visi vēlas lasīt internetā. Atšķirībā no radicionālajiem izplatīšanas līdzekļiem, digitālo mediju lietotājs saskaras ar noslieci uz pārmērīgu orientēšanos uz ieteikto autentisko un kontekstu.¹⁶⁶ Runājot par elektronisko žurnālu izmantošanu bibliotēkās, ja žurnāls papīra formātā bibliotēkā būs pieejams vienmēr, tad elektroniskā versija būs pieejama tikai tajā laika posmā, kurā spēkā būs licences līgums. Tas nozīmē, ka pārtraucot elektroniskās versijas abonēšanu, bibliotēkas lietotājs zaudēs iespēju turpmāk iepazīties ar to žurnāla arhīvu- līdz ar līguma pārtraukšanu, šī grāmata lasītājam elektroniski vairs nebūs pieejama.¹⁶⁷

Arī māksla "dzimst" digitālajā vidē. Mūsdienās virtuālā vide kalpo kā radošo eksperimentu formas, kas radītas tieši šajā vidē un nemaz nevar pastāvēt vai tikt piedzīvotas, nepieslēdzoties internetam vai citiem elektroniskajiem tīkliem, lietotājiem pašiem neiesaistoties.¹⁶⁸

Digitālās mākslas fenomena izpausmi tīklos arvien vairāk aktualizē pats objekts, kas var būt fiksēts vai dinamisks. Nākošais ir vide – pati tīkla infrastruktūra un to raksturojošā statistika un piedzīvojuma veids: individuāls vai kopīgs. Tradicionālajā mākslas, mākslas tirgus situācijā, autors, skatītāja un starpniekinstitūcijas kā, piemēram, muzejs, ir savstarpēji atkarīgas, tad virtuālajā vidē šīs attiecības izzūd – nav nepieciešams kurators, vai

---

¹⁶⁴ Satori.lv kultūras un pastāvīgas domas interneta žurnāls. *Tapis jauns literatūras un filozofijas interneta žurnāls "Punctum"*. [skatīts: 15.05.2014],

http://www.satori.lv/raksts/7289/Tapis_jauns_literaturas_un_filozofijas_interneta_zurnals_Punctum

¹⁶⁵ Latvijas Bibliotēkas padome. *Bibliotēku attīstības pamatnostādnes 2011.-2015. g.* [skatīts: 03.04.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/LBPpamatnost.proj_2011.2015%20(1).pdf

¹⁶⁶ Kalay, E. Yehuda, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁶⁷ Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācija. Janbicka Aija. Nacionālā bibliotēku krājuma veidošana sabiedrības izglītībai un kultūrai. *Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācijas mērķi un uzdevumi zinātnei un sabiedrības izglītībai*. Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 2003

¹⁶⁸ Garančs Jānis. *Vizuālo mākslu žurnāls. Studija. Kā Radīt mākslu? Māksla digitālo tīklu vidē*. Nr.1 Rīga: SIA Neptuns, 2006

starpniekinstitūcijas. Tīkla infrastruktūra daļēji vai pat pilnīgi aizstāj institūciju kā vidi vai kuratoru kā uzmanības organizētāju vai komunikatoru.¹⁶⁹

21. gadsimts piedāvā ne tikai radīt mākslu virtuāli, bet arī rekonstruēt. Šobrīd ar pieaugošu intensitāti notiek materiālā kultūras mantojuma restaurēšana un rekonstrukcijas projekti digitālajā vidē. Senas pilsdrupas, laika zoba iedragāti kultūras artefakti ātri, un salīdzinoši lēti var atgūt sākotnējo izskatu virtuālajā vidē.¹⁷⁰ Tehnoloģijas nodrošina digitālā kultūras mantojuma izpēti no dažādiem skatupunktiem - gan pietuvinot, gan pagriežot, kā arī, ir nodrošināts uzziņas materiāls. Starp skatītāju un digitālā kultūras mantojumu izzūd laika un telpas distance – pietuvināts skatītājam telpas un laika ziņā.¹⁷¹ Skatītājs var piekļūt kultūras mantojumam jebkurā diennakst laikā un vietā ar attiecīgo tehnoloģiju nodrošinājumu. Dažādu institūciju loma ir daudz mazāka, nekā tradicionāli. Tas savukārt rada atsvešinātības draudus.

Arī Latvijā digitālā restaurēšana pamazām sāk attīstīties. Piemēram, šogad tika izveidota aplikācija, kas ļauj aplūkot Ludzas pili pilnā tās krāšņumā. Apmeklētājam ir jāielādē savā telefonā aplikācija, jāatrodas pie pilsdrupām un norādot ar telefonu uz konkrēto pilsdrupu vietu, telefonā vai planšetdatorā tiek iegūst atjaunotas pils skats. Šī ir pirmā šāda veida mobilā aplikācija Baltijas valstīs, kas tiek balstīta uz virtuāli papildinātās realitātes tehnoloģijām un, kas ļauj tās lietotājam ar sava planšetdatora palīdzību atgriezties vairākus simtus gadu atpakaļ, ieraudzīt Ludzas Livonijas ordeņa pils ārējo un iekšējo veidolu, kā arī uzzināt daudzus faktus par tā laika Livonijas pils vēsturi un ikdienu.¹⁷²

Digitālās rekonstrukcijas process var sākties ar fiziskā vidē esošām drupām, faktiskām paliekām, kas pārnestas ciparu formātā, izmantojot fotogrammetriju, lāzera skenēšanu vai vienkārši pēc mērījumiem. Iegūto informāciju pārvērš 3D modeļos. Savukārt, ja fiziskie pierādījumi ir trūcīgi, tiek izmantoti cita veida rekonstrukcijas līdzekļus – senās kartes, tekstuālos ziņojumus no ceļojumiem, konkrētā perioda gleznojumus, u.c. Ja mantojums ir nosacīti jauns, tad intervijas ar cilvēkiem, kuri ir piedalījušies kultūrvēsturiskajos notikumos, var tik izmantotas, lai palīdzētu māksliniekam konkretizēt vēsturisko vizualizāciju.¹⁷³

Digitalizācijas procesu salīdzinoši nesenā attīstība un straujais temps aktualizē jaunas problēmkonas, ko iezīmē Latvijas Nacionālās bibliotēkas padome. Problēmas rodas ar digitāli dzimušā kultūras mantojuma uzturēšanu, jo tehnoloģiskajā nodrošinājumā nav vienotas

---

¹⁶⁹ Garančs Jānis. Vizuālo mākslu žurnāls. Studija. Kā Radīt mākslu? *Māksla digitālo tīklu vidē*.

Nr.1 Rīga: SIA Neptuns, 2006

¹⁷⁰ Kalay, E. Yehud, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁷¹ *Turpat*

¹⁷² Rasa Linda. Intervija ar Klušs Edgaru Latvijas avīzei. *Ludzas pilssenatni atklāsunikālā mobilajā aplikācijā*. Otrdien, 29. aprīlī, 2004. [skatīts: 05.05.2014], <http://www.la.lv/ludzas-pils-senatni-atklasa-unikala-mobilaja-aplikacija/>

¹⁷³ Kalay, E. Yehud, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

stratēģijas. Pilnībā nav izstrādāts digitālo publikāciju komplektēšanas un pieejamības jautājums. Šī problēmzonas neapskatīšana, vilcināšanās gadījumā, pastāv risks, ka liela daļa šobrīd topošo elektronisko izdevumu varētu netikt saglabāti nākamajām paaudzēm.¹⁷⁴ Iespējams, interneta iespēju izmantošana atstāj lielāku ietekmi uz kultūras mantojumu nekā iepriekšējās saglabāšanas un attēlošanas formas. Ļevs Manovičs (Lev Manovich)¹⁷⁵ noteicis piecus vispārējos principus, kas raksturo digitālo mediju: skaitliskā prezentācija, modularitāte, automatizācija, mainīgums, un pārkodēšana jeb spēja pārvietot informāciju no vienas vides uz citu. Piemērojot īpašu domēnu, piemēram, kultūras mantojumam, šie principi iegūst īpašu nozīmi. Iespēja attēlot vidi un artefaktus digitālā veidā, ļauj manipulēt ar informāciju gan telpiski, gan īslaicīgā veidā, tad nosūtīt to attāliem skatītājiem, kuriem ir tiesības turpināt manipulēt ar to¹⁷⁶. Digitālā reprezentēšana pamatīgi ietekmē satura reprezentēšanu kā tādu. Tas piešķir jaunu formu kultūras mantojuma reprezentēšanai ar iespējām, t.i., mediju piedāvāto kādas vecākās reprezentēšanas formas nebūtu varējušas sasniegt, un tātad-ar jaunām interpretācijām. Šeit atspoguļojas interneta piedāvāto iespēju duālisms-no vienas puses efektīvs veids kultūras mantojuma saglabāšanā, attēlošanai un pieejamības nodrošināšanai. Bet no otras puses, tiek diskutēts par mediju ietekmi.

Arhīvi, bibliotēkas un muzeji pēdējos gados sastopas ar izaicinājumu, ko nes sev līdz tehnoloģiju attīstība. Digitāli dzimušu darbu saglabāšana krasi atšķiras no, piemēram, grāmatu saglabāšanas. Patiesībā, digitāli dzimušais mantojums ir trauklāks par fizisko mantojumu. Faili var tikt viegli sabojāti, izdzēsti vai, vīrusa iznīcināti, kā arī straujā tehnoloģiju attīstība ir šķērslis ilgstošai datu saglabāšanai. Piemēram, diski, diskdzinis piedzīvoja īsāku mūžu nekā Ēģiptes papirusi.¹⁷⁷

Lai arī digitāli „dzimušajam” kultūras mantojumam ir gan pozitīvās, gan negatīvās puses, tas ir neatņemama 21. gadsimta sastāvdaļa. Šis kultūras mantojums ir daudzslāņains, viegli var pieskaņot saturu, rēķinoties ar skatītāja atrašanās vietu, piekļuves sistēmas tehniskajiem parametriem un interešu profilu.¹⁷⁸ Kultūras mantojums nav tikai pagātnes sabiedrības liecības un pagātne kā tāda. Tas iekļauj arī liecības par tagadni, kas ir jānodod arī nākošajām paaudzei. Tādējādi arī mūsdienu mantojums ir jārespektē un jānovērtē tāpat, kā tiek novērtēti senie pieminekļi vai gadsimtiem seni gleznojumi. Šo mūsdienu neaktualizēto kultūras mantojumu autore apskatīs nākošajā bakalaura darba apakšnodaļā

¹⁷⁴ Kalay, E. Yehud, Kvan. Thomas, Affleck. *The new heritage*. Routledge, 2008

¹⁷⁵ Manovičs Ļevs. *Jauno Mediju Valoda*. Rīga: RIXC, 2006.

¹⁷⁶ Turpat

¹⁷⁷ The Library of Congress. *Preserving digital culture*. [skatīts 20.04.2014],

<http://www.digitalpreservation.gov/swf/activity.swf>

¹⁷⁸ Garančs Jānis. *Vizuālo mākslu žurnāls*. Studija. *Kā Radīt mākslu? Māksla digitālo tīklu vidē*. Nr.1 Rīga: SIA Neptuns, 2006

2.4. Neaktualizētais kultūras mantojums

Vispārējās un pēdējā laikā paātrinājušās pārmaiņas pasaulē, virzās uz dziļāku tās racionalizāciju. Sabiedrības funkciju izpausmes formas un metodes kļūst izteikti tehnoloģizētas. Visas jomas izriet no digitālās pasaules: sadarbības tīkli, programmatūra un pat dizains tiek radīti saskaņā ar racionālo pamatu. Neapzinātais, neaktualizētais kultūras mantojums kļūst par informāciju, par saturu, tādējādi ieplūstot kopējā informācijas telpā.¹⁷⁹ Informācija no gada uz gadu nepārtraukti uzkrājas un kļūst aizvien vairāk. Ikvienas paaudzes pienākums ir neļaut izzust tam, kas liecina par mūsu ikdienas dzīvi, kultūras sasniegumiem.

Mūsdienās arhīvi un bibliotēkas, muzeji sastopas ar agrāk nebijušu precedentu – arvien lielāka daļa jaunu dokumentu, vēsturisku liecību tiek veidoti elektroniskā formātā. Dienasgrāmatas, atmiņu albumus un fotoalbūmus aizstāj blogi, un profili sociālos tīkos. Intensīvā viedokļu apmaiņa internetā, relīzes, komentāri. Caur sociālajiem tīkliem digitālajā vidē nonākušie materiāli, kā fotogrāfijas (flicker, instagramma) un video (youtube.com). Tas viss un vēl daudzas darbības virtuālajā vidē ir 21. gs liecības, kas nākotnē raksturo 21. gs un tā sabiedrību.

Sabiedrības aktivitāte sociālo tīklu portālos mūsdienās ir pašsaprotamu darbību kopums, kuru nozīme tikai palielinās. Šī tiešsaistes komunikācija lielākoties ir cieši sasaistījies un ir integrēta sociālajā dzīvē. Savukārt, sociālo tīklu portāli, sociālā mijiedarbība ir saistīta ar virtuālās kopienas jēdzienu, ko Manuels Kastells (*Manuel Castells*) dēvē par interneta kultūru.¹⁸⁰ Sociālo tīklu portālu jēdziens pamatā nozīmē vidi, kurā, veidojot un uzturot savienojumus, cilvēks var iesaistīties sociālajā mijiedarbībā. Sociālo tīklu jēdziens neietver konkrētas aktivitātes, savukārt tiešsaistes kopienas jēdziens parāda, ka sazinoties tiešsaistes vidē starp indivīdiem ir veidojušies savienojumi un ir notikusi apmaiņa ar dažādiem resursiem – gan emocionāliem, gan informatīviem, gan sociāliem.¹⁸¹

Sociālo tīklu portāli un virtuālās kopienas raksturo milzīgi informācijas plūsma nepastāvīgums. Mājaslapu, tīmekļa vietņu saturs un noformējums mainās gandrīz katru

---

¹⁷⁹ Gorjunova Olga. Šulgins Aleksejs. *Programmatūru māksla*. [skatīts: 15.03.2014], <http://rix.lv/reader/txt/txt.php?id=100&l=lv>

¹⁸⁰ Castells Manuel. *The internet galaxy: Reflections on the Internet, business and society*. Oxford: Oxford University Press, 2002

¹⁸¹ Rheingold H. *Virtual community*. MIT Press, 1993

dienu. Var mainīties arī tīmekļa vietnes nosaukums, tātad arī tās adrese, vai arī tīmekļa vietne var vispār pārstāt pastāvēt.¹⁸²

Tiešsaites teksta, materiāla veidošana un publicēšana ir neatņemama daļa no ikviena komunikatīvā notikuma.¹⁸³ Līdzās tradicionālajiem komunikācijas līdzekļiem pēdējo dažu gadu desmitu laikā ir attīstījušies daudzi jauni, savstarpēji papildinoši medietās saziņas veidi: tērzēšana(čatošana) un tūlītējā ziņapmaiņa (instant messaging), fotogrāfiju, videomateriālu un citas informācijas koplietošana, daudzlietotāju spēles, tiešsaistes forumi, blogi¹⁸⁴ un citas. Paplašinoties foto un video kameru, datoru un citu ierīču pieejamībai, indivīdi ražo arvien vairāk digitālā materiāla ne tikai profesionālai, bet arī personīgai, privātai, ģimenes lietošanai.

Albumi, pieraksti nodrošina unikālu iespēju apjaust konkrētā laika mākslas, politisko un sociālo atmosfēru, kā arī hronoloģiski uzskaita personas un ģimenes vēsturi, dzīves gaitu. Mūsdienās profils interneta mājaslapās var nodrošināt to pašu. Persona var atspoguļot savu dzīvi un laiku, kontaktējoties ar līdzilvēkiem, daloties kopīgām interesēm. Interneta saiti dokumentē gan konkrētā cilvēka dzīvi, gan viņa draugus.¹⁸⁵

Vēstules bieži vien atspoguļo gan sociālo, gan personisko vēstures pusi. Tās dod unikālu perspektīvu un atklāj cilvēka biogrāfiju. Mūsdienās lielākā daļa korespondences tiek veikta caur e – pastu. Ikdienas aktivitātes, galvenie notikumi, personisks skatījums un mīlas stāsti e-pastos ir daļa no mūsdienu vēstures.¹⁸⁶ Esošajā situācijā mainās tradicionālo arhīvu satvars – tagad radošās personības savu domu uzmetumus raksta datorā; tradicionālajam arhivāram, tas paliek arvien mazāk pieejams.¹⁸⁷ Informācijas plūsma sociālajā tīmeklī ir pielīdzina ūdenim, ūdens straumei – informācija irsavā starpā savijusies, tā plūst bez apstājas.¹⁸⁸ Varētu teikt, ka 21. gadsima pagaidām neaktualizētais mantojums ir atmiņas institūcijām liels izaicinājums.

Ja iepriekšējā apakšnodaļās apskatītais digitālizētais mantojums ir apzināts un, tā saglabāšanas jautājumi, un problēmas jau ir iekļauti bibliotēku attīstības pamatnostādnes 2011.–2015. gadam, tad mūsdienu mantojums vēl nav apzināts. Nav izstrādātas kopīgas

---

¹⁸²Udre Dace. Latvijas digitālās bibliotēkas blogs. *Jauns amats, jauni izaicinājumi*. [skatīts 7.05.2014], <https://lbbjss.wordpress.com/tag/rasmosana/>

¹⁸³ Buholcs Jānis. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013

¹⁸⁴ Kula Māra. *Blogi ir periodiskas, secīgas personu domu un tīkla saišu publikācijas internetā..* 2007. gada 17. aprīļa laikrakstā "Diena" raksts *Personālā latviešu valoda*. [skatīts: 02.02.2014], <http://www.diena.lv/lasitaji-vaica-kas-ir-blogs-51199>

¹⁸⁵ The library of congress. *Preserving digital culture*. [skatīts: 03.03.2014] <http://www.digitalpreservation.gov/swf/activity.swf>

¹⁸⁶ Turpat

¹⁸⁷ Latvijas Bibliotēkas padome. *Bibliotēku attīstības pamatnostādnes 2011.-2015. g.* [skatīts: 03.04.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/LBPpamatnost.proj_2011.2015%

¹⁸⁸ Zariņš Uldis. Latvijas Nacionālās bibliotēkas diskusija. *Nācijai atmiņa digitālajā laikmetā*. [skatīts: 05.05.2014], <http://nra.lv/zinas/8672-aknu-parbaude-lauj-atklat-butiskas-veselibas-problemas.Htm>

vadlīnijas, šobrīd process vairāk ir eksperimentālā fāzē, kur lielākā iniciatīva ir atmiņas institūcijām. Arī individuālie kolekcionāri un digitālā satura radītāji glabā 21. gadsimniecības. Apzinoties kosmopolītisko informācijas plūsmu, digitalizācijas specifiku nevar atrisināt tikai vienas iestādes vai nācijas iekšienē, jo sociālais tīmeklis ir bez robežām un bez sienām, tas aptver pasauli.

Nacionālās bibliotēkas gan Eiropā un pasaulē vispār, gan arī konkrēti Latvijā ir domājušas par tīmeklī publicētās informācijas saglabāšanu. Atšķiras apjoms un saturs, ko katrā valstī bibliotēkas vāc. Dažās valstīs Interneta arhivēšana tiek veikta visām šajā valstī uzturētajām interneta lapām, bet dažās - tikai konkrēti atlasītām.

Latvijā Nacionālā bibliotēka ir izvēlējusies (dažus tūkstošus) Interneta vietnes, kurām tiek veikta Interneta arhivēšana jeb rasmošana. Un šie rasmošanas procesi tiek veikti kopš 2005. gada. Tās visas ir vai nu Latvijā uzturētas, vai ar Latviju saistītas vietnes: kultūras un valsts iestāžu, amatpersonu, mākslinieku, muzeju un dažādu notikumu vietnes.¹⁸⁹ Sociālo tīklu portāli, mājaslapas un tajās esošā informācija tiek saglabāta īpašā arhīvformā iespējami ilglaicīgai saglabāšanai. Sākotnēji šo informāciju glabāja sociālo tīklu izstrādātāji un īpašnieki. Lielas organizācijas arī šobrīd turpina saglabāt sava uzņēmuma mājaslapas, sociālos portālus. Šobrīd ir izstrādātas programmas, kas automātiski vāc mājaslapas, sociālo portālu informāciju pēc norādītā saraksta. Rasmošana ietver informācijas pārkopēšanu un strukturēšanu ARC failos, kas piemēroti ilgstošai glabāšanai kompaktā formā. Kopā ar vietnes datiem tiek glabāta arī visa rasmošanas procesa norise vairākos žurnālfailos un reģistros. Šādu informāciju var apskatīt tikai ar specializētiem līdzekļiem, kas to pārkodē mājaslapas izskatā.

Bibliotēkas rasmošanas darbības aizsargā likumdošana – obligātā eksemplāra likums, kas no saka, ka *Latvijas Nacionālajai bibliotēkai ir tiesības un pienākums saglabāt Latvijā radītas tiešsaistes publikācijas vienu kopiju*¹⁹⁰, kā arī to, ka *internetā brīvi pieejamas tiešsaistes publikācijas automatizēti vāc un arhivē (rasmo) Latvijas Nacionālā bibliotēka.*¹⁹¹

Vēl viens svarīgs aspekts ir nepārtrauktā informācijas plūsma sociālajos portālos, informācija mājaslapās nemitīgi mainās, tādēļ rasmošanas procesu veic pēc kapacitātes iespējas biežāk, atkārtoti un regulāri, piemēram, reizi mēnesī vai reizi gadā, tādā veidā uzkrājot vietnes izmaiņu vēsturi.¹⁹² Problēmas sagādā arī formātu dažādība, kā arī, lai noteiktu

---

¹⁸⁹Ločmele, Ina. *Saruna ar Artūru Žoglu*. 2014. gada 7. maijā. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

¹⁹⁰Tiesību aktu vietne. likumi.lv.*Saeimas pieņemts spēkā esošs obligāto eksemplāru likums. [skatīts: 02.03.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=136682>*

¹⁹¹Tiesību aktu vietne. likumi.lv.*Saeimas pieņemts spēkā esošs arhīvu likums. [skatīts: 02.03.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=205971>*

¹⁹²Rašmane Anita. Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs. pazudis internetā. [skatīts: 06.05.2014], <http://blogs.lnb.lv/2010/03/pazudis-interneta-i>

e- publikācijas satura kvalitāti un vērtību, nepieciešama tās papildus analīze. Tas visspatērē daudzlaika un cilvēkresursu, kā arī finansiālos resursus. Bet no otras puses, šāda inovatīva iespēja saglabāt elektroniskās publikācijas interneta vietnē, kļūst par jauna veida komerciālo pasākumu. Piemēram, datu bāze Leta ir izstrādājusi sistēmu un piedāvā klientiem „personalizētus” laikrakstus. Datu bāze saglabā visu ziņu portālu mājaslapas, pēc klienta valadzības atlasa nepieciešamos rakstus un nosūta komplektēta elektroniskā laikraksta veidā.¹⁹³

Dažas starptautiskas vietnes arhivē lielās pasaules bibliotēkas. Piemēram, Kongresa bibliotēka (ASV) arhivē Twitter ierakstus.¹⁹⁴

Twitter ierakstu kolekcionēšana ir jauns, neparasts saglabāšanas process Kongresa bibliotēkā. Kongresa bibliotēkas mērķis ir apkalpot gan Kongresa, gan sabiedrības procesus un sociālo atmiņu, un sabiedrība šobrīd kā galveno komunikācijas metodi lieto sociālo tīklu portālus un radoši izpaužas virtuālajā vidē. sociālo tīklu portālus papildina un dažreiz pat aizstāj tradicionālos pētniecības avotus, kā vēstules, žurnālus, sērijveida publikācijas, u.c.¹⁹⁵ Arhivēšana un saglabāšana tādām vietnēm kā twitter ļaus nākotnē pētniekiem piekļūt pilnīgāk mūsdienu kultūras normām, sarakstēm, tendencēm un notikumiem. Twitteris tiek uzskatīts gluži kā dāvana Kongresa bibliotēkai, jo tas spēj, aptver, un piegādāt bibliotēkai veselu arhīvu ar tvītiem – īsām ziņām, ikdienas raksturojumiem, notikumu ziņojumiem. Tūkstošiem jaunumu, neskaitāmu blogu tvīti no visas pasaules, plašsaziņas līdzekļu tvīti gandrīz no katras valsts laikrakstiem un neskaitāmas vietējās ziņas parādās Twiterī veiktajos tvītos, tādā veidā atspoguļotu sava veida visas sabiedrības moderno naratīvu.¹⁹⁶ Twitteris ir daļa no vēsturiskiem ierakstiem par komunikāciju, ziņu reportāžām un sociālām tendencēm, tas viss papildina bibliotēkas kultūras mantojuma krājumu.

Tagadnes un nākotnes tīkla tehnoloģijas neaprobežojas tikai ar iespējām pārsūtīt arvien lielākus datu apjomus starp kontinentiem, mediju kompānijām un skatītājiem, bet veic to arī starp indivīdiem, kā arī arvien mazākām ierīcēm, ko nēsājam kabatā vai pat ķermenī, apejot centrālās datubāzes vai internetu. Arvien lielāka nozīme būs dažāda veida spontānajiem, hibrīd tīkliem, kas darbojas, piemēram, noteiktā pilsētas vai iekštelpu zonā. Šīs

---

¹⁹³Ločmele, Ina. *Saruna ar Ievu Portnaja*. 2014. gada 19. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

¹⁹⁴Library of Congress. *Twitter Archive*. [skatīts: 06.05.2014], http://www.loc.gov/today/pr/2013/files/twitter_report_2013jan.pdf

¹⁹⁵Turpat

¹⁹⁶Lībers Klauss. Gētes institūts .Kultūra . *Saruna ar Hansu Kristofu Hobomu*. 2013. gada jūlijs. [skatīts: 15.04.2014], <http://www.goethe.de/ins/lv/rig/kul/mag/bib/lv11268928.htm>

iespējas jau tagad sāk ietekmēt cilvēku, uzvedību sazinoties, izklaidējoties, un izraisīs jaunus radošus eksperimentus.¹⁹⁷

Tehnoloģiju attīstība, sociālais tīmeklis ir devis cilvēces izpētei milzīgu informācijas avotu. Mūsdienās ir iespējams krāt, kolecionēt, pētīt atmiņas no visas pasaules. Piemēram, pēc terorakta 11. septembrī, ASV tajā pašā dienā radīja sociālā tīkla portālu, kas nodrošināja informācijas ievākšanu no visas pasaules – ziņas, komentārus, viedokļus, līdzjūtības un reakcijas. Šodien tās ir virtuālās atmiņas, kas ir iekonservētas speciālos arhīvos un glabā liecības par traģisko notikumu.¹⁹⁸

Televīzijas programmas statistikas dati un mājas lapas ir tikai daļa no digitālā materiāla, kas būtu jā saglabā kā daļa no mūsu vēstures, kas nākotnē būs nepieciešams studentiem, skolēniem, u.c.¹⁹⁹

Virtuālās vides mantojums apjoma ziņā ir plašākais mantojums, kāds jebkad cilvēcei ir bijis. Vispasaules tīmeklis kā jaunu komunikācijas standartu ir ieviesis multimediju dokumentu, kas kombinē un miksē dažādus teksta, fotogrāfijas, video, grafikas un skaņas medijus.²⁰⁰ Rezultātā rodas 21. gadsimta kultūras mantojums, ka ir ļoti bagātīgs un multifunkcionāls.

---

¹⁹⁷ Garančs Jānis. Vizuālo mākslu žurnāls. Studija. Kā Radīt mākslu? *Māksla digitālo tīklu vidē*. Nr.1 Rīga: SIA Neptuns, 2006

¹⁹⁸ The library of congress. *Preserving digital culture*. [skatīts: 03.03.2014]
<http://www.digitalpreservation.gov/swf/activity.swf>

¹⁹⁹ Turpat

²⁰⁰ Ļevs Manovičs. *Jauno mediju valoda. Mediju krīze*. Rīga, Jauno mediju kultūras centrs RIXC, 2006

3. DIGITĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA KRĀTUVES LATVIJĀ

Atmiņas institūcijas - muzeji, bibliotēkas un arhīvi ir atbildīgi par nācijas kultūras kodola veidošanu. Pagātnes tradīcijas, kultūras mantojums un kultūrvērtības tiek glabātas atmiņas institūciju krātovēs. Tiek uzkrātas pamatzināšanas un vērtības, kas veido mūsu sociālo atmiņu. Savukārt sociālā atmiņa nodrošina avotu, lai varētu pastāvēt nācija un veidotos identitāte

Mūsdienās presē, mēdijos ik pa brīdim aktualizējas jautājums par atmiņas institūciju eksistences nepieciešamību informācijas sabiedrībā, kā arī bakalaura darba ietvaros, analizējot informācijas laikmetu, autore pētīja atmiņas institūciju nozīmi.

Skatoties plašākā kontekstā, globālā tirgus iespaidā pasaulē ir apdraudēta kultūras daudzveidība. Tās aizsardzībai ir pieņemta *UNESCO Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu*, kurai līdz ar citām ES valstīm 2007. gadā pievienojusies arī Latvija. Konvencija uzsvēr ikvienas valsts pienākumu saglabāt un attīstīt savas kultūras vērtības, vienlaikus veicinot cieņu pret citām kultūrām, sekmējot kultūru mijiedarbību un savstarpēju bagātināšanos.²⁰¹ Tādā veidā, diskutējot par atmiņas institūciju eksistenci, kā argumentu var lietot atmiņas institūciju uzdevumu uzkrāt, apkopot un saglabāt vēsturiskās liecības – saglabāt nacionālo kultūras mantojumu, tautas dzīvo atmiņu.

Saglabāšana atmiņas institūcijās tiek veikta ar mērķi, lai kultūras mantojums būtu pieejams un, lai to varētu izmantot. Citējot Uldi Zariņu „*tā ir fosilija nākotnei*”²⁰² - lai uzkrāto mantojumu varētu iepazīt un izmantot nākamās paaudzes, kā arī, tas ir ieguldījums mūsdienu sabiedrības labā, lai padarītu to pieejamu mūsdienu sabiedrībai. Apzinoties tīkla paaudzes paradumus un vajadzības, rodas šaubas par kultūras mantojuma un senu vērtību aktualitāti 21. gadsimta paaudzē. Taču, lai eksistētu tauta, nācija ir nepieciešama sociālā atmiņa – dzīvais kultūras mantojums. Un atmiņas institūciju uzdevums ir mēģināt sekmēt pēc iespējas pašsaprotamāku konsolidēšanos ap nacionālo kultūru un kultūras mantojumu. *Kamēr mūsu kultūras vērtības nebūs pieejamas top 5 rezultātos google, tikmēr mērķis par mantojuma pieejamību nebūs pilnībā sasniegts.*²⁰³ Digitalizācija atmiņas institūcijās dāvā iespēju piekļūt kultūras vērtībām, kopīgajai sociālajai atmiņai arī tiemlatviešiem, kas dzīvo ārpus Latvijas . Citējot Uldi Zariņu-”*ir jāpanāk, lai kultūra digitālajā idē būtu tikpat pieejama kā gaiss, ko*

²⁰¹ *UNESCO programma „Pasaules atmiņa”* [skatīts : 20.03.2013],

http://www.unesco.lv/lat/index/programmes/communication_and_info/mow.html

²⁰² Zariņš Uldis. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija . "Kultūra e-vidē".* [skatīts: 02.05.2014],

<https://www.youtube.com/watch?v=mF5fpm6y1U>

²⁰³ *Turpat*

mēs elpojam”.²⁰⁴ Kopīga sociālā atmiņa ir jānostiprina jaunajai paaudzei, maksimāli pietuvinot tai kultūru, kultūras mantojumu, pagātnes vērtības saprotamā veidā.

---

²⁰⁴ Zariņš Uldis. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=mF5fpm6y1U>

3.1. Bibliotēkas kā sociāli informatīvie centri

Bibliotēka ir senākais un pazīstamākais informācijas uzkrāšanas, apstrādes, izmantošanas un izplatīšanas centrs.²⁰⁵ Mūsdienu informācijas sabiedrībā bibliotēkai vairs nepieder informācijas monopols, bet arī bibliotēkas funkcijas ir plašākas un daudzpusīgākas. Šobrīd strauji attīstās informācijas digitalizācija, kur digitālās kolekcijas veido visas atmiņas institūcijas, bet visaktīvākās ir bibliotēkas.

Mūsdienās katras valsts attīstība ir atkarīga no informācijas aprites daudzuma un tās apmaiņas kultūras, sociālajās, politiskajās un saimnieciskajās struktūrās un arī no tā, cik ātri notiek informācijas aprīte. Sabiedrībā arvien pieaug pieprasījums pēc kvalitatīva satura. Un bibliotēku uzdevums ir nodrošināt pieeju kvalitatīvai informācijai.²⁰⁶

Līdz ar tehnoloģiju straujo attīstību bibliotēkas sastopas ar jauniem izaicinājumiem. Digitalizācijas process maina informācijas meklētāju ieradumus, un bibliotēkas jau sen dara daudz vairāk, nekā tikai uzglabā grāmatas.²⁰⁷ Arī Latvijas Nacionālā bibliotēka (turpmāk tekstā LNB) ir izvirzījusi uzdevumu - publicēto materiālu pakāpeniski digitalizēt, lai tas būtu labāk apstrādājams un to varētu izmantot dažādām vajadzībām izglītībā, kultūrā, tūrismā.²⁰⁸

Lai pētītu digitalizācijas attīstību bibliotēkās un vērtētu to nozīmi sociālās atmiņas veidošanā, darba autore veica dziļo interviju ar Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas vadītāju – Artūru Žoglu. Autore veica interviju ar LNB konkrēto ekspertu, pamatojoties uz to, ka LNB, ir vadošā digitalizācijas procesos Latvijas bibliotēkās, kā arī, ir izveidojusi Latvijas Nacionālo digitālo bibliotēku. Kā sekundāros datus, autore analizēja bibliotēkas pamatnostādnes un Bibliotēku Padomes protokolus.

LNB ir arī Latvijas bibliotēku darba teorētiskās izpētes un prakses analīzes centrs. LNB veic Latvijas starpbibliotēku abonementa centra funkcijas. Kopš bibliotēkas pirmsākumiem tās pārziņā ir [nacionālā bibliogrāfija](#).²⁰⁹ LNB ir lielākā zinātniskā bibliotēka valstī. Tās krājums aptver visas zinātņu nozares ar pamatprofilu humanitārajās un sociālajās

---

²⁰⁵ Karnīte Raita. Egle Ilze.Traubergs Mārtiņš.Kļava Māris. *Bibliotēku ekonomika: pakalpojumi, finansēšana un darbības efektivitāte*. Rīga, 2000.[skatīts: 05.05.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/Biblioteku_ekonomika_2000.pdf

²⁰⁶ Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācija. Janbicka Aija. Nacionālās bibliotēkas krājuma veidošana sabiedrības izglītībai un kultūrai. *Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācijas mērķi un uzdevumi zinātnei un sabiedrības izglītībai*. Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 2003

²⁰⁷ Gētes institūts. Bibliotēkas. Kultūra. *Par digitālo fiziskajā – bibliotēkas kā saskarne*. [skatīts: 12.03.2014], <http://www.goethe.de/ins/lv/rig/uun/lv/index.htm>

²⁰⁸ Lielbārde Zanda. Latvijas Vēstneša portāls. Likumu un valstī. *Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka - a visiem pieejama un funkcionāla*. [skatīts: 4.05.2014], <http://www.lvportals.lv/print.php?id=247988>

²⁰⁹ Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Par Bibliotēku*. [skatīts: 29.04.2014], <http://lnb.lv/lv/biblioteka>

zinātnēs. LNB lasītājiem pieejami arī [speciālie krājumi](#) — retās grāmatas, rokraksti, skaņu ieraksti, sīkiespieddarbi, kartes, u.c.²¹⁰. Tās krājumā ir viena no lielākajām publicēto skaņu ierakstu kolekcijām Latvijā. Un, lai nodrošinātu LNB un sadarbības partneru digitalizētā kultūras mantojuma pieejamību internetā, kopš 2006. gada tiek veidota LNB digitālā bibliotēka.²¹¹ Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas mērķis ir nodrošināt Latvijas Nacionālās bibliotēkas un citu atmiņas institūciju krājumu digitalizāciju, padarot tos pieejamus internetā.²¹²

LNB jau 1996. gadā sāka veidot krājumu elektroniskās versijas, un 2009. gadā sākās to masveida digitalizācija.²¹³ LNB klientiem pieejamais digitālās bibliotēkas apjoms ir apmēram četri miljoni lapaspušu. LNB bibliotēkas direktors Andris Vilks uzsver, ka lai arī darbs paveikts liels, tie ir tikai pieci procenti no visa digitalizējamā mantojuma. Bibliotēkas direktors skaidro, ka pirmkārt ir digitalizēts tas, kas uzskatīts par svarīgu un glābjamu no bojāejas.²¹⁴ Un tiek domāts arī par kultūras mantojuma saglabāšanu, kas izveidojies elektroniski.

Artūrs Žogla – Latvijas digitālās bibliotēkas vadītājs skaidro pašreizējo digitalizācijas attīstību Latvijas Nacionālajā bibliotēkā un uzsver, ka laikrakstiem ir lielākais apjoms, kas ir digitalizēti. Šobrīd ir digitalizēti, apmēram, tūkstošs laikrakstu. Tā ir apmēram puse no bibliotēkas krājumā esošajiem laikrakstiem. „... *mēs te tā nesen parēķinājām... Ja mēs, nu divu gadu laikā nodigitalizējam tūkstošs laikrakstu, un ja mēs vēl divus gadus digitalizētu, tad mēs varētu uzskatīt, ka mums ir visi laikraksti nodigitalizēti, ja.*”²¹⁵ Šobrīd gan nav pieejams finansējums, lai varētu turpināt tikpat aktīvu laikrakstu digitalizāciju, tādēļ process nevirzās uz priekšu tik strauji kā bija iecerēts.

Savukārt grāmatas ir nodigitalizētas, apmēram astoņi tūkstoši. Ja salīdzina situāciju ar laikrakstiem, kas ir nodigitalizēti apmēram puse no visa krājuma, tad astoņi tūkstoši grāmatu

---

²¹⁰ Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Par Bibliotēku*. [skatīts: 29.04.2014], <http://lnb.lv/lv/biblioteka>

²¹¹ Grosa Zane. Bibliotēka. *Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB) pievienojusies starptautiskā projekta "Europeana Sounds" partneru grupai*. [skatīts: 15.03.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/latvijas-nacionala-biblioteka/News/ArticleItem.aspx?article=26973&type=0>

²¹² Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Latvijas digitālā bibliotēka*. [skatīts: 12.03.2014], <http://www.lnb.lv/lv/digitala-biblioteka>

²¹³ Zanda Lielbārde. Latvijas Vēstneša portāls. Likumu un valsti. *Latvijas Nacionālā digitālā bibliotēka - a visi pieejama un funkcionāla*. [skatīts: 4.05.2014], <http://www.lvportals.lv/print.php?id=247988>

²¹⁴ Latvijas sabiedriskie mediji. *Ltv.lv. Intervija ar LNB direktoru Andri Vilku*. 4. aprīlis, 2014. [skatīts: 20.03.2014], <http://www.ltv.lv/lv/raksts/04.04.2014-intervija-ar-lnb-direktoru-andri-vilku.id27200/>

²¹⁵ Ločmele, Ina. *Intervija ar Artūru Žoglu*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

ir mazāk par vienu procentu no grāmatu krājuma. „Nu, principā tie ir kaut kādi divi grāmatu plaukti...”²¹⁶

Digitalizācijas procesi Latvijas Nacionālajā bibliotēkā ietver arī skaņu ierakstu digitalizāciju. Ir ieplānots līdz nākamā gada beigām nodigitalizēt apmēram divtūkstoš vēsturisku salonu mūzikas skaņu ierakstu.

Tiek digitalizētas arī attēlu kolekcijas, kas tiek pievienotas digitālajai kolekcijai *Zudusī Latvija*. Šis projekts apvieno unikālu informāciju par zudušām un izmaiņu skartām Latvijas kultūrvēsturiskām vērtībām. Zudusī Latvija satur digitalizētas senu zīmējumu kopijas, atklātnes un fotogrāfijas no 19.gs. beigām līdz mūsdienām un objektu aprakstus. Šajā portālā esošā informācija tiek iekļauta arī Eiropas digitālās bibliotēkas portālā europeana.eu. “Jāatzīst uzreiz, ka mums ir kaut kādi vairāki desmiti partneri. Ļoti daudz privātkolekcionāru mums arī iesūta bildes, tas nav tikai mūsu nopelns, vieni mēs nevarētu.”

Runājot par *digitālo kolekciju jēdzienu*, A.Žogla tā definēšanai piedāvā uzlūkot to, kā radniecisku *digitālo bibliotēku jēdzienam*, kas var pat savstarpēji aizstāt viens otru.²¹⁷ Tādējādi ļaujot brīvi variēt gan ar *digitālās kolekcijas jēdzienu*, gan ar *digitālās bibliotēkas jēdzienu*.

Savukārt *digitālās bibliotēkas jēdziens* bibliotēku nozarē vēl nav pietiekoši iztirzāts. Šis jēdziens ietver visus digitalizētos materiālus, kā arī elektroniskos laikrakstus un žurnālus. Kas attiecas uz bibliogrāfisko kartotēku, kur ir reģistrētas grāmatas un uz elektroniskajiem pakalpojumiem (e-pakalpojums), piemēram, iespēja internetā pasūtīt no Nacionālās bibliotēkas fiziski grāmatu, tie īsti neattiecas un neietilpts *digitālās bibliotēkas jēdzienā*.

Šobrīd aktuāli projekti Latvijas Nacionālā bibliotēkā, ir iespēja jebkuram privāti pasūtīt kādas grāmatas digitalizēšanu. Pirms pieņemt pasūtījumu, LNB izvērtē, vai grāmata ir komerciālajā aprītē, jo tādā gadījumā grāmata netiek digitalizēta. Pēc pasūtījuma tiek digitalizētas grāmatas, kuru eksemplārs ir grūti sasniedzams vai nav pieejams. “... nu, jums ir iespēja nopirkt veikalā, tad nē, atteiksim jo, starp citu, digitalizācija nav nemaz tik lēts un ātrs prieks.”²¹⁸

Artūrs Žogla vēsta, ka pēdējos trīs gados tiek cītīgi strādāts pie piecu portālu izveides. Kā viens no tiem ir grāmatu portālā www.gramatas.lndb.lb. Šajā portālā būs pieejami vairāk nekā seši tūkstoši grāmatu, kuras atlasītas ne tikai no LNB krājumiem, bet arī sadarbībā ar

---

²¹⁶ Ločmele, Ina. *Intervija ar Artūru Žoglu*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²¹⁷ Turpat

²¹⁸ Turpat

Latvijas Universitāti un Akadēmiskās bibliotēkas darbiniekiem. Portāls ir interaktīvs, kur ir iespējams komentēt, ieteikt un meklēt tekstā pēc atslēgas vārdiem.

Līdzās grāmatu portālam periodikas izdevumi ir portālā www.periodika.lv. Tajā iekļauta Latvijā un trimdā izdotā periodika, kas iznākusi no 18.gs. vidus līdz pat mūsdienām.

Karšu portāls apkopo vairāk nekā 200 ģeoreferencētas kartes, kas būs atrodamas, ievadot adresi www.kartes.lndb.lv. A.Žogla stāsta, ka digitalizētās vēsturiskās kartes precīzi ir novietotas uz mūsdienu Latvijas kartes un, tas ļaus lietotājiem pētīt, kā laika gaitā ir mainījusies Latvijas teritorija.

Savukārt ļoti savdabīgs un moderns portāls ir www.webarhivs.lndb.lv, kas ir interneta tīmekļa vietņu arhīvs. Tajā var atrast ap 3000 vietņu, kuras ir arhivētas kopš 2008. gada, starp tām ir arī tādas, kuras šobrīd vairs nepastāv, piemēram, politisko partiju mājaslapas. LNB vietnes ilgākai saglabāšanai atlasa, izvērtējot, vai vietne ir nacionāla vai starptautiska kultūrvēsturiska nozīme saglabāšanai nākamajām paaudzēm.²¹⁹

LNB ir radījusi interneta portālu bērniem- www.lasamkoks.lv. Šajā portālā informācija sniegta ļoti atraktīvā veidā četrām vecuma grupām – pirmsskolas vecuma bērniem, jaunākā skolas vecuma lietotājiem, pusaudžiem un pieaugušajiem. Lietotājiem tiek piedāvāta plaša lasāmviela, iespēja ieteikt un rakstīt komentārus.

Latvijas Nacionālajai bibliotēkai ir izveidots savs blogs, kas kalpo kā komunikācija ar sabiedrību, veids kā dalīties resursos ar lietotājiem. Ir arī izveidoti facebook. un twitter konti. Šīs aktivitātes sociālajos tīklos liecina par bibliotēkas atvēršanos sabiedrībai, tā maina savu profilu kā krātuve uz aktīvu, modernizētu, informācijas ieguves vietu.

Analizējot nākotnē ielānētos LNB digitalizācijas procesus, ilgtermiņa mērķis ir ambiciozs - nodigitalizēt visu uzkrāto kultūras mantojumu. Kas attiecas uz tuvākiem plāniem, ir paredzēts digitalizēt PSRS reģionu un reģionālo presi.²²⁰ LNB mērķis digitalizēt visu krājumu sasauca ar visu atmiņas institūciju mērķiem – krāt un saglabāt, kas mūsdienās ir attiecināms uz digitalizāciju.

Diskutējot par bibliotēku lomu mūsdienu sabiedrībā, A.Žogla piekrīt, ka daudz vienkāršāk mūsdienās atrast informāciju ir interneta vietnēs, kā, piemēram, google.lv, taču A.Žogla atgādina, ka google.lv un citas līdzīgas mājaslapas neveido saturu, tās ir tikai tīmekļa meklēšanas rīks. Saturs tiek komplektēts no atmiņu institūciju krājumiem. Mūsdienās bibliotēkas ir tendētas uz sava servisa uzlabošanu, lai tās kalpotu ne vien kā kultūras mantojuma krātuves un glabātājas, bet arī kā kompetents cilvēka asistents. *‘Nu, kādreiz bija*

²¹⁹ Ločmele, Ina. *Intervija ar Artūru Žoglu*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā.

²²⁰ Linda Langenfelde. *Latvijas Bibliotēku padomes sēdes protokols*. 2014. gada 11. marts. Rīgā. Nr.2. [skatīts: 20.03.2014], http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/biblio/sedes.html

populārs... ‘‘Viens, viens, astoņi, astoņi ‘‘serviss, ja. Cilvēks var uzzvanīt, uzprasīt kaut kādu jautājumu, un viņam operators meklē atbildi. Līdzīgs serviss ir arī bibliotēkās, ja...tā informācija, ko viņš meklētu... tiešām pētniecībai, studijām, brīvam brīdim, ja.’’²²¹ Jauno attīstības tendenču rezultātā arvien pieaug bibliotēkas loma kā tikšanās un mācību vieta un līdz ar elektronisko materiālu izplatību tā kļūst par reālās un virtuālās telpas saskarsmes vietu.²²² Taču milzīgo informācijas apjomu, kas sabiedrībai ir vajadzīgs, viena bibliotēka nevar nodrošināt, tāpēc, lai bibliotēka funkcionētu kā informācijas centrs, svarīgs ir bibliotēku tīkla nodrošinājums un tīkla kopkatalogs. Iekļaušanās pasaules bibliotēku tīklā, ko nodrošina Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas (VVBIS) projekts – Gaismas tīkls, nodrošina iespēju, atradoties vienā bibliotēkā, piekļūt visu publisko bibliotēku krājumam. LNB glabājas unikāls Latvijas kultūrvēsturiskais un informatīvais mantojums, kas ilgi bija pieejams galvenokārt tikai tiem lietotājiem, kam ir iespēja un kas var apmeklēt LNB. Jau dažus gadus šī situācija ir mainījusies, jo LNB realizētais projekts ar ERAF finansējumu ir ļāvis digitalizēt lielu daļu no šī mantojuma.²²³ Un pateicoties publisko bibliotēku attīstības projektam – *Trešais tēva dēls*, publiskās bibliotēkas ir apgādātas ar internetu un informācijas tehnoloģijām.

Tas, kas visvairāk aizkavē digitalizācijas procesu attīstību bibliotēkās ir attiecināms uz visu atmiņas institūciju nozari. Viens no apstākļiem, ir muzeju, arhīvu bibliotēku, salīdzinoši nesenā iesaistīšanās digitalizācijas procesos. Latvijas Nacionālās bibliotēkas Stratēģiskās plānošanas nodaļas vadītājs Uldis Zariņš skaidro, ka Digitalizācijas stratēģijai vēl nav oficiāla dokumenta statusa, stratēģija ir izstrādāta kā pielikums Kultūrpolitikas pamatnostādņem *Radošā Latvija* un kalpo kā digitalizācijas vadlīnijas.²²⁴

Otrs aspekts ir autortiesību likums, kas neļauj pietiekoši strauji veikt digitalizāciju. Šobrīd, digitalizējot ar autortiesībām aizsargātus darbus, tie ir pieejami tiešsaistē tikai publisko bibliotēku iekšējā tīklā.²²⁵ Lietotājs šai informācijai var piekļūt, tikai atnākot uz publisko bibliotēku.

---

²²¹Linda Langenfelde. *Latvijas Bibliotēku padomes sēdes protokols*.2014. gada 11. marts.

Rīgā.Nr.2.[skatīts: 20.03.2014], http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/biblio/sedes.Html

²²² Gētes institūts. Bibliotēkas. Kultūra. *Par digitālo fiziskajā – bibliotēkas kā saskarne*. [skatīts: 12.03.2014], <http://www.goethe.de/ins/lv/riq/uun/lvindex.htm>

²²³ Karnīte Raita. Egle Ilze.Traubergs Mārtiņš.Kļava Māris. *Bibliotēku ekonomika: pakalpojumi, finansēšana un darbības efektivitāte*. Rīga, 2000.[skatīts: 05.05.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/Biblioteku_ekonomika_2000.pdf

²²⁴ Linda Langenfelde. *Latvijas Bibliotēku padomes sēdes protokols*.2014. gada 11. marts. Rīgā.Nr.2.[skatīts: 20.03.2014], http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/biblio/sedes.Html

²²⁵ ²²⁵ Linda Langenfelde. *Latvijas Bibliotēku padomes sēdes protokols*.2014. gada 11. marts. Rīgā.Nr.2.[skatīts: 20.03.2014], http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/biblio/sedes.Html

Treškārt, digitalizācija ir dārgs process, kur tiek izmantota dārga tehnoloģija un lieli cilvēkresursi. Digitalizācija nebūtu iespējama bez Eiropas finansiālā atbalsta. Citējot A.Žoglu, “... teiksim vienas, divsimts, trīssimts lappušu grāmatas nodigitalizēšana izmaksā kaut kādi četrdesmit lati”. Digitalizācijas process, kā tāds ir ļoti laikietilpīgs. Atkarībā no atmiņas institūcijas krājuma lieluma, digitalizācijas procesi var noritēt gadiem un pat paaudzēm.

Jaunās tehnoloģijas pārveido bibliotēkas no krātuvēm par plašiem informācijas centriem. Bibliotēkas loma mainās – tā nav vairs tikai iespieddarbu krātuve un lasītava; tai ir jāspēj sniegt plašus informācijas pakalpojumus visām ieinteresētām personām, kā arī organizēt sadarbību starp starptautiskiem un vietējiem informācijas resursiem. Ikviens iedzīvotājs tagad var saņemt ne tikai drukāto grāmatu, bet arī elektronisku informācijas avotu. Jaunu un modernu tehnoloģiju ienākšana bibliotēkās nozīmē arī jaunu pavērsienu tradicionālo bibliotēkas pakalpojumu klāsta papildināšanā. Nepieciešamība radīt netradicionālus pakalpojumus nosaka gan pieprasījums, gan bibliotēku attīstības tendences pasaulē.²²⁶

Sabiedrības attīstībai nozīmīgi ir radīt apstākļus, kas stimulētu personības attīstīšanos. Lai to sasniegtu, cilvēkiem nepieciešama piekļuve zināšanām un radošs darbs. Publiskā bibliotēka ir nozīmīga sabiedrības tikšanās vieta. Bibliotēkas izmantošana pētniecībai, informācijas meklēšanai, izglītībai vai brīvā laika pavadīšanai rosina cilvēkus dibināt neformālus kontaktus ar citiem sabiedrības locekļiem. Tādā veidā publiskās bibliotēkas apmeklējums var sniegt pozitīvu sociālu pieredzi.²²⁷ Publiskās bibliotēkas sniedz ne tikai digitalizētu informāciju par vēsturiskām kultūras mantojuma vērtībām, bet atspoguļo arī aktuālas mūsdienu kultūras norises. Tādā veidā bibliotēkas veido nozīmīgu saturu, kas ir pamats sociālās atmiņas stiprināšanai un kultūras kodola veidošanai.

---

²²⁶ Valsts vienotais bibliotēku informācijas sistēma. [skatīts: 27.04.2014],

²²⁷ Krasovska Marlēna. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Sabiedrības integrācijas politikas veidošana. [skatīts: 12.03.2014]*, <http://www.lnb.lv/lv/pieskir-finansejumu-sabiedrības-integrācijas-politikas-istenosanaibibliotēkas>

3.2. Muzeju kā cilvēces vērtību krātuves digitālā integrācija

Mūsdienās valstis un tās starptautiskais prestižs tiek vērtēts pēc tā, kādu uzmanību tās pievērš kultūras institūcijām. Kā viens no galvenajiem pamatojumiem ieguldījumu nepieciešamībai muzejos visā pasaulē, tiek minēti daudzveidīgie ekonomiskie ieguvumi, ko dod starptautiskais tūrisms.²²⁸ Turklāt muzeju integrēšana digitālajā vidē – tā krājuma digitalizēšana vēl vairāk sekmē tūrisma nozari.

Muzeji kā kultūrfenomens ir pastāvējuši ļoti sen. Laika gaitā līdz ar politisko un kultūras vērtību izmaiņām muzeju nozīme ir mainījusies. Mūsdienās muzeji nav vairs konservatīvas institūcijas, bet gan atvērtas jauninājumiem un var būt svarīgs faktors valsts kultūras un ekonomiskajā dzīvē, kā arī sabiedrības labklājības nodrošināšanā. Kopumā muzeja kolekcijas reprezentē unikālu krājumu, kas ir valsts sasniegumu un vēsturiskās attīstības atspoguļojums.²²⁹

Muzeji, kuri tiecas objektīvi atspoguļot tradicionālo kultūras vērtību izmaiņas, to nepārtrauktību un evolūciju, būtiski ietekmē nacionālās reģionālās un lokālās identitātes atdzimšanu un uzturēšanu. Krīzes periodos, muzeji kā viena no atmiņas institūcijām, nodrošina tik nozīmīgo saikni starp pagātni un tagadni, ir atspēriena punkts nākotnes veidošanai.²³⁰ Jo bez pagātnes nebūtu arī nākotnes un muzejs ir viens no vēsturiski radītiem veidiem cilvēces kultūras vērtību krāšanai un kolektīvās atmiņas glabāšanai.

Šobrīd muzeju darbībā strauji norisinās jaunas kultūrtelpas apgūšana – digitālā vide. Muzeju saistība ar digitālo vidi tradicionāli tiek skatīta Nacionālā muzeju krājuma digitalizācijas un muzeju mājaslapu uzturēšanas kontekstā. Lai noskaidrotu digitalizācijas procesu norisi un ietekmi muzejos, kā arī to devumu sociālās atmiņas veidošanā, autore atlasīja divus atšķirīgus muzejus un veica dziļās intervijas ar ekspertiem atmiņas institūcijās. Viens no muzejiem ir Latvijas Nacionālais vēstures muzejs. Kā atlases kritēriji tika ņemti vērā pirmkārt, ka Latvijas Nacionālais vēstures muzejs ir decentralizēts – krājums sadalīts pa nodaļām, un muzejs ir viens no vecākajiem, precīzāk – trešais vecākais muzejs Latvijā. Otrkārt, tas ir vienīgais Latvijas vēstures muzejs pasaulē. Un treškārt muzejs ir ar lielāko latviešu tautas muzejisko vērtību krātuvi - tā kolekcijās ir vairāk nekā 1000 000 priekšmetu: arheoloģiskajos izrakumos iegūtas senlietas, rotu un monētu depozi, tautastērpi, tradicionālie

²²⁸ Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Kultūras pieminekļu īpašnieku attieksme pret kultūras pieminekļu statusu kā apgrūtinājumu*. Rīga, 2002. [skatīts: 26.02.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/Kulturas_piemineklu_statuss_LZA_EI.pdf

²²⁹ Ambrozis Timotijš, Peins Krispins. Muzeoloģijas bibliotēka. *Muzeju darbības pamati*. Rīga: apgāds Mantojums, 2002

²³⁰ *Turpat*

darbarīki, tautas lietišķās mākslas darinājumi, sadzīves priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, kartes, gravīras, gleznas u.c. Latvijas vēstures liecības.²³¹

Kā otru muzeju autore izvēlējās Latvijas okupācijas muzeju, kas pretstatā Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam, ir priekš muzeja jauna atmiņas institūcija – 20 gadu, kā arī Latvijas okupācijas muzeja kolekcija, salīdzinot ar Latvijas Nacionālais vēstures muzeja kolekciju, ir neliela – apmēram 50 000 vienības.²³²

Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā tika veikta dziļā intervija armuzeja direktora vietnieci krājuma darbā – Anitu Meinarti. Savukārt Latvijas okupācijas muzejā – ar galvenā krājuma glabātāju Taigu Kokneviču.

Kopumā, muzeji jau vairāk nekā desmit gadus kopīgi strādā pie muzeju krājuma digitalizācijas. Ar likuma spēku ir noteikts²³³, ka visi tie muzeji, neatkarībā no piederības – valsts, pašvaldības, privātais vai autonomais muzejs, kas ir akreditēti – kuru darbošanos atzīst valsts, šie muzeji ir obligātā kārtā iesaistīti Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga (turpmāk tekstā NMKK) projektā.

Pastāv noteikumi, kur, vai nu pašreizējā gadā iegūtie jauninājumi jāapstrādā un informācija par tiem jāievieto NMKK, vai arī tiek izvērtēts individuāli muzejos, atkarībā no muzeja lieluma – krājuma, cilvēka resursu pieejamības un ievietota informācija kopkatalogā. Latvijā ir vairāk nekā simts muzeji akreditēti un lielākā vai mazākā mērā, katrs šis muzejs piedalās Nacionāla muzeju krājuma kopkataloga projektā. Nepiedalās ļoti mazi, privāti muzeji, kas nav akreditēti. Lielā mērā Nacionāla muzeju krājuma kopkatalogs šo digitalizācijas politiku arī vada Latvijā. Kultūras informācijas sistēmas centrs un Kultūras Ministrija sagaida, ka muzeja darbinieki ievietos zināmu skaitu eksponātu aprakstu kopkatalogā. Muzeji var individuāli izvēlēties atlasē kritērijus priekšmetu atlasei – ievietot informāciju tikai par jaunieguvumiem. Savukārt muzejos, kuros ir sazarota struktūra un krājuma glabāšana ir sadalīta nodaļās, tad tiek izlemts atsevišķās nodaļās vai ievadīt informāciju par visvērtīgākajiem priekšmetiem, vai tiem, kas tiek visvairāk izmantoti, vai arī ievēlēt ienākšanas hronoloģiskā secībā.²³⁴

Latvijas okupācijas muzejs ir uzstādījis nosacījumu attiecībā uz digitalizāciju, ka tiek ievadīti jaunieguvumu apraksti hronoloģiskās secībā, jo arī pirms kopkataloga projekta

---

²³¹ Latvijas Nacionālais vēstures muzejs. *Muzeja vēsture*. [skatīts: 28.04.2014], http://lnvm.lv/?page_id=47

²³² Latvijas okupācijas muzejs. *Krājuma daļa*. [skatīts: 28.04.2014], <http://okupacijasmuzejs.lv/par-muzeju/kratuve>

²³³ Ministru kabineta noteikumi Nr.956. *Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu*. Rīgā 2006.gada 21.novembris. [skatīts: 28.04.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=148769>

²³⁴ SIA BOVS. Valsts vienotā bibliotēku sistēma. Sistēmas darbības koncepcija. Versija 2.0. *Bibliotēku informācijas tīklu konsorcijs* Rīga, 2000

uzsākšanas, muzejā bija elektroniskās datu bāzes. Informācija, kas ir pieejama muzeja lokālajā bāzē, tā ir pieejama atsevišķi, tā ieraksti nav konvertēti uz nacionālā muzeju krājuma kopkatalogu.

Savukārt Latvijas Nacionālais vēstures muzejs kopkatalogam atlasa ne tikai jaunieguvumus, bet arī tos eksponātus, kas ir aktuāli, pieprasīti sabiedrībā. *‘‘Sakarā ar 2014. gadu, kad Rīga ir Eiropaskultūras galvaspilsēta, muzejs arī dod savu artavu šajā tēmā dzintara ādere, un vakar mums bija izstāde. Nu faktiski kolēģi ir ievadījuši visus dzintarus, kas ir arī skatāmi izstādē.’’*²³⁵

Digitalizācijas procesi muzejos norit dažādos tempos, ko ietekmē vairāki faktori. Viens no faktoriem ir muzeja krājuma apjoms, kas Latvijas okupācijas muzeja krājuma gadījumā ir vairāk nekā 55 000 glabāšanas vienību. Tā kā muzejs ir salīdzinoši jauns, sabiedrības interese par muzeju ir liela, joprojām tiek saņemti vairāki tūkstoši dāvinājumu katru gadu, attiecīgi kopējais vienību skaits palielinās. Un, lai muzejs pabeigtu krājuma digitalizāciju, ir vajadzīgi gadu desmiti.

Savukārt Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums ir vairāk nekā viens miljons vienību²³⁶. Anita Meinatre – direktora vietiece krājuma darbā atzīst, ka lielākais, ko gada laikā var uzspēt digitalizēt, ir aptuveni pieci tūkstoši vienību. *‘‘.. šādos lielos muzejos kā Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Latvijas kuģniecības muzejs, digitalizācijas procesi jau ir nevis gadu desmitu, bet gan paaudzes darbs. Tagad mēs dzīvojam tādā laikmetā’’*.²³⁷

Abos muzejos gan Latvijas Nacionālā vēstures muzejs, gan Latvijas okupācijas muzejs digitalizācijas procesu norisē trūkst cilvēkresursu, kā arī finansiālie aspekti neļauj pietiekoši ātri attīstīt digitalizācijas procesus.²³⁸

Latvijas muzeji uzkrāj ļoti lielas vērtības, kopumā tiek glabāti vairāk nekā 5,9 miljoni muzeju priekšmetu. Šobrīd no kopējā apjoma ir digitalizēti 13 %. Katalogā ir sniegta informācija apmēram par 700 092 muzeju priekšmetiem. Vienai trešdaļai no muzeju objektu aprakstiem tiek pievienota arī vizuālā informācija. Šajā gadījumā ir izdevies veiksmīgi atrisināt autortiesību jautājumu, kas paredz attēlam pāri iestrādāt muzeja logo ūdenszīmes formā un šo attēlu brīvu pieeju kopkatalogā. Līdz ar Jūniju, kad tiks atvērta NMKK mājaslapa, būs iespēja aplūkot muzeja eksponātu vizuālo materiālu.”... *No savas puses varu*

---

²³⁵Ločmele, Ina. *Intervija ar Anitu Meinarti*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²³⁶Latvijas Nacionālais vēstures muzejs. *Krājums*. [skatīts: 28.04.2014], http://lnvm.lv/?page_id=47

²³⁷Ločmele, Ina. *Intervija ar Taigu Kokneviču*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²³⁸*Turpat*

teikt, ka to vairāk uzskatu par tādu kā reklāmu...eksponātam..”²³⁹ Taiga Kokneviča uzver šī objekta vizualizācijas nozīmību- ‘’.. cilvēks uzmetot aci šim konkrētajam priekšmetam, vai dokumentam, viņam uzreiz ir skaidrs vai tas ir tas, ko viņš meklē, nav jābūras cauri gariem aprakstiem.”²⁴⁰

Lietotājam krājums ir datu bāze, kur var apskatīt eksponātu, noskaidrot, kurā muzejā tas atrodas, ir redzams autors, radīšanas gads un nelies apraksts. *„Šī apmeklētājam ir datu bāze. Muzejam tā ir ne tikai datu bāze, šeit ir iespējams izmantot – nodarboties ar muzeja krājumu pārvaldīšanu: ievadīt priekšmetu aktus, redzēt vai darbs restaurēts un kad, kāda ir tā vērtība....”²⁴¹* Tiek piedāvāta iespēja Elektronisku kartiņu ar skatītājam iepatikušos eksponātu bezmaksas sūtīšanu. NMKK piedāvā iespēju apskatīt ekspozīcijas un izstādes virtuāli. Ar kopkataloga projektu ir paredzēts sasniegt starptautisku līmeni – NMKK mājas piedāvās arī valodas izvēles – latviešu, vācu, angļu, krievu un franču. ²⁴²

Gan Anita Meinarte, gan Taiga Kokneviča vēl piebilst, ka digitalizācijas procesiem kopumā pozitīvs devums ir tas, ka var viegli kopēt vai papildināt digitalizētos objektus, informāciju lietotājs atrod vienā vietā. Savukārt meklētāja ātrums NMKK būtu ieteicams uzlabot. Taču klasifikācijas sistēma būtu jākonkretizē, jo klasifikācijas kritēriji dokumentārajam kultūras mantojumam atšķiras no klasifikācijas kritērijiem, piemēram, iezīem. ‘’ *Kopkatalogs ir izveidots tā, lai visi muzeji varētu ievadīt informāciju par saviem krājumiem. Okupācijas muzejā šo informāciju sastāda dažādi dokumenti, atmiņu stāsti un fotogrāfijas. Bet, ja runājam par Dabas muzejam, šajā pašā kategorijā ir ,piemēram, ziņas par desmitiem miljonu gadu seniem minerāliem, augu fosilijām utt.”²⁴³* Vēl viens aspekts, ko piemin, gan Taiga Kokneviča, gan Anita Meinarte, ir digitalizācijas procesu laukietilpīga. Dokumentārais mantojums ir salīdzinoši ātri konvertējams digitālā formātā, taču, piemēram, apģērbs vai priekšmeti, to digitalizēšanā ir nepieciešami profesionāli fotogrāfi. Apzinoties gan zibspuldzes kaitīgo ietekmi uz objektu, gan objekta aiztikšana ar rokām kaitē muzeja eksponātam, tādēļ Taiga Kokneviča uzsver, cik svarīgi ir veikt digitalizāciju kvalitatīvi, lai vairs tā nebūtu jāatkārto. ²⁴⁴ Savukārt Anita Meinarte diskutē par brīvprātīgo piesaisti, jo šī,

---

²³⁹Ločmele, Ina. *Intervija ar Taigu Kokneviču*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁴⁰Turpat

²⁴¹Ločmele, Ina. *Intervija ar Anitu Meinarti*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁴²Ozoliņa Sandra. E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija. "Kultūra e-vidē". [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

²⁴³Ločmele, Ina. *Saruna ar Taigu Kokneviču*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁴⁴Turpat

tik populārā brīvprātīgo piesaistes sistēma, šoreiz nedarbojas kā būtu iecerēts, jo muzeja eksponāti pieprasa noteiktu zināšanu nepieciešamību darbam ar trausliem eksponātiem.²⁴⁵

NMKK projekta ietvaros ietilps arī muzeja darbinieku pamācība tehnoloģiju izmantošanā, kā, piemēram, kā kvalitatīvi nofotografēt eksponātus. Projekta ietvaros muzeji dāvinājumā saņēma arī pāris informācijas tehnoloģijas kā skeneri, datoru, u.c.²⁴⁶

Lai arī muzeju krājumu pakāpeniski tiek digitalizēti, bet apzinoties tehnikas nepastāvību un nemitīgo tiekšanos pēc jauniem sasniegumiem, liek muzeja pārstāvjiem būt piesardzīgiem krājuma saglabāšanā. Muzejos blakus digitālajām krājuma formām, joprojām tiek saglabāti oriģinālās muzeja vienībās un to uzskaites žurnāli, reģistrācija.²⁴⁷

NMKK netiek turēti tikai šajā kopkatalogā un pieejami tikai Latvijas iedzīvotājiem, bet gan dati ir nodoti starptautiskā projektā – sākotnējais nosaukums *Athena* 2008-2011. Kopš 2011. gada šo projektu dēvē par *Linked Heritage: 2011-2013* un šobrīd tā nosaukums ir *Athena plus* un to ir iecerēts izstrādāt līdz 2015. gadam. Šī projekta ietvaros muzeja dati tiek nodoti lielajā Europeana datu bāzē. Šobrīd ir iesniegti 26 tūkstoši Latvijas muzeju priekšmetu apraksti un līdz 2015. gadam būs vēl 4 tūkstoši. Kopumā apmēram ap 30 tūkstošiem Latvijas muzeju priekšmetu aprakstiem būs pieejami Europeana datu bāzē, kas ir samērā daudz. Europeana digitālās bibliotēkas sastāvā šobrīd ir vairāk nekā 65 000 Latvijas kultūras institūciju digitalizētie objekti, kas ir pozitīvs digitalizācijas devums.²⁴⁸

NMKK un Europeanas bibliotēkas piemērs liecina par vērienīgu attīstību muzeju darbībā. Muzeji veido sociālo atmiņas kodolu vienlaikus ar bibliotēkām un arhīviem. Savukārt digitalizētie krājumi un vērtības sniedz jaunas iespējas sociālā kodola veidošanai. Pozitīvs piemērs no Latvijas okupācijas muzeja ikdienas, kur kādas ģimenes mazbērni caur Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga sistēmu uzzināja, ka viņu vectēvs ir kara laikā rakstījis piezīmes un nodevis tās okupācijas muzejam. Mazbērniem nav bijusi iespēja tikt ar šo vectēvu klātienē, bet muzejā viņi caur šīm piezīmēm iepazīst pilnīgi citādāku savas ģimenes dzīves lapu – atkal satikšanās, savienošanās piemērs digitālā vidē.

---

²⁴⁵Ločmele, Ina. *Intervija ar Anitu Meinarti*. 2014. gada 06.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁴⁶*Turpat*

²⁴⁷Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu*. 2014. gada 07.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁴⁸Ozoliņa Sandra. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija . "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

3.3. Arhīvi- sociālās atmiņas glabātāji

Arhīvi ir nozīmīgu nācijas kultūrvēsturisko vērtību, kas veido neatņemamu nācijas atmiņu, glabātāji. Arhīvi vistiešākajā nozīmē veido sociālo atmiņu, jo arhīvs glabā tos vērtību dokumentus, kas apliecina likumību – valsts un pašvaldības institūcijas darbību, nozīmīgu sabiedrības, cilvēku darbības. Tādā veidā, glabājot dokumentus, tiek glabāta valsts, nācijas pastāvēšanai svarīga informācija.²⁴⁹

Savukārt visas sabiedrības darbību apliecina valsts darbība. Valsts un arhīvi mērķtiecīgi cenšas orientēties informācijas gūzmā un pateikt dokumenta rašanās brīdī, ka tas ir tas dokuments, kas būs jāglabā mūžīgi. Arhīva uzdevums ir saprast, cik dokuments ir nozīmīgs, pirms vēl tas ir radies un, to visu mērķtiecīgi virzīt – no dokumenta rašanās brīža līdz tas nonāks arhīvā un tiks saglabāts nākamajām paaudzēm un arī mūsdienu sabiedrībai.²⁵⁰

Arhīva nepieciešamību uzskatāmi apliecina, piemēram, Zemes reforma, kas 90. gadu sākumā, kad katram cilvēkam Latvijā vajadzēja arhīva iezīmi, ka viņa vectēvam, tēvam vai viņam pašam ir piederējusi zemei. Vēstures arhīvā bija saglabājušās šīs zemes grāmatas pēc, kurām varēja iezīmes izsniegt. Lai gan Padomju laika beigās, 80. gados bija projekts šīs zemes grāmatas iznīcināt: pirmkārt funkcionalitātes trūkuma dēļ – milzīgas un smagas grāmatas, kas aizņem daudz vietas. Otrkārt Padomju laikā bija pārlicība, ka īpašuma tiesības vairs nebūs aktuālas un nebūs vajadzīgas.²⁵¹ Pateicoties arhīva saglabātajai likumīgajai dokumentācijai, ir stabils, neapstrīdams pamats sociālās atmiņas veidošanai.

Viens no arhīvu uzdevumiem ir saglabāt uzkrātos dokumentus un nodrošināt to pieejamību ikvienam interesentam. Šajā nolūkā arhīvi, veicot dokumentu aprakstīšanu, veido uzzīņu sistēmu, kas sastāv no fondu vēsturiskajām izziņām, aprakstiem, katalogiem, tematiskām kartotēkām, reģistriem, fondu rādītājiem. To izmanto arhīva darbinieki un lasītāji, strādājot arhīva lasītavā, operatīvai informācijas ieguvei par dokumentu esamību un to atrašanās vietu.

Lai interesenti (skolotāji, iestāžu darbinieki, novadpētnieki, dažādu nozaru esošie un topošie zinātnieki, žurnālisti u.c.) varētu iegūt informāciju par arhīvos esošiem dokumentiem,

---

²⁴⁹ Latvijas Nacionālais arhīvs. *Par Latvijas Nacionālo arhīvu. [skatīts: 06.05.2014]*, <http://www.arhivi.gov.lv/index.php?&19>

²⁵⁰ Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidīnu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁵¹ *Turpat*

arhīva uzziņu sistēma pēc izvērtēšanas būtu digitalizējama, nodrošinot tai piekļuvi tiešsaistē. Viens no modernas uzziņu sistēmas attīstības virzieniem ir tematisko datubāzu izveide.²⁵²

Bakalaura darba ietvaros aore veica dziļo interviju Latvijas Nacionālajā arhīvā, pamatojot izvēli kā administratīvā, pārraudzības ziņā lielākais arhīvs, kuram pakārtoti pārējie Latvijas arhīvi.

Latvijas Nacionālajā arhīvā tika veikta dziļā intervija ar Latvijas Nacionālā arhīvadirektora vietnieci nacionālā dokumentārā mantojumasaglabāšanas un pieejamības jautājumos Ingūnu Slaidiņu. Līdz 2011. gadam Latvijā bija 15 lieli arhīvi, 15 valsts arhīvi, kas bija neatkarīgas iestādes. Savukārt 2011. gadā saistībā ar krīzi un strukturālajām reformām, tika izveidots viens Latvijas Nacionālais arhīvs. Savukārt šie patstāvīgie valsts arhīvi kļuva par arhīvu struktūrvienībām. Līdz ar to Latvijas Nacionālais arhīvs ir administrācija, grāmatvedība, personāldaļa, plānošanas nodaļa un arī arhīvi, kas izkārtojas strukturāli zem Latvijas Nacionālā arhīva.

Diskutējot par Latvijas arhīvu struktūru, Ingūna Slaidiņa skaidro, ka digitalizācijas ziņā diemžēl centralizācija nestrādā. Līdz šim arhīvam bija Centrālā dokumentu, Mikrofotofono kopēšanas laboratorija, tagad - Dokumentu preventīvās saglabāšanas departaments un viņi nodrošina papīra dokumentu digitalizāciju, centralizētu tiem arhīviem, kas glabā papīra dokumentus. Bet savukārt Kinofotofono arhīvam ir savs nodrošinājums, viņi savus dokumentus paši digitalizē. *“...tāpēc arī tā tradīcija ir tāda, mums nav sevišķi centralizēti, mums tehniskais nodrošinājums ir centralizēts, tā laboratorija, bet tas kā arhīviem līdz šim bija – viņu pašu business, viņu paši lēma, ko viņi digitalizēs, tā tradīcija mums vēl drusku tā kā velkas līdz, mēs vēl neesam tā īsti centralizējušies...”*. Nākotnei ir plānots resursus izmantot efektīvāk – centralizēti arī kino foto dokumentu resursus. *“ Veidot tādu vienu digitalizācijas centru. Mēs uz to ejam, bet nu visu nevar paspēt.”*²⁵³

“Nu digitalizācija, protams, ir viens no arhīva darba virzieniem, kas pēdējā laikā kļūst arvien nozīmīgāks.” Tā par digitalizācijas procesiem Latvijas arhīvos izsakās Ingrīda Slaidiņa. Latvijas arhīvos kopumā digitalizācija tiek veikta diviem mērķiem. Vien no šiem mērķiem ir krājuma saglabāšana jeb rezerves kopiju veidošana. Tādā veidā samazinot oriģināla lietošanu, tā vietā lasītājam piedāvājot kopiju.

Savukārt otrs mērķis ir pieejamības nodrošināšana – lai arhīva materiāls būtu lietotājam viegli pieejams no attāluma, kas atslogo tu arī arhīva lasītavu, kas mēdz būt pārpildīta. *“... mēs cenšamies pētīt, saprast, kas ir nepieciešams lietotājam un tas ir,*

²⁵² Latvijas arhīvi. *Latvijas Nacionālā arhīva funkcijas. [skatīts: 02.05.2014]*, <http://www.arhivi.gov.lv/index.php?&19>

²⁵³ Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidiņu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

*dokumentu grupas tā mērķtiecīgi digitalizēt un likt internetā un tas piemērs mums ir radu raksti.*²⁵⁴

2005. gadā iepazīstoties ar Igauņu arhīvu *Saaga*, kur tika ievietota informācija, kas ir noderīga ģimenes (dzimtas)vēstures izpētei, Latvijā tika īstenots Latvijas Valsts vēstures arhīva projekts *Raduraksti*. Projekta pamatmērķis ir paplašināt dokumentārā mantojuma pieejamību, kas savukārt paplašinātu iedzīvotāju identitātes un dzimtu vēsture pētniecības iespējas, kā arī nodrošinātu dokumentu oriģinālu saglabāšanu, izveidojot mūsdienām atbilstošu dokumentu drošības un izmantošanas fondu. Virtuālajā arhīvā pieejamas Latvijas evaņģēliski luterisko, Romas katoļu, pareizticīgo, reformātu.u.c. draudžu grāmatas, dvēseļu revīziju saraksti.²⁵⁵

Intensīva digitalizācija norit Kinofoto arhīvā, kur glabājas kino, foto dokumenti, kurus ir paredzēts tuvākajā laikā digitalizēt. Diemžēl, šo digitalizēto materiālu arhīvs nevar publiskot, jo to ierobežo autortiesību likums.²⁵⁶

Līdz šim arhīvus no digitalizēto datu publiskošanas atturēja ne tikai autortiesību likums, bet arī nebija tam paredzētas platformas. Savukārt šobrīd tiek radīta šāda platforma, datu bāze – valsts vienota arhīvu informācijas sistēma. ‘*Runājot par šo datu bāzi platformu... Tā ir tāda milzīga informācijas sistēma, kas aptver visas, gandrīz visas, arhīvu darbības veidus, kas tiks automatizēti un tai skaitā viens no šīs sistēmas sadaļām ir arī foto un arī iespēja šo digitalizētos materiālus izlikt publiskai lietošanai.*’²⁵⁷

Valsts vienotā arhīvu informācijas sistēma (turpmāk tekstā VVAIS).

Projekts sastāv no diviem posmiem, kur pirmā posma sākumi meklējami 2005. gadā līdz 2008. gadam. Savukārt šogad noslēgsies otrais VVAIS projekta otrais posms.

VVAIS nodrošina rīs dažādas pieejas – viena daļa ir domāta šī sistēmas lietotājiem, viena daļa iestādēm un viena daļa ir arhīviem, lai visu informāciju sagatavotu un darītu pieejamu visiem interesentiem.²⁵⁸

Lielākie ieguvumi lietotājiem ir iespēja internetā pasūtīt arhīvu izziņas, iespēja saņemt audiovizuālo skaņu un foto dokumentu kopijas, papīr-dokumentu kopiju saņemšanu, kā arī iespēja saņemt atļaujas strādāt arhīva lasītavā – iepriekš pasūtot materiālu, ko vēlas pētīt un

---

²⁵⁴Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidīnu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁵⁵Raduraksti.lv *Projekta apraksts. [skatīts: 06.05.2014]*, <http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/about.html>

²⁵⁶Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidīnu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁵⁷*Turpat*

²⁵⁸Vīgante Sandra. *Kultūras informācijas sistēmas centrs. VVAIS projekta ietvaros Latvijas Nacionālā arhīva darbinieki paplašina zināšanas informācijas drošības vadības jomā. [06.05.2014]*, <http://www.kis.gov.lv/2013/02/vvais-projekta-ietvaros-latvijas-nacionala-arhiva-darbinieki-paplasina-zinasanas-informācijas-drosības-vadības-joma/>

atnākot uz arhīvu, materiāli jau būs sagatavoti lietošanai. Otrs lielākais arhīvu lietotājs ir iestādes un valsts, un pašvaldības, kurām būs jānodod dokumenti arhīviem.²⁵⁹

Vēl viens digitalizācijas virziens arhīvos ir ģeoloģiskie dokumenti, fotogrāfiskais materiāls. Un ceturtais virziens ir seni dokumenti-pergamenti, lai nav jāizmanto trauslais oriģināls.

Runājot par tehnoloģiju straujo attīstību ar tendenci veco izmest un aizstāt ar jauno, rodas pamatotas bažas par digitalizētā mantojuma vai elektroniskā formā „dzimuša” kultūras mantojuma ilglaicīgu saglabāšanu. Ingrīda Slaidina atgādina, ka arhīva likumā pastāv ierobežojumi, kuri dokumenti pašos pamatos nevar būt elektroniski. *“..tie ir tie, kuriem ir skaidrs, ka būs nepieciešami ilgstoši, nepieciešami kā pierādījumu veidā.. Tad te ir likums, ka tie tomēr ir jāveido papīrā.”*²⁶⁰

Salīdzinot digitalizācijas procesu attīstību bibliotēkās un arhīvos, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā digitalizācijas procesi ir veiksmīgāki. Savukārt arhīvos digitalizāciju bremsē finansiālie apstākļi – dārgas iekārtas un uzglabāšana. *“Tīri tādas resursu ietilpīgas problēmas, kas ir jārisina līdz ar to digitalizāciju. Nu mēs neesam tālu tikuši, salīdzinoši, es skatos kā iet citiem un viņiem iet labāk nekā mums. Mēs tā cenšamies saraut un saprast kā mēs nekādus ekstrā finansējumus iegūt nevarēsim un paši domāsim kā to darīt ar saviem spēkiem.”*²⁶¹

Tā kā valsts nesedz visu arhīva budžetu, peļņas nolūkos arhīvs piedalās starptautiskās sadarbības, piemēram ar Izraēlas organizāciju, kas ir ieinteresēta Latvijā digitalizēt dokumentus, ka saistītu ar ebreju vēsturi Latvijā. Šādā veidā arhīvs gan nopelna nepieciešamos līdzekļus pastāvēšanai, gan digitalizē dokumentus, kas tuvākajā laikā nebūtu digitalizējamo dokumentu sarakstā.²⁶²

Arhīvos digitalizācija procesiem tiek veidots gada plāns, pie kura arī pieturas. Arhīvā ir vairāk nekā divdesmit miljoni arhīva vienību, Inga Slaidina skaidro, ka gadā var digitalizēt apmēram ap 600 arhīva vienības.²⁶³

Arhīvs piedalās starptautiskā lielā projektā *Eiropas arhīvu portāls, kur arhīvs nodrošina savu digitalizēto materiālu piegādi. Savukārt caur šo Eiropas arhīvu portālu, dati tiks piegādāti aEuropeanas digitālajā bibliotēkā.*²⁶⁴

---

²⁵⁹ Ozoliņa Sandra. E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija "Kultūra e-vidē". [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>

²⁶⁰ Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidinu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁶¹ *Turpat*

²⁶² Latvijas arhīvi. *Arkīvu gada pārskats*. [skatīts: 06.05.2014], <http://www.archiv.org.lv/index3.php?id=99>

²⁶³ Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidinu*. 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

Kopumā digitalizācijas procesus arhīvos Ingrīda Slaidina vērtē pozitīvi - „*No vienas puses tā tiešām ir vajadzība, lai kaut vai risinātu to, ko es minēju, ka netiekam galā ar lasītāju plūsmu... Un tas, ka viņi nelasa fiziski, bet attālināti izmanto mūsu dokumentus. Un no otras puses, jā tā ir pārmaiņa, arī mums pašiem ir vieglāk strādāt.*”²⁶⁵

Digitalizējot arhīva krājums, rodas iespēja pievienot šos datus lielajai digitālajai bibliotēkai Europeana, kas, manuprāt, salīdzinoši nelielajai Latvijai, ir liels sasniegums. Visas šīs aktivitātes labvēlīgi ietekmē vērtības un kultūras mantojuma nonākšanu informācijas apritē un stiprinot sociālo atmiņu.

---

²⁶⁴ Latvijas arhīvu dzīve. *Starptautiskie standarti digitālajiem arhīviem:3. Eiropas konference par EAD, EAC un METS.* [skatīts: 06.05.2014], http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/162-1Arhivu_dzive.pdf

²⁶⁵Ločmele, Ina. *Intervija ar Ingrīdu Slaidinu.* 2014. gada 08.05. Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

3.4. Kultūras informācijas sistēmas centrs kā atmiņas institūciju atbalsta sistēma digitalizācijā

Atmiņas institūcijas praktiski piedalās kultūras mantojuma digitalizācijas procesos. Tās uzkrāj, atlasa un digitalizē kultūrvērtības, tādā veidā dod iespēju kultūras mantojumam nonākt sociālo tīklu aprītē. Savukārt bez atmiņas institūcijām savu pienesumu kultūras mantojuma tuvināšanai sabiedrībai, dod arī Kultūras informācijas sistēmas centrs.

Kultūras informācijas sistēma kā valsts aģentūra tika izveidota 2003. gadā, savukārt 2013. gadā tā kļuva par Kultūras ministrijas pakļautībā esošu tiešās pārvaldes iestādi.²⁶⁶ Centra misija ir palīdzēt atmiņas institūcijām – arhīviem, bibliotēkām un muzejiem saglabāt un padarīt pieejamu kultūras mantojumu nākamajām paaudzēm, izmantojot jaunākos informācijas tehnoloģiju risinājumus.²⁶⁷

Centra nolikumā ir noteikts, ka viens no tās galvenajiem uzdevumiem ir īstenot valsts un starptautiskus projektus un programmas. Šīs funkcijas izpildei Centrs realizē vairākus projektus, kuros iesaistītas Latvijas bibliotēkas, muzeji un arhīvi, tā nodrošinot uzkrāto informācijas avotu un kultūras vērtību pieejamību sabiedrībai.²⁶⁸

Kultūras informācijas sistēmas centrs (turpmāk KISC) ir viena no vadošajām iestādēm, kas nodarbojas ar digitalizācijas procesiem kultūras nozarē. Intervijā ar Kultūras informācijas sistēmas centra sabiedrisko attiecību speciālisti - Inta Miklūna pastāsta, ka „sākotnēji tas izauga kā bibliotēku digitalizācija, idejas pamatā, bet šobrīd jau ir projekti gan muzejos, gan arhīvos.”²⁶⁹ Un šobrīd divi lielākie projekti, ko organizē KISC, ir Nacionālo muzeju krājumu kopkatalogs. Tā ir projekta otrā kārtā, kas ļaus lietotājam veidot savu profilu, atlasīt nepieciešamo informāciju un veikt interaktīvas darbības kā, piemēram, sūtīt e – kartiņas. I. Miklūna uzsver, ka digitalizācijas projekti ir mērķēti uz moderna lietotāja nepieciešamību nodrošināšanu. Virtuālā vide tiek veidota uzmanību piesaistoša un interesanta.

Savukārt otrs liels projekts ir *Pārrobežu e-arhīvs*. Atšķirībā no iepriekšējiem projektiem, šajā projektā ir iesaistīti pieci partneri, kur KISC bija administrējošais. Projektā piedalās arī Latvijas Nacionālais arhīvs, Igaunijas Nacionālais arhīvs un Sanktpēterburgas centrālā arhīvu komiteja. No visu iesaistīto arhīvu krājumiem tika atlasīts noteikts daudzums

²⁶⁶ Kultūras informācijas sistēmu centrs. [skatīts: 25.04.2014], <http://www.kis.gov.lv/agentura/vesture/>

²⁶⁷ Latvijas Republikas Kultūras ministrija. Starpnozaru informācija. *Kultūras informācijas sistēmas centrs*. [skatīts: 25.04.2014], <http://www.km.gov.lv/lv/starpnozares/radosa/institucijas.Html>

²⁶⁸ Kultūras informācijas sistēmu centrs. [skatīts: 25.04.2014], <http://www.kis.gov.lv/agentura/vesture/>

²⁶⁹ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

materiālu un digitalizēts. Materiālu aptvertais laika posms ir 19. gs. Un revolūcija. „: *pētnieki brauca viens pie otra un vienojās, kas, kuru interesē.*”²⁷⁰

Vēl viens svarīgs projekts, ko īsteno KISC ir *Elektroniskās publikācijas Latvijas bibliotēkām*. Agrita Sagalajeva skaidro, ka projekta mērķis ir nodrošināt visa tipa bibliotēkas ar publikācijām. „*Mēs tātad strādājam gan ar pašvaldības tipa bibliotēkām, gan ar zinātniskajām speciālajām dažādu institūciju un nedaudz ar skolu un ar Koledžas bibliotēku, u.c.*”²⁷¹ Šī projekta ietvaros KISC sadarbojas gan ar nacionālajām datu bāzēm kā LETA, Letonika, Lursoft un NAILS, gan ar ārzemju. Šīs datu bāzes piedāvā digitalizētus materiālus, kas pateicoties šai sadarbībai, materiāli ir pieejami bibliotēku iekšējā tīklā. Projekts nodrošina iespēju bibliotēkām abonēt šīs datu bāzes par daudz mazāku summu, nekā abonements patiesībā maksā.²⁷² Tādā veidā bibliotēkas var atļauties abonēt šīs datu bāzes un nodrošināt lietotājus ar kvalitatīvu un vispusīgu informāciju. KISC ietvaros, jēdziens *elektroniskās publikācijas* ietver ļoti dažādus avotus - gan digitalizēti laikraksti, gan zinātniskie žurnāli, e-grāmatas, digitalizētas mācību grāmatas un enciklopēdijas. ‘*Vārdu sakot jebkādas nozares, arī daiļliteratūra. Turklāt datu bāzēs ļoti daudz ir pieejami dažādi analītiskie pārskati, statistikas dažādas. Nu lūk, tātad tie ir galvenie avoti šajās datu bāzēs.*’²⁷³

KISC ir orientēts gan uz vietējo, gan starptautisku projektu veidošanu. Iespēja sadarboties ar ārzemju partneriem dod pozitīvu labumu atmiņas institūcijām, nodrošinot gan datu bāzes abonementus, gan citu valstu pieredzi digitalizācijas procesos.

Viens no starptautiskajiem KISC partneriem ir datu bāze EIFL (*Electornica information for libraries*). Tā ir nemitīgi augoša bezpeļņas organizācija, kurā darbojas šobrīd 60 valstis. Tās mērķis ir nodrošināt elektronisko publikāciju un dažādu citu bibliotēku pakalpojumu pieejamību bibliotēkās. EIFL fokusējas uz Austrumeiropas valstīm - bijušās PSRS valstīm, Āfriku un Āziju. Šī starptautiskā sadarbība dod iespēju piekļūt plašam informācijas tīklam, informācijai, kas ir autorizēta un tajā ietilpst zinātniskās publikācijas, kas ir ļoti noderīgi studentiem un pētniekiem.²⁷⁴

Viena no vietējām KISC sadarbības datu bāzēm ir Letonika. Šī datu bāze ir pieejama pilnīgi visām publiskajām datu bāzēm valsts vienotajā informācijas sistēmas tīklā, ko uzrauga KISC. Letonika datu bāze piedāvā ļoti daudzveidīgu digitalizētu materiālu. Publicētie darbi aptver lielu daļu latviešu literatūras no pašas sākotnes līdz pirmās Latvijas valsts laikā

---

²⁷⁰ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁷¹ *Turpat*

²⁷² *Turpat*

²⁷³ *Turpat*

²⁷⁴ Zināšanas bez robežām. EIFL. *Zināšanu piekļuves nodrošināšana jaunattīstības un pārejas valstīs.* [skatīts: 24.04.2014], <http://www.eifl.net/>

tapušajiem, kā arī Latvijas kultūras kanona Literatūras sadaļā iekļautos darbus. Datu bāzē ir atsevišķa nodaļa mūzikai, latviešu valodai, u.c.²⁷⁵

Daļa *Letonika.lv* resursu bez maksas pieejama ikvienam, bet daļa tikai abonētājiem – tas ir atkarīgs no vienošanās ar autoriem un partneriem. Piemēram, vārdnīcas, kas tapušas ar Valsts valodas aģentūras atbalstu, pieejamas ikvienam bez maksas.²⁷⁶ Savukārt daļa daiļliteratūras darbu ir pieejami tikai ar abonementu.

Arī portāls *kultūras.karte.lv* sākotnēji tika iecerēts kā datu bāze par kultūras objektiem katrā reģionā, un šobrīd *Kultūras.karte* ir kļuvusi par ģeotelpiskās informācijas sistēmu. Viens no tās mērķiem ir rādīt kopskatu par kultūras objektiem un norisēm reģionos, lai varētu novērtēt un nodrošināt sabalansētu kultūras pārklājumu visā Latvijā. *Kultūras.kartes.lv* sniegtie fakti palīdz kultūras politikas plānošanā. „*Viss ir acu priekšā labi redzams – kas ir no jauna uzbūvēts, kāds ir apmeklējums tur, kāds tur. Lai nerodas kāda ātrā ideja, ka mums teiksim vajag būvēt koncertzāli tur, bet varbūt tur pavisam netālu jau ir viena koncertzāle.*”²⁷⁷

Otrs *kultūras.kartes.lv* uzdevums, kas izrietēja, no šīs sistēmas, ir tas ko lietotājam var dot šī datu bāze - tika izveidota brīvi pieejama publiska vietne. Šajā virtuālajā vietnē lietotājs var atrast uzziņas materiālu par kultūras objektiem konkrētā reģionā, pilsētā vai ciemā. Šī publiskā informācija jāpapildina konkrētā reģiona pārstāvjiem. *Kultūras.kartes* publiskās daļas nepilnīgums konkrētās reģiona vietas atbildība. „*kā presē apsaukāja, ka tas esot vienkārši ķeksīša pēc. Bet patiesībā, tā tika radīta, lai noņemtu slogu no kultūras institūcijām, lai viss vienā punktā un varētu kaut kā plānot kopēju kultūras politiku. Un publiskā daļa ir katra reģiona, vietas atbildība, cik aktīvi viņi darbojas*”²⁷⁸

Kā jauninājums *Kultūras.kartes.lv* vietnei ir mobilā aplikācija, kas ļauj to ielādēt telefonā.²⁷⁹ Atrodoties svešā pilsētā, caur šo aplikāciju ir iespēja atrast konkrētās vietas kultūras liecības.

I.Miklūne uzsver, ka no elektroniskajām publikācijām, šobrīd vispieprasītākās ir e-grāmatas. Taču šo procesu attīstību kavē autortiesību likums. Atšķirībā no datu bāzēm, kur elektroniskās publikācijas ir atrunātas, sakomplektētas, un ir iespējams tās bibliotēkām abonēt un lietot publisko bibliotēku iekšējā tīklā, attiecībā uz e-grāmatām ir sarežģītāk. E-grāmatas tiek tvertas kā pakalpojums, kur lietotājs tās saņem kā vienreizēju licenci - var iegādāties, taču

²⁷⁵ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁷⁶ Matisāne Inese. Latvijas Vēstneša portāls. Par Likumu un valsti. *Letonika- latvisks digitāls informācijas resurss*. [skatīts: 24.04.2014], <http://www.lvportals.lv/likumi-prakse.php?id=193300>

²⁷⁷ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁷⁸ Turpat

²⁷⁹ Kultūras informācijas sistēmas centrs. *kultūraskarte.lv* [skatīts: 24.04.2014], <http://www.kis.gov.lv/projekti/starponozaru/latvijas-digitala-kulturas-karte/>

nevar lietot neierobežots skaits lasītāju. Šajā jautājumā vēl ir daudz neatrisinātu nianšu un norit diskusijas. Kā, piemēram, e- grāmatu saistībā konfrontējas izdevēja un bibliotēkas intereses: izdevējs vēlas par katru e-grāmatas lasīšanas reizi saņemt atlīdzību, savukārt bibliotēkas pienākumos ir pēc iespējas plašāk un neierobežotāk lietot e- grāmatu. Salīdzinot e-grāmatu ar fizisku grāmatu, grāmatu gadījumā nav atrunāta autortiesību izdevumu segšana. Ja fiziskas grāmatas gadījumā notiek uzskaitē, cik reizes grāmata tiek lasīta un attiecīgi valsts maksā par autortiesībām, tad e - grāmatu izmantošanu valsts nesedz.²⁸⁰

Neskatoties uz sarežģījumiem autortiesību jomā, Agrita Sagalajeva uzsver, ka unikāls ieguvums no digitalizācijas procesiem ir tieši lietotājam. Tiek aktīvi digitalizēti dažādi unikāli darbi, kas fiziski nebūtu lietotājam sasniedzami. Atmiņas institūcijas ne vien digitalizē mantojuma krājums, bet līdz ar digitalizācijas procesiem pilnveido savas funkcijas. Mūsdienās caur publiskajām bibliotēkām katram lietotājam tiek dota iespēja pašam domāt, piedalīties pasākumos, projektos. Tiek piedāvāti instrumenti, lai cilvēks varētu radoši izpausties un attīstīties. „...*var iesaistīties, radīt to saturu un to sociālo atmiņu*”.²⁸¹

Sabiedrībā mūsdienās ir vērojama tendence interesēties par pagātņi, par savas dzimtas vēsturi. To pierāda aktīva digitālā projekta *e-arhīva* un, iepriekšējā nodaļā apskatītā digitālā projekta - *Raduraksti*, aktīva izmantošana. Tas liecina par digitalizācijas pozitīvo ietekmi uz sociālo atmiņu. Kultūras mantojuma digitalizācija aktualizē sabiedrībā interesi par kultūras vērtībām un pagātnes notikumiem.

Informācijas resursu digitalizācija ir būtisks solis informācijas pieejamības nodrošināšanai neatkarīgi no telpas un laika faktoriem. Digitālais kultūras mantojums ir efektīvs veids Latvijas informācijas vides lokalitātes pārvarēšanai.²⁸² Pateicoties digitalizētajiem materiāliem, Latvijas atmiņas institūcijas piedalās pasaules digitālajos procesos, kā, piemēram, Eiropas digitālajā bibliotēkā *Europeana*. Citējot Agritu Sagalajevu- „*Bibliotēkas tagad piedāvā tādus resursus, kādi nekad agrāk cilvēkiem nav bijuši pieejami.*”²⁸³

---

²⁸⁰ Ministru kabineta noteikumu projekta noteikumi Nr.565 „*Kārtība, kādā aprēķina, izmaksā un sadala atlīdzību par publisko patapinājumu*””. Sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums. [skatīts: 24.04.2014], <https://www.google.lv/#q=autorties%C4%ABbas+bibliot%C4%93kas+ministru++kabinet>

²⁸¹ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

²⁸² Valsts aģentūra Kultūras informācijas sistēmas. Sporāne Baiba, Pakalne Daina, Kalniņa Iveta. *Mūžizglītības aktuālās problēmas un bibliotēku loma zināšanu sabiedrībā. Bibliotēkas un zināšanu sabiedrība*. Rīga: datorizglītības centrs, 2008

²⁸³ Ločmele, Ina. *Intervija ar Agritu Sagalajevu, Initu Miklūnu un Sandru Vīganti*. 2014. gada 6. maijs Audioieraksts. Glabājas I. Ločmeles personiskajā arhīvā

NOBEIGUMS

Autores bakalaura darba *Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā* mērķis bija izpētīt un aprakstīt Latvijas kultūras mantojuma digitalizācijas un atmiņas institūciju nozīmi sociālās atmiņas veidošanā.

Mērķa sasniegšanai autore izvirzīja vairākus uzdevumus. Autore, analizējot pagātnes lomu, šodienas dzīvē secina, lai arī mūsdienās ir strauja tehnoloģiju attīstība un ekspansija, kas nodrošina pēc iespējas komfortablāku dzīvi. Lai arī mazinās cilvēka saistība ar pagātnes notikumiem, samazinās pagātnes vērtību lomu, tomēr sabiedrībā ir vērojami pretēji procesi. Cilvēki vēlas izzināt savu vēsturi, savas saknes, dzimtas koku. Par to liecina atmiņas institūciju pārstāvju novērojumi un lietotāju aktivitāte, piemēram, projekta Radurakti ietvaros.

Kultūras mantojums ir kolektīvā lepnuma avots. 21. gadsimta atnestajā nepastāvības un mainīgajā laikmetā, šajā globālajā pasaulē kultūras mantojums kļūst par nepārtrauktības un izturības rādītāju, apliecinājums pagātnes tradīcijām un vērtībām. Cilvēki tiecas meklēt stabilitāti, ko piedāvā pagātnes vērtības. Šīs pamatvērtības un gudrības veido sabiedrības sociālo atmiņu, kas mūsdienās ir ne tikai jāglabā krājumos un arhīvos, bet jādara zināmas sabiedrībai.

Sociālā atmiņa nav tikai pagātnes daļa. Tā ir klātesoša ikdienā. Līdz ar digitālo tehnoloģiju attīstību, kultūras mantojuma digitalizācija ļauj sabiedrībai pilnvērtīgāk sasniegt kultūras mantojumu. Šo apgalvojumu pierāda digitalizācijas procesu pētniecība atmiņas institūcijās. Kā, piemēram, bibliotēkas, saskaņā ar to misiju un sociālo uzdevumu - kā cilvēces atmiņas institūcijas, - pārvalda cilvēces radītās zināšanas un padara tās pieejamas jebkuram cilvēkam jebkurā laikā un vietā, pateicoties digitalizācijas procesiem. Lietotājam ir iespēja, izmantojot interneta tīmekli un datoru, piekļūt meklētajai informācijai. Līdz ar zināšanu sabiedrības veidošanos pasaulē, bibliotēkas kļūst par uzziņas centriem, kas ir atvērti sabiedrībai.

Savukārt muzeju krājumu digitalizācija un muzeja vienību pieeja interneta tīmeklī dod iespēju atzīt lielo daudzveidību, no kā veidojusies mūsu tagadne. Sabiedrībā ir manām nosliece uz savu sakņu pētīšanu, dzimtas koka veidošanu, par ko liecina arī projekta Radurakti popularitāte. Digitalizācija ir iespēja aktualizēt pagātņi mūsu ikdienā.

Arhīvu krājumos glabā tos vērtību dokumentus, kas apliecina likumību – valsts un pašvaldības institūcijas darbību, nozīmīgu sabiedrības, cilvēku darbības. Tādā veidā, glabājot dokumentus, tiek glabāta valsts, nācījas pastāvēšanai svarīga informācija

Ne tikai digitalizācijas procesi, bet arī rasmošana jeb elektroniskā materiāla kolekcionēšana un saglabāšana, ir aktuāla mūsdienu sabiedrībā. Arvien straujāk pieaug to publikāciju skaits, kas ir „digitāli dzimušas”. E-publikācijas kļūst par neatņemamu dzīves sastāvdaļu, tāpēc ir svarīgi, lai tās tiktu vāktas un saglabātas tā, lai kalpotu par kultūrvēsturisku procesu raksturojošu lielumu.

Cilvēks pēc dabas ir slinks un, lai šajā informācijas laikmetā kultūras mantojumu, vērtības nonāktu līdz sabiedrībai, tās ir jāpasniedz proaktīvi, jāizmanto tehnoloģiju sasniegumi – mobilās aplikācijas, virtuālās izstādes. Ir svarīgi nodrošināt, lai kultūras mantojums atkal nonākt atpakaļ apritē radošajās un izglītības institūcijās.

Šobrīd ir maz publiski pieejamas un apkopotas informācijas par digitalizāciju atmiņas institūcijās Latvijā kopumā. Tas, kas ir pieejams, ir projektu atskaites un atmiņas, ko glabā konkrēti cilvēki, kas piedalījušies digitalizācijas procesos. Autores bakalaura darbs - *kultūras mantojuma digitalizācijas nozīme sociālās atmiņas veidošanā*, var tikt izmantots turpmākiem pētījumiem digitalizācijas procesos atmiņas institūcijās un to lomā sabiedrībā.

KOPSAVILKUMS

1. No vienas puses, 21. gadsimta tehnoloģiju augstā attīstība, modernizācija attālina sabiedrību no tās pagātnes sasniegumiem un vērtībām, pārraujot saikni ar pagātņi. No otras puses, nestabilitāte un mainīgums, liek sabiedrībai meklēt stabilitāti pagātnē, meklēt un pētīt savas saknes un dzimtu.
2. Zinot no kurienes, esam nākuši, mums ir vieglāk noskaidrot, kurp mēs vēlamies doties, vai kurp mums ir jāattīstās, jātiecas. Mūsu sociālā atmiņa un mūsu izpratnes spējas un sapratnes krātuves ir būtiskas mūsu piederības izjūtas sastāvdaļas. Neizprotot pagātņi, cilvēks nespēj novērtēt tagadni un izprast tās vērtības.
3. Muzeji, bibliotēkas un arhīvi uzkrāj un glabā pagātnes liecības un kultūras mantojumu. Kultūrvēsturiskā informācija un zināšanas nodrošina sociālās atmiņas veidošanos. Savukārt sociālā atmiņa nodrošina kopības sajūtu, veidojot valsts un nācijas kodolu.
4. Digitalizācija atmiņas institūcijās un ‘‘digitāli dzimušais’’ kultūras mantojums atbilst laikmeta tendencēm un rada iespēju integrēt pagātnes vērtības digitālajā kultūrā un kultūrvidē.
5. No vienas puses, sociālās atmiņas digitalizācija paver iespējas kultūras mantojumam nokļūt starptautiskā apritē, labvēlīgi ietekmē tūrisma attīstību un veido kopīgu valodu ar 21. gadsimta tīkla paaudzi. Savukārt no otras, tas ir laikietilpīgs process, kam nepieciešams liels finansējums un cilvēku resursi.

Atslēgvārdi: Sociālā atmiņa, kultūras mantojums, atmiņas institūcijas, ‘‘digitāli’’ dzimušais mantojums, digitalizācija, digitālās kolekcijas.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

Izmantotā literatūra:

- 1) Ambrozs Timotijs, Peins Krispins. Muzeoloģijas bibliotēka. *Muzeju darbības pamati*. Rīga: apgāds Mantojums, 2002
- 2) Affleck., Janice. Kalay, E. Yehuda, Thomas. *The new heritage*. Routledge, 2008, pp.13
- 3) Assmann, Jan. *Religion and cultural memory: What is culture memory*. Translated by Rodney Livingstone. Stanford: Stanford University Press, 2006
- 4) Brikše Inta. Valsts pētījumu programma. Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. 5) Congress un Letoikas 4. Congress. *Nacionālā identitāte un komunikācija*. Rīga: LU SPPI, 2011
- 6) Buholcs Jānis. Promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2013
- 7) Castells, M. *The rise of network society. Second edition*. Oxford: Blackwell, 2010
- 8) Demakova, Helēna. *Vēstures mantojums mūsdienu tehnoloģiju vidē*. Kultūras informācijas sistēmas. Valsts aģentūra kultūras informācijas sistēmas, 2005
- 9) Dijk. V. Jan. *The Network Society*. California: SAGE, 2012
- 10) Diksons, Patriks. *Nākotnes gudrība. Sešas globālo pārmaiņu skaldnes*. Rīga: Jelgavas tipogrāfija, 2003
- 11) Doueihi, Milad. *Digital cultures*. Cambridge, Mass: Harvard University, 2011
- 12) Eleanor, Heartney. *Postmodernism*. London: Tate Publ, 2001
- Ernest Bernis. ABLV BANK. *Bez sienām*. Rīga: Neptūns: 2013
- 13) Fuchs, K. *Internet and society: Social Theory in the Information Age*. 2008
- 14) Garančs Jānis. Vizuālo mākslu žurnāls. Studija. *Kā Radīt mākslu? Māksla digitālo tīklu vidē*. Nr.1 Rīga: SIA Neptuns, 2006
- 15) Hanovs, Deniss. *Atcerēties, aizmirsi, izdomāt. Kultūru un identitāšu biogrāfijas* 18.-21.gs. Latvijā. Rīga: SIA Drukātava, 2009
- 16) Halbwachs, Maurice. *On Collective Memory*. Chicago, London: The University of Chicago Press. 1992
- 17) Hawkes, Jon. *Ilgspējīgas attīstības 4. pīlārs: kultūras nozīme valsts attīstības plānošanā*. Cēsis: Culturelab, 2007, 16.lpp
- 18) Hongladaram, Soraj. Ess, Charles. *Information technology ethics: cultural perspectives*. United States of America: Idea Group Reference, 2007
- 19) Janbicka Aija. Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācija. *Nacionālā bibliotēku krājuma veidošana sabiedrības izglītībai un kultūrai. Latvijas akadēmisko bibliotēku asociācijas mērķi un uzdevumi zinātnei un sabiedrības izglītībai*. Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 2003
- 20) Kalay, E. Yehuda. Kvan, Thomas. Affleck, Janice. *The new heritage*. Routledge, 2008

- 21)Karnītis, Edvīns. *Informācijas sabiedrība – Latvijas iespējas un uzdrošināšanās*. Rīga: Pētergailis, 2004
- 22)Ķīlis, Roberts. *Atmiņa un vēsture. No antropoloģijas un psiholoģijai: Sabiedrība starp pagātni un tagadni*. Rīga: SIA N.I.M.S., 1998, 16.lpp
- 23)Kroeber Alfred Louis. Kluckhon Cyde. *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Cambridge: MA: Peabody Museum, 1952
- 24)LaschChristopher. *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*. W. W. Norton, 1991
- 25)Lifton, Robert Jay. *The Protean Self: Human Resilience in an Age of Fragmentatio*.Chicago: The University of Chicago Press, 199
- 26)Lazda, Pauls. Māra Zirnīte, Leinerts Indulis, u.c. *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Vēsture, atmiņa, tauta un demokrātiska sabiedrība*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2011
- 27)Manovičs Ļevs. *Jauno Mediju Valoda*. Rīga: RIXC, 2006.
- 28)Mirzoeff Nicholas. “Visual Culture Reader”. *Butler and Tanner Ltd.*,London, 2001
- 29)Muktupāvela,Laima, Inga Šteimane. Diskusija: *Nācījas atmiņa digitālajā laikmetā*. Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2009. gada 20. novembris.
- 30)Neil J., Smelser P. *International encyclopedia of time. Social & Behavioral science: volume 4*. UK, ELSEVIER, 2001, pp.2223
- 31)Nora, Pierre. *Realms of memory: rethinking the French past. Between Memory and History*. New York: Columbia University Press, 1996-1998
- 32)Norris, Pippa. *A Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001
- 33)Palfrey, John. Gasser, Urs. *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books, 2008, pp 20
- 35)Rheinhold, Howard.*Smart mobs: the next social revolution*. Cambridge, MA: Basic Books, 2002
- 36)Rifkins Džeremijs. *Jaunais ekonomikas laikmets*.Rīgas: Jumava, 2004
- 37)Smits D. Entonijs. *Nacionālā Identitāte*.Rīga: AGB, 1997
- 38)Sorj, Bernardo. *Information Societies and Digital Divides*. Italy: Polimetrica, 2008
- 39)Sporāne, Baiba. *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti*. Rīga: Latvijas Unversitāte, 2002, lpp.5

Elektroniskie informācijas avoti:

- 40)Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija.*UNESCO.Darbības jomas.[skatīts: 02.05.2014]*, <http://www.unesco.lv/lv/unesco/unesco-1/>
- 41)Arāja, Dita. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Jaunās tehnoloģijas bibliotēkā*. IR elektroniskais izdevums.*[skatīts: 24.04.2014]* <http://www.ir.lv/2012/11/22/latvijas-nacionala-biblioteka>

- 42) Bibliotēka.lv. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*. [skatīts: 03.03.2014],
<http://www.biblioteka.lv/Libraries/latvijas-nacionalabiblioteka/News/ArticleItem.aspx?article=14582&type=0>
- 43) Bibliotēk.lv. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Bibliotēkas vēsture*. [skatīts: 20.03.2014],
<http://lnb.lv/lv/biblioteka>
- 44) Bibliotēk.lv. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Digitālā bibliotēka*.
 [skatīts: 20.03.2014], <http://www.lnb.lv/lv/digitala-biblioteka>
- 45) Butāne Eva. A/S RIX Technologies. Kultūra. *Naionālā muzeju krājuma kopkatalogs*.
 [skatīts: 20.04.2014], <http://www.rixtech.lv/lv/par-mums/kas-mes-esam/>
- 46) Biedrība CULTURELAB. *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006-2015. g. Naconāla valsts. Starpposma novērtējums*. [skatīts: 20.03.2014],
<http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&/pdf>
- 47) Boonaert, Tom. Vettenburg, Nicole. *Young people's internet use: Divided or diversified?* Belgium: Sagepub, Ghent University, 2011. [skatīts: 29.01.2014],
<http://chd.sagepub.com/content/18/1/54>
- 48) Castells Manuel. *The internet galaxy: Reflections on the Internet, business and society*. Oxford: Oxford University Press, 2002
- 49) Comparative European Social Studies. *Digital didive*. [skatīts: 06.03.2014],
http://gguillot.in.perso.worldonline.fr/digital_divide.htm.
- 50) Dankova Margarita. *Mendeley – palīgs informācijas organizēšanā*. [skatīts: 05.05.2014],
<https://lbbjss.wordpress.com/category/e-vidē/timeklis-2-0/>
- 51) *Digitālā bibliotēka Europeana – Eiropas kultūras mantojuma apkopotāja*. [skatīts: 19.03.2014], <http://digigrupa.wordpress.com/2013/01/28/digitala-biblioteka-europeana-eiropas-kulturas-mantojuma-apkopotaja/>
- 52) Eglītis Ēriks. E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija ."Kultūra e-vidē". [skatīts: 02.05.2014],
<https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>
- 53) Eiropas Reģionālās Attīstības fonds. Projekts Nr. 3DP/3.2.2.1.1/08/IPIA/IUMEPLS/016. Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas izstrādes un ieviešanas 2.kārta. *Vadlīnijas dokumentu digitalizācijai valsts arhīvos*. Rīga, 2010, [skatīts: 20.04.2014],
polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file15151.doc
- 54) Foreman Richard. *Is Google Making Us Stupid?* [skatīts: 03.04.2014],
<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/07/is-google-making-us-stupid/306868/>
- 55) Gētes institūts. Kultūra. *Digitālā lasīšana Vācijā, Latvijā, Lietuvā un Igaunijā*. [skatīts: 15.03.214], <http://www.goethe.de/ins/lv/rig/kul/mag/dig/lvindex.htm>

- Gorjunova Olga. Šulgins Aleksejs. *Programmatūru māksla*. [skatīts: 15.03.2014],
<http://rixc.lv/reader/txt/txt.php?id=100&l=lv>
- 56)Hokonena, Signe.TNS Latvia Digital, Pavasaris 2011. *TNS Latvia Digital atklāj – interneta lietotāji ir tik dažādi*. [skatīts:12.04.2014],
http://www.tns.lv/newsletters/2011/29/?category=tns29&id=MP_a_interneta_lietotaju_segment
- 57) Karnīte Raita. Egle Ilze.Traubergs Mārtiņš.Kļava Māris. *Bibliotēku ekonomika: pakalpojumi, finansēšana un darbības efektivitāte*. Rīga, 2000. [skatīts: 05.05.2014],
 file:///C:/Users/Maija/Downloads/Biblioteku_ekonomika_2000.pdf
- 58)Kula Māra. *Blogi ir periodiskas, secīgas personu domu un tīkla saišu publikācijas internetā..* 2007. gada 17.aprīļa laikrakstā "Diena" raksts *Personālā latviešu valoda*. [skatīts:02.02.2014], <http://www.diena.lv/lasitaji-vaica-kas-ir-blogs-51199>
- 59)Kultūras.lv 21. gadsimta projekti. *Latvijas kultūras mantojums digitālā vidē*. [skatīts: 20.042014],<http://www.kultura.lv/?id=19255>
- 60)Kultūras informācijas sistēmu centrs. *Latvijas digitālā kultūras karte*, [skatīts: 15.03.2014] <http://www.kis.gov.lv/projekti/starptozaru/latvijas-digitala-kulturas-karte/>
- 61)Kultūras informācijas sistēmas centrs. Projekti. *Kultūras un atmiņas institūciju vienotās informācijas pārvaldības sistēma*. [skatīts: 15.03.2014],
[http://www.kis.gov.lv/projekti/starptozaru/kulturas-un-atmiņas-institūciju vienotās informācijas – pārvaldības – sistēma/](http://www.kis.gov.lv/projekti/starptozaru/kulturas-un-atminas-instituciju_vienotas_informacijas_parvaldibas_sistema/)
- 62)Kultūras informācijas sistēmas centrs. Nacionālā muzeja krājuma digitalizācija. [skatīts: 20.04.2014]www.kisc.lv
- 63)Kultūras informācijas sistēmu centrs. *Valsts Vienotā Bibliotēku Informācijas Sistēma*. [skatīts: 20.042014],[http://www.kis.gov.lv/projekti/bibliotekam/valsts-vienota-biblioteku-informācijas-sistema/](http://www.kis.gov.lv/projekti/bibliotekam/valsts-vienota-biblioteku-informacijas-sistema/)
- 64)Kultūras ministrija.Projekts. *Kultūra-vērtības un kapitāls ilgtspējīgai attīstībai*. [skatīts: 20.03.2014], www.km.gov.lv/lv/doc/noderiga/Kulturkapitals8-2.doc
- 65)Kultūra.lv. *Kultūras kanons*. [skatīts: 01.04.2014], [http://www.kultura.lv/lv/projects/528/LU bibliotēkas digitalizācijas grupa](http://www.kultura.lv/lv/projects/528/LU_bibliotekas_digitalizācijas_grupa).
- 66)Latvijas arhīvu dzīve. *Starptautiskie standarti digitālajiem arhīviem:3. Eiropas konference par EAD, EAC un METS*. [skatīts: 06.05.2014],
http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/162-1Arhivu_dzive.pdf
- 67)Latvijas Bibliotēkas padome.*Bibliotēku attīstības pamatnostādnes 2011.-2015. g.* [skatīts: 03.04.2014], file:///Downloads/LBPPamatnost.proj_2011.2015%20(1).pdf

- 68) Latvijas Nacionālā bibliotēka. Latvijas digitālā bibliotēka. *Digitalizācija* [skatīts 29.01.2014] <http://lndb.wordpress.com/2008/04/16/digitalizet-nedrikst-saglabat/#more-36>
- 69) Latvijas Nacionālais vēstures muzejs. *Muzeja vēsture*. [skatīts: 28.04.2014], http://lvm.lv/?page_id=47
- 70) Latvijas okupācijas muzejs. *Krājuma daļa*. [skatīts: 28.04.2014], <http://okupacijasmuzejs.lv/par-muzeju/kratuve>
- 71) Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs. *Kāpēc Eiropa grib digitalizēt bibliotēkas?* [skatīts: 20.04.2014], <http://blogs.lnb.lv/2010/04/kapec-eiropa-grib-digitalizet-bibliotekas>
- 73) Latvijas Nacionālais vēstures muzejs. *Krājums*. [skatīts: 28.04.2014], http://lvm.lv/?page_id=47
- 74) Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdes protokola Nr.7 izraksts. Rīgā 2000. gada 8. februārī. *Par nacionālās programmas "Kultūra" apakšprogrammām "Kultūras mantojums", "Muzeji" un "Bibliotēkas"* [skatīts: 02.02.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=1351>
- 75) Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdes protokola Nr.7 izraksts. Rīgā 2000. gada 8. februārī. *Par nacionālās programmas "Kultūra" apakšprogrammām "Kultūras mantojums", "Muzeji" un "Bibliotēkas"* [skatīts: 02.02.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=1351>
- 76) Lendrijs, Čārlzs, Pahters. Marks. *Kultūra Krustcelēs: Kultūra un kultūras institūcijas 21. gadsimta sākumā*. Tulk. Treile. Jolanta. Rīga: Biedrība "Culturelab", 2010, [skatīts: 03.04.2014] http://www.creativeconomy.lv/wpcontent/uploads/2011/06/Kultura-krustceles_%C4%8C.Lendrijs.pdf
- 78) Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Kultūras pieminekļu īpašnieku attieksme pret kultūras pieminekļu statusu kā apgrūtinājumu*. Rīga, 2002. [skatīts: 26.02.2014], file:///C:/Users/Maija/Downloads/Kulturas_piemineklu_statuss_LZA_EI.pdf
- 79) Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka. *Krājumu digitalizācijas projekti*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.acadlib.lv/index.php?&135>
- 80) Latvijas Valsts vēstures arhīva projekts Raduraksti. *Raduraksti*. [skatīts: 13.04.2014], <http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/about.html>
- 81) Latvijas vēstnešu portāls Likumi un valsts. Programmas *Bibliotēku, arhīvu un muzeju sadarbības digitālā vidē*, [skatīts: 20.04.2014], <http://www.lvportals.lv/preses-relizes.php?id=110273>
- 82) Lībers Klauss. Gētes institūts. *Kultūra. Saruna ar Hansu Kristofu Hobomu*. 2013. gada jūlijs. [skatīts: 15.04.2014], <http://www.goethe.de/ins/lv/rig/kul/mag/bib/lv11268928.htm>
- 83) Maļkeviča Evija. bibliotēka.lv. *Pasaules atmiņa – mana, Tava un mūsējā*. [skatīts: 10.04.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/pures-pagasta-biblioteka--informacijas-un-novada-izpetes-centrs/atminas--mans-mantojums.aspx>

- 84) Ministru kabineta 2008. gada 23. decembra rīkojums Nr.880. *Koncepcija par Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu*. [Skatīts: 20.03.2012]
www.km.gov.lv/lv/doc/.../nemateriala-k-mantojuma-koncepcija.pdf
- 85) Ministru kabineta noteikumi Nr.956. *Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu*. Rīgā 2006. gada 21. novembris. [skatīts: 28.04.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=148769>
- 86) Moļņika Baiba. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija . "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>
- 87) NATO izcilības centrs stratēģiskās komunikācijas jautājumos. *Liekot pamatus NATO komunikācijai*. [skatīts: 02.02.2014], <http://www.stratcomcoe.lv/lv/News/2013/10/29-01.aspx>
- 88) Norā Pjēra raksts, publicēts laikrakstā Diena: *Atmiņu uzplūdi*. 2001. gada 3. augusts, [skatīts: 12.03.2014] <http://www.diena.lv/arhivs/atminu-uzpludi-11096485>
- 89) Ozoliņa Sandra. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija . "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=iqWF3CTXNIU>
- 90) Pakalna, Daina. *Nacionālā identitāte un komunikācija. Pasaules latviešu zinātnieku kongresa ziņojumu krājums. Informācijas lietošanas paradumi digitālajā vidē*. Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011, [skatīts 12.04.2014], http://www.nacionalaidentitate.lv/wp-content/uploads/2010/12/NI_komunikacija1.pdf,
- 91) Punctum.lv. *Elektroniskais laikmetīgās mākslas un filozofijas žurnāls*. [skatīts: 15.05.2014], <http://www.punctummagazine.lv/>
- 92) Raduraksti.lv *Projekta apraksts*. [skatīts: 06.05.2014], <http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/about.html>
- 93) Rasa Linda. Intervija ar Klušs Edgaru Latvijas avīzei. *Ludzas pilssenatni atklāsunikālā mobilajā aplikācijā*. Otrdien, 29. aprīlī, 2004. [skatīts: 05.05.2014], <http://www.la.lv/ludzas-pils-senatni-atklas-unikala-mobilaja-aplikacija/>
- 94) Rašmane Anita. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs. pazudis internetā*. [skatīts: 06.05.2014], <http://blogs.lnb.lv/2010/03/pazudis-interneta-i>
- 95) Rubene Zanda. *Latvijas Universitātes raksti. 781.sējums. Pedagoģija un skolotāju izglītība*. [skatīts: 02.02.2014] http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/LUR-781_Pedagogi.pdf

- 96) Satori.lv kultūras un pastāvīgas domas interneta žurnāls. *Tapis jauns literatūras un filozofijas interneta žurnāls "Punctum"*. [skatīts: 15.05.2014], http://www.satori.lv/raksts/7289/Tapis_jauns_literaturas_un_filozofijas_interneta_zurnals_Punctum
- 97) SIA BOVS. Valsts vienotā bibliotēku sistēma. Sistēmas darbības koncepcija. Versija 2.0. *Bibliotēku informācijas tīklu konsorcijs* Rīga, 2000
- 98) Sporāne, Baiba. *Informācijas sabiedrības teorijas aspekti*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002
- 99) Latvijas Nacionālā bibliotēka. Latvijas digitālā bibliotēka. *Digitalizācija* [skatīts 29.01.2014] <http://lndb.wordpress.com/2008/04/16/digitalizet-nedrikst-saglabat/#more-36>
- 100) Tiesību aktu vietne. likumi.lv. *Saeimas pieņemts spēkā esošs obligāto eksemplāru likums*. [skatīts: 02.03.2014], <http://likumi.lv/doc.php?id=136682>
- 101) The Library of Congress. *Preserving digital culture*. [skatīts 20.04.2014], <http://www.digitalpreservation.gov/swf/activity.swf>
- 102) UNESCO. Nemateriālais kultūras mantojums. [skatīts: 12.02.2014], <http://www.unesco.lv/lv/kultura/nematerialais-mantojums-2/nematerialais-mantojums-1/>
- 103) UNESCO Latvijas Nacionālā komisija. *Programma Pasaules atmiņa*. [skatīts: 06.04.2014], <http://www.atmina.unesco.lv/page/sakums>
- 104) UNESCO programma „Pasaules atmiņa” [skatīts: 20.03.2013], http://www.unesco.lv/lat/index/programmes/communication_and_info/mow.html
- 105) Udre Dace. Latvijas digitālās bibliotēkas blogs. *Jauns amats, jauni izaicinājumi*. [skatīts 7.05.2014], <https://lbbjss.wordpress.com/tag/rasmosana/>
- 106) Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam. *Nacionāla valsts. Ilgtermiņa politikas pamatnostādnes*. Rīga: Kultūras informācijas sistēmas, 2006, [skatīts 15.03.2014], Pieejams: www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/kulturpolitikas_vadlinijas.doc
- 107) Vitgenšteins Ludvigs. *Loģiski filozofiskais traktāts*. Rīga: Liepnieks & Rītups, 2006 Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija. *UNESCO. Kultūra*. [skatīts: 02.05.2014], <http://www.unesco.lv/lv/kultura/>
- 108) Vīgante Sandra. *Kultūras informācijas sistēmas centrs. VVAIS projekta ietvaros Latvijas Nacionālā arhīva darbinieki paplašina zināšanas informācijas drošības vadības jomā*. [06.05.2014], <http://www.kis.gov.lv/2013/02/vvais-projekta-ietvaros-latvijas-nacionala-arhiva-darbinieki-paplasina-zinasanas-informācijas-drošības-vadības-joma/>
- 109) Valsts pētījumu programma. Nacionālā identitāte. *Datubāze Latvijas atmiņas institūciju veidotās digitālās kolekcijas*. [skatīt: 20.03.2014],

- <http://www.nacionalidentitate.lv/nacionalas-identitates-petijuma-programma/datubaze-latvijas-atminas-instituciju-veidotas-digitalas-kolekcijas/>
- 110)Zariņš Uldis. *E-prasmju nedēļa 2014 - Diskusija . "Kultūra e-vidē"*. [skatīts: 02.05.2014], <https://www.youtube.com/watch?v=mF5fpm6y1U>
- 111)Zariņš Uldis. Latvijas Nacionālā bibliotēka. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas darbības stratēģija 2014-2018. g.* [skatīts: 29.03.2014], <http://www.lnb.lv/>
- 112)Zariņš Uldis. Latvijas Nacionālās bibliotēkas diskusija. *Nācijas atmiņa digitālajā laikmetā*. [skatīts: 05.05.2014], <http://nra.lv/zinas/8672-aknu-parbaude-lauj-atklat-butiskas-veselibas-problemas.Htm>
- 113)Zelča Vija, Siliņa Gita, Streips Kārlis, u.c. Latvijas radio 1 raidījums – Septiņas dienas Eiropā. *Atmiņu politika Eiropā*. 17. marts. 2014. [skatīts: 20.03.2014] <http://lr1.latvijasradio.lv/lv/raksts/septinjas-dienas-eiropa/atminju-politika-eiropa.a35290/>
- 114)Zilberts Augusts. Latvijas Nacionālā Bibliotēka. *Periodkas statistika*. [skatīts: 20.04.2014], <http://www.biblioteka.lv/Libraries/latvijas-nacionalabiblioteka/News/ArticleItem.aspx?article=2546>
- 115)Žolga, Artūrs. Staks, Aigars. *Vēsturisko materiālu digitalizācija*. LNB. Rīga: Rāmava, 2010, [skatīts: 24.04.2014], www.slideshare.net/.../arturs-zogla-and-aigars-staks-latvia-nm
www.eprasms.lv. *E-prasmju nedēļa 2014 Latvijā*. [skatīts: 05,05,02014], <http://eprasmes.lv/par-nedelu/>

ANNOTATION

The title of annual paper is *The impact to social memory of Cultural Heritage Digitizing*.

For centuries, Libraries, Museums and Archives have operated as a kind of public good, supported by a patronage structure of universities, governments, and philanthropy. However, the environment in which cultural heritage institutions such as Museums, Libraries and Archives operate has been radically changed by society's transition to a knowledge economy, and by the associated phenomenon of information technologies, digitization, and the Web. These changes have had great impacts on these memory institutions. One aspect is the sheer quantity and availability of information now in the environment – with exabytes of new digital information being created annually, at an exponentially increasing rate

Digitized collections afford significant museum, libraries and archives are experiences, and can result in a wide range of satisfying outcomes and benefits – both planned and emergent – for the visitor. Collections also represent a broader benefit – a public good.

They are specific instances of the global “Utopian” project of digitizing the sum total of human knowledge and making it available on-line – the potential benefits of which cannot be fully anticipated, and continue to emerge.

Cultural institutions are enmeshed in the broader debates of digital policy and strategy.

This paper examines an institution's role in the broader social project of digitization today, looking at how these projects support institutional mandates and objectives. And how digitalization impacts the social memory.

Keywords: digitization, digital content, collection access, public good, social memory.

PIELIKUMS

1.Pielikums

Intervijas, ar Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas vadītāju Artūru Žoglu atšifrējums.

06.05.2014,

plkst. 11:00,

Intervijas dalībnieki: Ina Ločmele un Artūrs Žogla,
Latvijas Nacionālā bibliotēka

(I:) Vai Jūs, lūdzu, varētu kopumā raksturot bibliotēkas līdzdalību digitalizācijā?

(R:) *Lielākais apjoms, ko mēs esam digitalizējuši, ir laikraksti. Mēs esam nodigitalizējuši apmēram tūkstošus laikrakstu komplektus. Un mēs te tā nesam parēķinājām, ka tā ir apmēram puse no tā, kas vispār Nacionālās bibliotēkas krājumā ir, ja. Ja mēs, nu divu gadu laikā mēs nodigitalizējam tūkstošus komplektus, ja mēs vēl divus gadus digitalizētu, tad mēs varētu uzskatīt, ka mums ir visi laikraksti nodigitalizēti, ja. Nu, protams šeit mēs tik aktīvi nedigitalizējam. Mums bija vienkārši pieejams tāds finansējums, tāpēc mēs varējām to tā atļauties. No grāmatām mums ir nodigitalizētas kaut kādas astoņi tūkstoši grāmatas. Un, ja teiksim laikraksti ir puse no visa Nacionālās bibliotēkas krājuma, tad tās astoņi tūkstoši grāmatas ir mazāk par vienu procentu. Nu, principā tie ir kaut kādi divi grāmatu plaukti, ja, no vairākiem. Tad mēs šobrīd vēl digitalizējam arī skaņu ierakstus. Bibliotēka vispār tā pamatā asociējas ar dažādiem teksta materiāliem, tad avīzes un grāmatas, bet nu mums ir arī dažāda cita veida materiāli, ja. Mums ir plāns līdz nākamā gada beigām nodigitalizēt apmēram divtūkstošus vēsturiskusskaņu ierakstus. Tādu mūziku, kas tur „Lido” restorānos skan, apmēram (iesmejas) tādu stilu, ja. Salona mūziku. Kas vēl. Ā, nu, attēlu kolekcijas, jā. Attēlus mēs digitalizējam. Tur mums lielākais skaits ir tā „Zudusī Latvija”. Iespējams ir redzēts, ja. Nu, tur gan mēs neesam vienīgie. Jāatzīst uzreiz, ka mums ir kaut kādi vairāki desmiti partneri. Ļoti daudz privātkolekcionāru mums arī iesūta bildes, un tā. Un tur mums ir kaut kādi tuvu pie trīsdesmit tūkstoši attēlu nodigitalizēti. Tur es tā nezinu to apjomu, cik tas ir uz Nacionālās bibliotēkas kopēja krājuma fona, bet nu salīdzinājumam teiksim pats lielākais attēlu krājums Latvijā ir kino, fono, foto dokumentu arhīvā. Viņiem ir kaut kāds pus otrs miljons bildes. Uz viņu fona mēs esam tādu nelielu daudzumu nodigitalizējuši, bet nu mūsu pašu krājumu es teiktu lielāko daļu varētu būt. Nu, tā. Nu, tie ir, jā, aktuālākie.*

(I): Jā. Un, tad par digitālo bibliotēku? Par tās būtību varbūt varētu. Vai digitālā bibliotēka skaitās tikai tas, kas ir digitalizēts vai arī e-pakalpojumi, piemēram e-žurnāli arī takā jau skaitās pie tās digitālās bibliotēkas?

(R): Nu, jā. Lūk, par šo jautājumu mums pašiem vēl iet diskusijas. Kur novilkt to robežu, ka tā ir digitālā bibliotēka un kur nav. Tas, kas ir digitalizēts, tas pavisam noteikti. Nu, lūk mums, piemēram, pašiem ir jautājums par to bibliogrāfisko kartotēku, ja. Mums ir aprakstītas, kādas grāmatas mums ir. Nu, tā droši vien, ka nebūs īsti digitālā bibliotēka. Bet e-žurnāli, e-resursi dažādi tie, tos droši vien varētu uzskatīt par digitālās bibliotēkas sastāvdaļu. E-pakalpojumi, droši vien atkarīgs, kāda veida e-pakalpojums tas ir, ja. Jā, ja tas ir teiksim iespēja internetā pasūtīt no Nacionālās bibliotēkas, lai atsūta grāmatu, tā fiziski grāmatu, ja. Tad varbūt, ka tas nav, bet, nu, ja, teiksim, e-pakalpojums mums tagad top tāds digitalizācijas pieprasījums saucās '' kad cilvēks par pasūtīt nodigitalizēt kaut kādu grāmatu''. Nu, tā droši vien būs digitālās bibliotēkas pārziņā, ja. Bet vispār mums pašiem arī tā grūti novilkt to robežu, kurā vietā ir digitālā bibliotēka, kur vairs nav.

(I): Jā, un to grāmatu takā par attiecīgu samaksu jebkura privātpersona var lūgt takā digitalizēt?

(R): Tur ir tā, ka viņa var palūgt, protams, jebkuru nodigitalizēt, bet tad mēs skatīsimies, vai viņa atbilst tiem kritērijiem un galvenais ir, teiksim, ja tā grāmata, piemēram, ir komerciālā aprītē, ja viņu var nopirkt grāmatnīcā šajā brīdī, tad mēs visticamāk atteiksim, teiksim, nu, jums ir iespēja nopirkt veikalā, jo, starp citu, arī tā digitalizācija nav nemaz tik lēts prieks. Viena, teiksim, divsimts, trīssimts lappušu grāmatas nodigitalizēšana izmaksā kaut kādi četrdesmit lati. Tātad viņa ir stipri dārgāka nekā aiziet un nopirkt veikalā to pašu grāmatu, ja. Tad atmaksātos tikai tādām, droši vien, grāmatām vai izdevumiem, nu, kur cilvēks vienkārši nevar dabūt to fizisko izdevumu nekādā veidā, vai arī viņš pasūta, teiksim, no ārzemēm, ka viņam nav iespēja atbraukt, ja. Nu, tā.

(I): Un varētu uzzināt par vienoto bibliotēku informācijas sistēmu. Tā takā šobrīd jau ir izstrādāta, vai, es atceros pagājušo reiz, kad man stāstīja, ka viņa vēl ir takā procesā, vai ne?

(R): Jā, nu, tur būtu jāprasa, droši vien, tiem pašiem izstrādātājiem, kas ir šajā gadījumā nevis Nacionālā bibliotēka, bet kultūras informācijas sistēmas, valsts aģentūra, ja. Viņi paši labāk zinās, jā. Daudz neko nevarēšu...

(I): Un viņi par to visu par to atbild un bibliotēka piedalās tikai...

(R): Nu, jā. Mēs labākajā gadījumā kā partneris piedalāmies, jā.

(I): Ā, kā partneris.

(I): Un, kā būtu ar jēdzienu „virtuālā bibliotēka”? Vai to var lietot tāpat kā digitālā bibliotēka, vai tas varētu nozīmēt kaut ko citu.

(R): Šis termins, man liekas, vismaz pašā bibliotēku vidē nav nemaz tik populārs, jā.

(I): Virtuālā bibliotēka nav populāra, ja?

(R): Nē, nē, nē. Tad droši vien ir, tad jāprasa katram kas tas tāds tieši ir, es saprotu. Katrs saprot ar viņu kaut ko citu, ja. Piemēram, tajā virtuālajā bibliotēkā ļoti bieži tiek ieskaitīti arī bibliotēkas mājas lapas, ja. Tur ir iespēja itkā apmeklēt bibliotēku virtuālā veidā, ja.

(I): Jā. Vai Nacionālajai bibliotēkai ir arī savs blogs, blogs internetā un, vai varētu pakomentēt viņa nozīmi kā bibliotēkas darbībā. Vai arī varbūt saziņai ar sabiedrību?

(R): Jā, tas ir viens veids kā mēs komunicējam ar sabiedrību, kā mēs stāstam par saviem jaunajiem resursiem. Man liekas, pēdējā laikā viņš, laikam, nav īpaši aktīvs, bet, nu, tā ideja bija tāda, ka tajā blogā var rakstīt jebkurš bibliotēkas darbinieks, ja. Un mums tur tiešām ir ļoti daudzi autori gan no rakstības nodaļas, gan no mārketinga nodaļas, un tā. Ja runājam par to komunikāciju ar sabiedrību, mums ir arī tur feisbukā konts, ir tviterī konts, ja. Blogs ir vienkārši viens no veidiem, kā mēs sarunājamies ar sabiedrību.

(I): Virtuālais dainu skapis ,kāda ir tā būtība?

(R): Jā, dainu skapis arī ir viena tāda lieta, kas nav mūsu, ne īpašumā, mēs viņu neesam digitalizējuši. Viņš šobrīd atrodas laikam Zinātņu akadēmijā, ja. Bet, es jau saprotu, ka bija tāda pat versija, ka viņš varētu būt apskatei te jaunajā bibliotēkas ēkā, Gaismas pilī, ja. Es zinu, ka viņš jau diezgan sen atpakaļ jau ir digitalizēts. Nu, visas tās dainas ir digitalizētas. Un, tajā gadījumā, protams, nebij tas tik vienkārši, jo viņš ir rokrakstā viss, ja. Viena lieta ir ieskenēt to kastīti, bet, nu, lai viņš būtu lietojams, tas teksts, tā viņa ir jāpārraksta ar rokām, jā. Tā, ka tas ir izdarīts un, nu, protams, no tā ļoti daudz iespējas rodās. Pēc tam var meklēt, piemēram, cik daudz dainās ir Saule pieminēta, ja, cik daudz dainās Mēness pieminēts, un tā, jaunas iespējas, jā.

(I): Un vai varētu raksturot nākotnes plānus, kas ir attiecībā uz digitalizāciju. Mērķi, kas ir nosprausti?

(R): Visas nacinālās bibliotēkas Eiropā ir kā ļoti ilgtermiņa mērķi ir nospraudušas nodigitalizēt visu kultūras mantojumu, vispār visu, kas ir, ja. Mēs varētu teikt, ka, nu, kaut kādus desmit gadus uz priekšu, mums arī droši vien līdzīgs mērķis, ja. Tādam tuvākam periodam, nu, kad mums ir noteikti kaut kādi tādi, nu, reāli [...] mēneši, jo nodigitalizēt to, nodigitalizēt šito. Piemēram, no periodikas mums tagad ir plāns, kad mums radīsies tāda

iespēja, nodigitalizēt PSRS reģionu, reģionālo presi. Nu, tās ir rajonos pirmās, tie laikraksti, un tā.

(I): Kā jums šķiet, kāda ir bibliotēku lomu mūsdienu sabiedrībā, situācijā, kad informācijas monopols vairs nav tikai bibliotēkām, to var iegūt jebkur ?

(R): Nu, jā. Tāds interesants jautājums, jā. Tur tiešām daudz vienkāršāk aiziet uz gūgli (www.google.com) un ir sameklēt, ja. Bet, nu, tad mans jautājums ir, no kurienes pašā, piemēram, internetā tā informācija rodās. Viņa agrāk, viņu pašķetina, no kurienes viņa ir nākusi. Vai nu no bibliotēkām, vai no arhīviem, vai no kaut kādām grāmatām [...] Takā mēs, teiksim, bibliotēka, bibliotēkas direktors uzskata, ka, teiksim, modernas bibliotēkā būtu tagad kāds gudrs asistents cilvēkam, kam viņa pētījumos, ja. Mums ir, piemēram, bibliotēkā uzzīņu centrs, kurā cilvēks var iesūtīt kaut kādu sev interesējošu jautājumu, ja. Nu, kādreiz bija populārs, nē, vēl joprojām droši vien ir populārs, viens viens astoņi astoņi serviss, ja. Cilvēks var uzzvanīt, uzprasīt kaut kādu jautājumu, tad viņam operators meklē atbildi, ja, uzreiz. Līdzīgs serviss ir arī bibliotēkās, ja. Nu, varētu uzskatīt, ka bibliotēkās ir tāds viens viens astoņi astoņi serviss, ja. Tikai, nu, tā informācija, ko viņš meklētu būtu nevis tur teiksim kad un kur šodien tādu un tādu filmu rāda, vai arī kādas autobuss pieturas tur pietur, bet, nu, kaut kādu tādu materiālāku informāciju, kas tiešām jāpapēta, ja.

(I): Skaidrs. Kā Jūs vērtējat digitalizāciju kopumā. Tā ir mūsdienās nepieciešamība, vai tas ir pozitīvi, vai...

(R): Nē, es to vērtēju pozitīvi, jo, nu, šobrīd daudziem tomēr ir tā, ka visi pieraduši, ka visu var dabūt ātri. Tur aiziet uz gūgli un dabūt ātri, tad nākt uz bibliotēku un tērēt laiku, protams, daudziem pa dienu, teiksim, darba laikā, protams, nav laiks un varēšana. Un tā digitalizācija dod iespēju, teiksim, jebkurā laikā jeb no jebkuras vietas, ja, piekļūt tai informācijai. Nu, šobrīd mēram mēs kāda ir periodikas portāla apmeklējums, statistika. Mums patstāvīgi ir apmeklējums arī no ārzemēm, ja. Viņiem savādāka iespēja nemaz nebūtu, ja.

(I): Jā, un ar autortiesībām kā ir. Vai kaut kas ir jau atrisināts vai gājis uz priekšu?

(R): Nu, tur īsti jau nevar neko atrisināt. Jauno autortiesību likums diezgan precīzi un strikti nosaka, ko drīkst, ko nedrīkst darīt. Mēs varam tikai, nu, kādas mums ir iespējas tā likuma robežās darboties, ja. Mums ir savi izņēmumi, kā mēs teiksim, ko mēs ļaujam rādīt internetā visiem, ko neapstiprinām periodikas portālā, ko no grāmatām, tā. Es zinu, ka dažās valstīs, teiksim, notiek vienošanās starp bibliotēku un autortiesību licences studētājiem, ja. Viņi var novienoties, samaksāt varbūt kaut ko un tad viņi var rādīt to informāciju visiem publiski, ja. Mēs pagaidām neesam tā praktizējuši. Nu, piemēram, periodikas portālā mums

ir noteikts, ka publiski visiem pieejamas ir tās avīzes, kas izdotas vismaz pirms septiņdesmit gadiem. Septiņdesmit gadus un vēlāk, ja. Grāmatām mēs tur atkal skatāmies, kad autors ir, nu, no autora nāves ir septiņdesmit gadi pagājuši un tad mēs arī viņu publiskojam, nu, tā.

2.Pielikums

Intervija ar Latvijas Muzeju biedrības valdes priekšsēdētāju, Latvijas Okupācijas direktora vietnieci un galvenā krātuves vadītāju Taigu Kokneviču.

06.05.2014,

plkst. 14:00,

Intervijas dalībnieki: Ina Ločmele un Taigu Kokneviču

Latvijas okupācijas muzejs

I: Iesākumā uzdošu jautājumu par to, kā jūs kopumā vērtējat digitalizāciju procesu. Vai katrs muzejs darbojas atsevišķi vai arī notiek vienošanās par kaut kādu kopēju digitalizāciju?

R: *Varu teikt, ka muzeji jau vairāk nekā desmit gadus strādā pie kopējas digitalizācijas programmas, proti, ir taču dzirdēts par Nacionālo Muzeju krājumu kopkatalogu. Ar likuma spēku ir noteikts, ka visi tie muzeji, neatkarīgi no piederības un muzeja veida (valsts, pašvaldības, privātais, autonomais), kas ir akreditēti, ir iesaistīti Nacionālo Muzeju kopkataloga projektā. Pastāv noteikums, tekošā gadā jauniegūtos datus apstrādāt elektroniski un ievietot kopkatalogā. Mums ir zināms, ka vairāk nekā 100 muzeji ir akreditēti un ka zināmā mērā katrs piedalās kopkataloga veidošanā. Nepiedalās varbūt mazie, neakreditētie privātie muzeji. Tāpēc varu teikt, ka šo digitalizācijas procesu veicina kopkataloga projekts. Muzejiem tiek dota izvēle ievietot informāciju par jaunieguvumiem, respektīvi, par tiem priekšmetiem, kas pašlaik tiek saņemti kā dāvinājums vai iepirkti muzeja krājumam vai arī muzejos, kuros ir sazarota struktūra, proti, glabājama materiāls ir sadalīts nodaļās, tad tiek pieņemti lēmumi atsevišķajās nodaļās par muzejā izvietotajiem priekšmetiem. Mūsu muzeja uzstādījums attiecībā uz digitalizāciju ir izvietot informāciju par jaunieguvumiem kopkatalogā, taču šis process ir ļoti ilgs un var aizņemt pat gadu desmitus. Tāpēc, ja, piemēram, Okupācijas muzejam tas prasa tik ilgu laika posmu, tad Kuģniecības muzejam, kurā ir vairāki miljoni glabājamo vienību, tas var prasīt arī paaudžu darbu. Runājot par digitalizēto informāciju jāsaprot, ka šobrīd informāciju par priekšmetu nepapildina paša priekšmeta attēls autorizāciju problēmu sakarā. Kultūras ministrija šo jautājumu kārtos.*

I: Kad jūs sākat veidot šo Nacionālo Muzeju krājuma kopkatalogu?

R: *Kopkatalogs ir izveidots tā, lai visi muzeji varētu ievadīt informāciju par saviem krājumiem. Okupācijas muzejā šo informāciju sastāda dažādi dokumenti, atmiņu stāsti un*

fotogrāfijas. Dabas muzejam, piemēram, katalogu sastāda ziņas par minerāliem, augiem utt. Gribu uzsvērt klasifikācijas nozīmi, proti, ir jābūt vienotai klasifikācijas sistēmai, kura par spīti muzeju dažādībai vieno tos visus un lietotājs, nemaz nenojaušot, kurā muzejā tiks atrasts meklējamais objekts, varētu nesarežģītā veidā šo objektu atrast. Ar kopkataloga projektu ir paredzēts sasniegt tādu starptautisku līmeni, proti, notiek ievietotās informācijas teksta tulkošana krievu, angļu, vācu valodās. 2007. gada beigās, kad sākām pievienot attēlus, Autortiesību aģentūra norādīja uz autortiesību pārkāpumu, jo šī izvietošana tiek uzskatīta par publikāciju interneta vidē. No savas puses varu teikt, ka to vairāk uzskatu par tādu kā reklāmu nevis publikāciju, bet, protams, zināma vaina ir jāuzņemas arī muzejiem, jo daļa no izvietotajiem attēliem bija mākslas darbu attēli, kuri nebija nekādā veidā aizsargāti, kas tiešām var tikt uzskatīts par autortiesību pārkāpšanu. Mēs kopkatalogā ievietotos attēlus, pirmkārt, ievieojam samazinātā formātā un, otrkārt, attēlam tiek pa virsu uzlikts Okupācijas muzeja logo. Ja lasītājam rodas lielāka interese attēlu, piemēram, apskatīt lielākā formātā un tuvāk, tad ir iespēja griezties pie mums ar tādu paziņojumu.

I: Par pārmaiņām virtuālā ziņā. Vai muzejam ir jebkāda veida virtuālā attīstība, piemēram, kolekcijas?

R: *Mums kā Latvijas Okupācijas muzejam...vairāk tā skaitās kā virtuāla ekspozīcija nevis kolekcija, jo tiek izmantoti materiāli ne tikai no mūsu muzeja, bet arī no citiem muzejiem un arhīviem. Attiecībā uz digitālajām kolekcijām jāsaka, ka materiāli atsevišķos gadījumos uzreiz jau tiek iegūti digitālā veidā, piemēram, persona atnes informāciju, ievietotu zibatmiņā vai diskā. Taču neatkarīgi no tā, tomēr jebkāda veida fails lielākajā vairumā gadījumu tiek materializēts un arī visu materiālu krājums glabājas taustāmā veidā. Materiālu digitalizēšanai ir nepieciešami tomēr ievērojami resursi – profesionāļi, datorspeciālisti, kuri labi pārzina, kā to darīt un tiek pienācīgi atalgoti; ar taustāmajiem materiāliem ir vienkāršāk, manuprāt. Ir izstādes, kurās tiek izstādītas apskatei kopijas nevis oriģināli, taču atšķirību manīt nevar, jo materiāls ir ļoti rūpīgi un precīzi digitalizēts. Digitalizācijas process kā oriģinālā materiāla aizsargāšanas process.*

I: Kā jūs kopumā vērtējat šo digitalizācijas procesu – kā vajadzīgu šim gadsimtam?

R: *Daļā sabiedrības pastāv tāds uzskats, ka muzeji ir konservatīvas iestādes un vienīgais muzeja cilvēks, ko muzeja apmeklētāji redz, ir zāļu uzraugs, kurš klusām zāles stūrīti sēž. Taču patiesībā muzeji ir ieņēmuši savu vietu kultūras sektorā, kas, manuprāt, ir ļoti spēcīgs sektors. Piemēram, vieni no svarīgākajiem apskates punktiem, vietām, kad dodamies ceļojumā uz ārzemēm, ir muzeji. Gribu teikt, ka muzeji ir diezgan nozīmīga tūrisma sastāvdaļa. Domāju, ka muzeji ne pavisam nav pret digitalizācijas procesu, tikai galvenais ir*

atrisināt resursu problēmu, jautājumu, proti, kā šo digitalizācijas procesu realizēt praktiski. Kā jau sarunas gaitā minēju, piemēram, nepieciešami spēcīgi cilvēkresursi, tāpat arī finanšu resursi. Process ir tik ātrs, cik tas ir, lai arī gribētos, lai tas notiek ātrāk. Šis aspekts saistās ar krīzes laikā samazināto darbinieku skaitu štata darba vietu samazināšanas rezultātā. Ja, piemēram, notiek muzeja telpu maiņa vai jaunas ekspozīcijas veidošana, kas šķietami muzejam ir ikdienišķas darbības, ir nepieciešami finanšu resursi, kas muzejam nav neizsmeļami. Nav tā, ka digitalizācija netiek atbalstīta un ka tam netiek veltīts pietiekami daudz resursu, taču reizēm ir tā, ka primāri ir citi neatliekami darbi, piemēram, šobrīd ļoti aktuālais Stūra mājas projekts, kura realizēšanā ir novirzīti tie cilvēki, kas atbild par krājuma veidošanu, digitalizēšanu – netieši tiek novirzīti. Ideāli būtu, ja visa informācija par visu krājumu būtu elektroniski pieejama un visi materiāli, gadu desmitiem vai simtiem krāti, digitalizēti. Tā, protams, ir ļoti liela nepieciešamība, ko mēs apzināmies. Runājot par sociālo aspektu, jāsaka, ka tie, kuriem tagad ir ap 20 vai 25 gadiem citreiz zvana uz muzeju un apjautājās par viņu vecvecāku digitalizētajiem atmiņu pierakstiem vai vienkārši piezvana, lai par to parunātu. Caur digitalizētajiem materiāliem dažreiz pat cilvēks ir spējīgs uzzināt par saviem senčiem, pētot senus dzimtas kokus un informāciju, kas ar to saistīta, un šie materiāli interesentiem ir pieejami neierobežoti un bez maksas (atskaitot interneta savienojuma maksu). Gadījumā, kad interesents vēlas, lai no muzeja tiktu saņemti kādi materiāli, kādas oriģinālu materiālu kopijas, ir jārēķinās ar nelielu samaksu. Masu medijiem, kas pieprasa kādu informāciju, materiālus, tie tiek izsūtīti pa e-pastu. Mūsu muzejs iet laikam līdzi un aprīkojums un tehnoloģijas visu laiku tiek uzmanītas un atjaunotas.

3.Pielikums

Intervijas atšifrējums ar Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Direktora vietniece krājuma darbā Anita Meinarte

06.05.2014,

plkst. 10:00;

Intervijas dalībnieki: Ina Ločmele un Anita Meinarte

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

I:Vai Jūs varētu raksturot kopumā digitalizācijas procesus šobrīd vēstures muzejā?

R:Nu jā, mēs jau vairāk, redz, strādājam ar Nacionālā muzeja kopkatalogu, liekam priekšmetus. Protams, ka, varbūt mazliet novirzoties, ka šīs datu bāzes ir ļoti nepieciešamas, jo pats viņas arī izmanto, arī ne tikai to, kas Latvijā pieejams, bet arī skatos citus muzejus, kas ir Baltijā, kur ir ļoti labas datu bāzes. Vienīgā varbūt šī muzeja nelaime, ne nelaime, bet problēma, ka tieši digitalizācijas ziņā mums šie stendi ir ļoti lēni, jo muzejā ir vairāk kā miljons strēlvienību. Gadā, piemēram (es nevaru runāt par šo gadu), mūsu problēmas saistās ar krājumu pārklāšanu, jaunas ekspozīcijas pagaidu vietām. Nu kaut kur plānoti, mēs pieci tūkstoši ievadām. Varbūt tur mazliet uz vienu pusi, mazliet uz otru pusi – citreiz vairāk, citreiz mazāk, jo kopkatalogā ir pieejams ne tikai Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, bet arī ..... ,kas vairāk ir tagad patstāvīgs muzejs. Nu tā varbūt ir šī problēma, ka mums fiziski nav šo darba roku, lai cilvēki to darītu ļoti intensīvi, protams, jo vai ir āk ir ievadīts, jo vairāk ir pieejams. Jo es arī pati bieži vien esmu ļoti apmierināta, kad ir redzams citiem muzejiem attiecīgais materiāls, kas mani interesē. Bet nu, protams, ka tā noteikti ir problēma. Teiksim, varbūt tā, tās citas problēmas, kas ir šobrīd ar mūsu krājumiem, es nesaskatu. Cik ir iespējams, protams, ka attēls ir ļoti svarīgs. Mēs pievienojam tajā telpu. Tieši sakarā ar autortiesībām un visām šīm problēmām, mums bija tāda problēma, ko risināja kultūras un informācijas sistēmas (šī institūcija, kas Kultūras ministrijā strādā ar digitalizācijas jautājumiem). Attēls ļoti ilgi nebija publisks, bet es saprotu, ka tie attēli, kurus mēs tikai caur autortiesībām, tās ir jāizveido, to es nenoliedzu, jā, šie attēli atgriežas publiskā vidē. Mūsu problēma tomēr ir tā, kas mēs atkal katru attēlu izskanēšana, teiksim, trīs dimensiju priekšmetam, un nofotografēšana arī prasa laiku, bet nu mēs, protams, to darām, nav simtprocentīgi visiem tiem priekšmetiem ievadīti attēli, bet ir arī tādi, kas atgriežas.

I:Sakiet tā praktiskā digitalizācijas puse notiek tepat muzejā uz vietas?

R:*Jā, jā. Citādi vienkārši nav iespējams. Digitalizēt var vai nu pēc uzskaites kartiņām, vai nu pēc ierakstiem inventāra grāmatās, vai nu, teiksim, ja tās ir zinātniskās uzskaites kartiņas, es nezinu, es varu mēģināt attaisīt. Jūs skatījāties pie mums?*

Jā, būs jaunā. Jūs varat iet KISS mājas lapā, tur noteikti būs preses relīze.

Sakiet tā otrā kārtā, tā papildina pirmo?

Jā, viņa papildina pirmo, ir dizains nomainīts, krāsas. Ir gan publiskā vidē mainīts dizains, gan...jūs variet redzēt – krāsas citas.

Nu, lūk, es esmu dzirdējusi, ka pavisam citas krāsas ir. Nu, es varētu attaisīt kādu kolekciju.

Jā, un papildus, būs iespējas arī, par zināmu samaksu, jo muzeja materiāls nav gluži pieejams bez maksas, lai kā mēs uz to skatāmies. Attiecīgi, valsts mums ir uzlikusi pelnīt, tomēr, būs tāda iespēja pirkt augstā izšķirtspējā attēlus par maksu. Būs iespēja skatīties un aizsūtīt izstādi, kas, teiksim, vēl nav šeit, izstādē piesaistītos priekšmetus, virtuālās izstādes. Cilvēks varēs, redz, man grūti izstāstīt Jums. Teiksim, beidzot tur manas izstādes, varēs nosūtīt e-pastu. Dizains ir krietni pievilcīgāks, kā nekā tas, kas ir bijis. Un tur arī atsevišķas lietas ir pievienotas. Arī to, kam varbūt mazāk interesē, muzeja priekšmeti ir jānovērtē finansiāli. Diemžēl ar 2010.gadu, tas arī nebija saprātīgs risinājums no mūsu valsts puses, bet nu tā tas ir. Nu, te vienkārši ir ātri ievadīt no klāsta. Nu, daudzas tādas lietas, ko muzejs varbūt.

I:Un sakiet, šie digitālie materiāli, kas ir šeit, kas ir kopkatalogā. Vai Jūs varētu definēt kā virtuālais muzejs, varbūt virtuālā kolekcija?

R:*Mums ir virtuālās izstādes, tās, kas ir mūsu mājas lapā redzams. Mums ir faktiski tieši nominācijas, kas ir ierakstītas Latvijas Nacionālajā reģistrā. Tas ir, faktiski viena nominācija ir no Tukuma muzeja, tās bija kāršu vēstules, ko sūtījuši uz mājām, mums ir divas..... Mēs šo nomināciju paši nesagatavojām, mēs tikai piedalījāmies.*

Bet mums ir ļoti interesanta tēma dokumentā un arī pagājušajā gadā saņēma šo titulu. Mēs esam ierakstīti UNESCO Latvijas Nacionālajā reģistrā. Tās ir tradicionālas prasmes un dzīvesveids .... Tur varbūt kāda zināmā virtuālā izstāde ir, bet šeit nē, šeit ir virtuālās izstādes, publiskajā daļā varēs veidot. Paskatieties pēc tā 17.maija, varbūt kādas tehniskās problēmas. Es varbūt ļoti neprofesionāli. Šī faktiski ir datu bāze. (rāda datorā) Šī apmeklētājam ir datu bāze. Muzejam tā ir ne tikai datu bāze, šeit ir iespējams izmantot – nodarboties ar muzeja krājumu pārbaudīšanu. Šeit var ievadīt priekšmetu, pievienot tekstam, respektīvi, priekšmetu muzejā var pieņemt tikai ar rakstību, teiksim, ja jūs kaut ko dāvināsi muzeja, mēs noslēgsim līgumu, noslēgt aktu. Šeit ir tā iespēja, teiksim, jūs dāviniet rokassprādzi, aproci, mēs viņu šeit ievadam, sagatavojam aktu, izdrukājam. Mūsu muzejs

pašlaik to nedara, neformālā informācija, sakarā ar visu to. Lielam muzejam to ir diezgan sarežģīti. Šeit var izdrukāt uzskaites kartītes. Katram priekšmetiņam, vai tā ir glezna, vai tas ir sīkāka lauska, katram ir kartīte, kur tā pamatinformācija, ko var izlasīt arī šeit. Tas ir autors, nosaukums, datējums, kaut kāds izmērs. Šādas kartītes, piesaistot šos ievadītos pamatdatus, Jūs varat drukāt no šejienes.

Tas ko neredz, ko redz lietotājs (rāda): jūs varat uziet uz nosaukuma, šeit jūs varat redzēt to pamatdatus. Šeit nav komisijas numurs, šeit ir uzskaites numurs. No pirmā priekšmeta, līdz pēdējam, no viens un uz priekšu – katrs saņem numuru. Šeit mēs redzam nodaļa, kolekcija, nu, ka tas pamatkrājums, ir kvalifikators. Šeit jūs redziet kādu minimālu aprakstiņu, kur viņš atrodas, šī informācija gan nav publiska, tas ir no muzeju darbinieka puses. Te būs, kas ir autors vai darbnīca. Bet daļa šīs informācijas, protams, ir publiskā vidē, varbūt gluži visu neredziet. Tātad ir autors, datējums..šo jūs arī neredzēsiet. Nē, jūs redzēsiet skaitu, bet neredzēsiet vērtību. Kur pirmūt viņš ir pirktis savā laikā, šo, manuprāt, arī neredz, no kā viņš ir iegūts, ja es pareizi atceros. Tagad mēs varam apskatīties pielikumus. Te ir tas attēls, ko redzēs, tikai publiskajā presē viņam .....Tomēr mazliet priekšmeta parādīšanai likumdošana paredz zināmus nosacījumus, ka ir jāraksta iesniegums, jānorāda mērķis, kādam mēs izmantojam. Teiksim, kas vēl bija..

I:Sakiet pēc kādiem kritērijiem vai atlasē kārtību..?

R:Jā. Šeit, protams, ir restaurācijas bloks ar izklāstu, kas ar publiskajā vidē, man liekas, nav redzams. Šeit, pieņemsim, mēs varam pievienot ziņas par restaurāciju. Respektīvi, tur var pievienot jaunu. Jānospiež restaurēts, tad kurā datumā, kad ir termiņš, kas ar viņu darīts ir, kas ir restaurējis un tādas lietas. Tas ir vairāk mums pašiem. Tās ir tādas dažādas funkcijas, kas ir mūsu ikdienas darbā.

Kas attiecas uz tiem kritērijiem. Protams, ņemot vērā, ka Latvijā ir muzeji, kas simtprocentīgi ir ievadījuši savu krājumu, tas ir neliels skaits. Nezinu cik gadu paies, kad mēs to izdarīsim. Mēs cenšamies dažādi, mēs cenšamies ievadīt visus jaunieguvumus. Kas mums gluži neiznāk ir, jo jaunievedumu skaits ir gluži liels. .... kas tiek vairākus gadus mums nodotas. Un tagad tas skaits ir ārkārtīgi liels. Tas biež vien pārsniedz divreiz, apmēram to, ko mēs reāli fiziski varam ievadīt. Otrkārt, mēs ievadām priekšmetus, kas tiek ļoti pieprasīti, un šeit mums, piemēram, ir ievadīti etnogrāfijas nodaļas dzintari. Sakarā ar 2014.gadu, kad Rīga ir Eiropas kultūras galvaspilsēta, mazliet piedalās arī šajā tēmā dzintara ādēre, un vakar mums bija izstāde. Iesaku arī šo izstādi apskatīties, kas ir kādreizējās vecās fakultātes telpās. Nu faktiski kolēģi ir ievadījuši visus dzintarus, kas ir arī skatāmi izstādē. Un attiecīgi, tiklīdz būs iespēja, kad kāds cilvēks strādā ar izstādēm, arī atsevišķus priekšmetus piesaistīt un publiskajā daļā lietotājam būs kaut vai daži piemēri, ko varēs apskatīt. Tas mums ir ievadīti visi šie 800 filmu

negatīvie, kas ir UNESCO nominācijā, es ieslēgšu mājas lapu, parādīšu Jums ļoti nozīmīga kolekcija ar stikla plātēm. Kas nav filmu negatīvs, bet kas ir tādas stikla plates, kas ir Rīgas'14. Tās tiek izmantotas, kas ir ļoti saudzējamas. Tas ir negatīvi, kas uzņemti 20'tos un 30'tos gados. Ir gan Latvijas arheoloģiskie pieminekļi, gan arhitektūras pieminekļi. Ļoti daudzu nav saglabājušies līdz mūsdienām, kas gājuši bojā 2.pasaules kara laikā. Tur ir arī Vecrīgas dokumenti, kas i arī, kā mēs zinām, 2.pasaules kara laikā tika izpostīti. Tad ir diezgan daudz ievadīti novadpētnieka skolotāja Oskara Edīte Šmita foto negatīvi, ko viņš fotografēja pamatā 19.gs beigās un 20.gs sākums, kas ir ļoti interesanti materiāli. Tādi paši ir šie kritēriji. Kad Jūs apskatīsieties, es vairs neatceros, kā publiskā pusē tas izskatās. Šeit ir no Dāldenu nozares viens priekšmets, kas ir ar dzintaru. Es paņēmu atlasīšu, kas ir datnes saturā, un man dažus priekšmetus izliek laukā.

Šeit es varu parādīt, mums ir prasīta ražotirdzniecības pārbaude. Mums ir jāpārbauda, vai priekšmeti ir muzejā, kas ar viņiem ir noticis, kā ir varbūt mainījusies saglabātība. Mēs varam atlasīt šos pārbaudāmos priekšmetus. Mēs varam izdrukāt. Mēs varam izdrukāt etiķeti, šādu izdrukas kartīti. Tad, Jums rādīju kaut kādas citas sistēmas. Varētu kādu kolekciju Jums parādīt.

I: Vai par šīs datubāzes uzturēšanu, vai nav risks, ka šīs tehnoloģijas ir vēl R: diezgan neizpētītas? Varbūt pēc pāris gadiem nevarēs atvērt kaut ko?

R: Institūcijām par šo te ir jā rūpējas. Latvijā tika izstrādāta kopīgas informācijas sistēmas. Varbūt tā mūsu baža drusciņ ir, ņemot vērā šo laikmetu, ja, ka lietas var būt neprognozējamas, mēs tomēr šo pamatinformāciju glabāsim arī papīra formātā, šīs mazās kartītes. Protams, ka es nezinu šo drošības sistēmu, es runāju ar I.Balodi, kur kultūras informācijas mājas lapā atradīsiet viņas koordinātes, varbūt viņa var paskaidrot šīs lietas plašāk. Jo es domāju, ka nebūs tā, ka nevarēs atvērt, jo attiecīgi ir kas šai lietai seko, bet nu varbūt var visādi negadījumi, tāpēc mēs kartītes saglabājam, tāpat mums ir inventārgrāmatas, kur visi priekšmeti tiek ierakstīti – no pirmā līdz pēdējam. Ir arī akti, ar ko tiek pieņemti. Redziet, te ir, kas pašlaik pieejamie priekšmeti 27569 miljoni.

I: Vai Jums ir apmēram prognozes, cik ilgā laikā Jūs?

R: Tur ir grūti pateikt. Jo te ir teiksim, es saprotu, ka ļoti noder brīvprātīgo darbs. Krājums ir decentralizēts, pa nodaļām. Atvērsu vēstures departamentu vaļā. Te būs departamenta visas kolekcijas. Arī ne visas kolekcijas, kas ir departamentā. Arī publiskajā vidē, teiksim vēsturisko priekšmetu kolekcija. Šajā kolekcijā attiecas teiksim... Nu, tā tad šeit ir vēsturisko priekšmetu kolekcija, daļai ir arī attēli. Zinu, ka mūsu dati tiek nodoti uz „europeona”, tas ir tāds portāls. Protams, pašbrīd šī datu bāze ir Latvijā. Droši vien, ka I.Balode Jums varēt vairāk pastāstīt par tulkošanu. Ir kaut kāda daļa informācijas, kas tiks

tulkota, teiksim lauka nosaukumi, paša priekšmeta nosaukumi. Dažiem attēli ir, un šeit izleca, kur attēlu nav (stāsta, rādot datorā).

I:Šī finansiālā puse ir valsts vai Eiropas?

R:Protams, fotokolekcijām ir vairāk, tās ir vairāk digitalizētas. Tūlīt paskatīsimies kā piemēru. Šīs, piemēram, ir stikla plates, kuras ar rokām var aiztikt pēc iespējas mazāk. Ar brīvprātīgajiem var tad, ja ir pieejams materiāls, kur viņš var tikt iekšā. Bet bieži pat, tajā laikā, kad atnāk jauns students, varbūt nav tādā darbā iedziļinājies, viņam vienkārši ļoti daudz ir jāskatās pakaļ un cilvēki varbūt pieļauj kļūdas aiz nezināšanas. Tāpēc, ja brīvprātīgais ir konkrēti ar stāžu un orientējas datorsistēmās, kas ir vairāk tā gados veciem cilvēkiem, tad jā, jo viņš zinātu un šīs kļūdas nepieļautu. Bet tur atkal tas risks, ka ir kādam jāpārbauda, tas faktiski ir tāds dubults darbs. Un vēl tas, ka muzejs nav tik liels, mums tās vietas nav tik daudz, lai mēs šo brīvprātīgo darba laikā nodrošinātu ar datoru, no tā viedokļa.

I:Kā Jūs vērtējat digitalizāciju, tā vairāk mūsdienās ir nepieciešama vai tas tomēr tas pozitīvais?

R:Noteikti pozitīvais. Saprotiet, teiksim tas, ko Jūs varat tagad iegūt tīmeklī visā pasaulē, tas ir apbrīnojami. Jo tās var būt ne tikai šādas datu bāzes, bet vispār meklēt datus. Daļēji var saistīties ar digitalizāciju kā tādu, mums tagad ir sagatavots rakstu krājums, kur ...no Berlīnes, jā kuršdzīvoja ap 1810.gadu. ir viņš atstājis arī mūsu kolekcijā daudz darbu. Piemēram, ir Rīgas panorāmas, kas ir ...Tā gan nebija tagad datu bāze, kuru es ...! Darbs tika pārdots arī Zviedrijā, attiecīgi meklējot – Bārtss, Rīga. Tā man ir iespēja pārbaudīt, droši vien oriģinālu man nekad neredzēt, ja neparādīsies nekādos katalogos. Bet šeit man ir iespējas secināt to, ko viņš ir darījis, bez tā, kas ma ir pieejams. Bārta dati ir iekļauti vācu muzeja datu bāzē. Ir ļoti daudz šādu piemēru, kur nemaz nevajagas meklēt šādu informāciju par māksliniekiem, kas varbūt nav pieejami. Ir tāds vēstures muzejs Berlīnē, viņiem ir ļoti laba datu bāze, arī var atrast gan materiālus par Latviju tur, gan arī 19.gs pirmā puse ir daudz šie mākslinieki. Vācijā ir arī mākslinieki, kuri, teiksim, šeit ir darbojušies un viņu darbi ir Vācijas muzejos.

Tātad tas ir ideāli, jo tas notiks ātrāk, protams, labāk.

I:Un vai sasaistot šo ar Latvijas sociālo atmiņu, kā Jūs vērtējat, kā ietekmē digitalizācija?

R:Es domāju, ka visnotaļ tas ir pozitīvi. Ja vien cilvēkiem pašiem par šo lietu ir interese, jo mūsu sabiedrība tomēr ir ļoti dažāda. Bet tā kā pašlaik ir modē pētīt savu cilts koku, ko es ļoti pozitīvi vērtēju arī, es pati viņu izmantoju. Un es biju ļoti pārsteigta, kas man ļoti palīdzēja, ka ir ievietota arī pareizticīgo draudzes Rīgā. Es zinu, ka arī manas kolēģes pēta savu dzimtes koku. Zinu vienu sievieti, kas arī ļoti interesējas par savu dzimtu, sakarā ar

to, ka viņai glabājas 19.gs zīmēts senču portrets. Viņa tādā ziņā pēta ļoti jebko, kas ir datu bāzēs, vai tas ir muzejs, vai arī tas, ko var atrast jebkurā pasaules krātuvē. Katram institūtam ir ļoti interesanta datu bāze, kur ir tie materiāli, kas tika izvesti 39.gadā atpakaļ ar baltvāciešu repatriāciju.

Šeit ir mūsu mājas lapa, un, teiksim, šeit Jūs varat pieminēt šo mūsu nomināciju. Tie ir 802 foto negatīvi par cik tā visa ir digitalizēta. Mēs mēģinām cilvēkus laukos drošināt, par cik nav pieejami dati bibliotēkā. Var skatīties, piemēram, vai nav viņu mājas. Tas nekad neaizstās muzeju kā tādu, jo cilvēki tomēr vēlas redzēt tās oriģinālās lietas. Bet noteikti, tas, ka ir tādas iespējas plašas.

I: Vai auditorija šai digitalizācijai ir jaunāki vai vecāki cilvēki?

R: Pirmkārt, tie noteikti ir profesionāļi visā pasaulē. Pie mums arī vēršas, teiksim, ka ir atrasti šie digitāli. Noteikti tie būs studenti, kas rakstīs savus darbus, šādā veidā. Tā ir visas Latvijas kultūrvēsturiskā ainava, ko ieraudzīja darbinieki 20.tajos un 30.tajos gados, kas izzuda 2.pasaules kara laikā. To noteikti varētu izmantot skolotāji skolās, kā viņi strādās. Varēs sastādīt prezentācijai kaut kādu materiālu, tieši stundā par kādu tēmu, tur, piemēram, pirmais vai otrais pasaules karš. Protams, tie ir arī, kurus interesē novadpētniecība vai vēsture, arī muzeji pēta un bibliotēku darbinieki, kas veido kādas izstādes. Pasaulē cilvēki ļoti izmanto šos portālus, ņemot vērā Latvija sociālo un ekonomisko situāciju, mums ir mazāk tās iespējas. Taču, lai tas cilvēks nodotos vakarā, teiksim, ka es gribu paskatīties kādu, piemēram, Latvija 30.jos gados, jā, jābūt kaut kādā mērā precīzam. Jo mums, es varbūt tā nemāku pateikt, jo ir ļoti daudz tiešsaistē no ārzemju muzejiem, kur arī mums šīs cenas nav zemas. Mēs lietojam Ministru Kabineta noteikumus, lai gan mēs to negribām. Teiksim, šī ir mūsu virtuālā pasaule, mūsu mājas lapa, kur šeit varēsiet paskatīties. Visi ir publiski pieejami, visi 802 ir pieejami katalogā. Un pavisam ir 53 tūkstoši, bet nerunājot par tādiem, kas ir fotografēti padomju laikā, tāpēc šī kolekcija ir ļoti liela. Tā pati Jelgava izpostītā ir, bet lai šo izdarītu, diemžēl tie gadi paiet. Šķiet, ka to var ātri ievadīt, bet tā nemaz nav.

I: Kā Jūs vērtējat muzeja lomu 21.gadsimtā priekš sabiedrības?

R: Atkal tas jautājums Latvijā ir diezgan dīvains. Par muzejiem interese rodas muzeju naktī, jo, ja es šo pasākumu kaut kādu iemeslu dēļ atceltu, tad varbūt būtu zināma vilšanās. Varbūt kādam tā ir pirmā reize, kad viņš ir ieradies Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā. Bet tur ir tā lieta, ka naktī visi izstumjas tam muzejam cauri un ir laimīgs, bet varbūt arī man patīk man tāpēc tādi mazi muzeji, kā Dālders Sarkandaugavā, Rīgas nomale, kur ir mazais cilvēku skaits, kur tie pasākumi tīri tā cilvēciskāki, tu vari mēģināt tam cilvēkam kaut ko iedod, šeit tas ir grūtāk, bet cilvēki ir lielā sajūsmā. Viņš faktiski ar visu to, ka muzeju neapskata, tas ir tāds sirdi paceļošs pasākums. Otrkārt, tā sliktākā puse. Tūristi atnāk šeit uz

pili, viņiem ir interesanti un vienalga, no kurienes viņi brauc. Tie ir Krievijas tūristi, kas ir diezgan daudz. Kas strādāja padomju savienībā, bija iesakņojusies tāda tradīcija, ka muzejus apmeklēt ir ļoti vērtīgi. Nevarētu teikt, ka tagad ir tāda situācija Latvijā, grūti teikt. Teātri noteikti apmeklēs. Šeit apmeklēt muzeju vai nē – tās domas dalās. Arī no ārzemju tūristiem atsauksmes ir ļoti labas. Otrā auditorija ir skolēni. Tur tā attieksme ir pašlaik..tas ko piedāvā šis muzejs – ir ļoti daudz. Tas pasākums un devums ir ļoti kvalitatīvs. Ir mums skolas, kas ļoti brauc, arī mazākumtautības. Tas ir ļoti atkarīgs no skolotāja, no skolas, no valsts nostājas. Lai skolotājs atvestu šo klasīti uz muzeju, viņam ir kaut kas jāatliek, kaut kas jāpārceļ. Tas ir konflikts, kas jārisina gan no ministrijas, gan pašvaldības puses. Noteikti, tam īpatsvaram vēstures mācīšanā vajadzētu būt daudz lielākam. Skolēni nāk un mēs strādājam. Ir, protams, mums ģimenes dienas. Tik, cik nāk, ir labi. Tātad tās ir izstādes, te mazliet Latvijas fenomens. Ikdienā tu šeit vari atnākt, tā ieejas maksa, protams, ir, bet nav viņa ļoti augsta. Apmeklētāju skaits noteikti varēja būt lielāks. Varu izstāstīt vienu piemēru ar Lietuvu, tur bija, ja jūs ziniet tur jaunuzcelto pili. Tur ir muzejs renesanses formā, pilnīgi uzcelta no jauna, reprezentācijas nolūkiem, gan interjers tur ir no jauna. Braucot uz Lietuvu sapratu, ka ir vaļa un cilvēku bija ļoti daudz. Cilvēki jauni, protams, nesen atvērts. Tur bija ieroči, keramika, diezgan daudz arheoloģijas apakšā apskatāmi. Iesaku visiem apskatīties šo. Tur bija cilvēki ar bērniem un bez. Lietuviešu bija ļoti daudz. Un kundzītes cītīgi kaut ko apspriež pie vitrīnām. Vecāki kaut ko stāsta bērniem. Izrāda interesi. Par to var tikai pabrīnīties. Ir izstādes, kas izraisa lielu interesei. Mums ir bijušas izstādes, kas ir ļoti apmeklētas, kur varbūt šī tēma tai brīdī ir aktuāla. Te bij tāda „Padomju saule”, kur bij simboli no padomju laikiem. Ļoti apmeklēta rotaļlietu noslēpumu pils, kur rotaļlietas no senākajiem laikiem līdz mūsdienām. Saka jau, ka tā muzeju vaina ir, ka nemāk reklamēt. No vienas puses reklāma jau prasa naudu. Tas kaut kādā mērā ir privātaudzīnāšanā šeit. Tā ir tāda utopiski pētāma lieta. Teiksim, piemērs, šeit bija tāda pati izstāde kā Lietuvā par vikingiem, kas šeit bija nu tā, kur tur tā sasniedza lielus panākumus. Vai tas ir atkarīgs, ka lietuvieši vairāk zina savu vēsturi, bet Latvijā tas tā nav. Varbūt arī tas ir pētījuma vērtā lieta. Bet es domāju, ka šo muzeja lomu ir jāvērtē. Liekas, ka ..mēs jau gatavi dod. Nāk cilvēki, kas gatavi skatīties un saka – vai, cik skaisti. Tas bija jautājums kāpēc nenāk. Nu, nav tā, ka nav šīs informācijas. Arī šī vieta, tā ir diezgan nost no tūrisma ceļiem. Redzēsim, kāda būs tā perspektīva.

4.Pielikums

Intervija ar Latvijas Nacionālā arhīva direktora vietnieci nacionālā dokumentārā mantojumasaglabāšanas un pieejamības jautājumos Ingūna Slaidiņa

08.05.2014,

plkst. 15:30,

Intervijas dalībnieki: Ina Ločmele un Ingūna Slaidiņa

Latvijas Nacionālais arhīvs

I: Kā pirmos varētu tā vispārīgi ieskicēt, arhīvu dalību digitalizācijas procesos?

R: Nu digitalizācija protams ir viens no arhīva darba virzieniem, kas pēdējā laikā kļūst arvien nozīmīgāks. Mums tā digitalizācija ir nu teiksim diviem mērķiem, viens ir tie saglabāšanas mērķi jeb rezerves kopiju veidošana, lai nebūtu jāizmanto dokumentu oriģināls, tad kad nu teiksim..tas tiek mobitalizēts un lietotājam tiek piedāvāts lietot šo kopiju un dokumenta oriģinālu necilāt. Un otrs mērķis kāpēc mēs digitalizējam ir tā pieejamība, lai to visi varētu darīt pieejamu attālinātam lietotājam un atvslogot lasītavas, kas ir diezgan pilnas, tas ir arhīvos. Nu jā. Tas ir tas, ko mēs darām. Kādos virzienos mēs ejam? Viens no tiem virzieniem ir, mēs cenšamies pētīt, saprast, kas ir nepieciešams lietotājam un tas ir, dokumnetu grupas tā mērķtiecīgi digitalizēt un likt internetā un tas piemērs mums ir radu raksti. Zinat radu rakstus?Tur tā mērķtiecīgi, tiešām tik digitalizēti un to dokumentu grupas, baznīcugrāmatas, dvēseļu revīziju saraksti, tautas skaitīšanas dati, kas tiek izmantoti. Tad vēl mēs digitalizējam ir valsts kinofoto dokumentu arhīvs, kur glabājas kino, foto dokumenti, tad viens no virzieniem ir arī digitalizēt šos dokumentus un to mēs arī darām. Gan sociāldokumentus, gan arī kino dokumentus, bet nu diemžēl tos mēs nevaram likt internetā, tāpēc ka tur ir diezgan nozīmīgi autortiesību ierobežojumi. Un mums arī līdz šim nebija tādas platformas, datu bāzes vai kā to sauc, kur internetā to likt, bet tagad būs platforma.Runājot par šo datu bāzi platformu, šobrīd mums top valsts vienotu arhīvu informācijas sistēma. Tā ir tāda milzīga informācijas sistēma, kas aptver visas, gandrīz visas, arhīvu darbības veidus, kas tiks automatizēti un tai skaitā viens no šīs sistēmas sadaļām ir arī foto un arī iespēja šī digitalizētos materiālus izlikt publiskai lietošanai. Visus tos audiovizuālos, foto dokumentus.

I: Es gribētu pajautāt par arhīvu struktūru. Ir viens galvenais arhīvs un tad apakšstruktūras ?

R: Labi, sākumā līdz 2011. gadam mūsu valstī bija 15 lieli arhīvi, 15 valsts arhīvi, kas bija neatkarīgas iestāde. 2011. gadā (tas viss bija sastīts arī ar krīzi un strukturālajām

reformām) tika izveidots viens latvijas nacionālais arhīvs, bet šie patstāvīgie valsts arhīvi kļuva par arhīvu struktūrvienībām. Līdz ar to mums latvijas nacionālais arhīvs ir administrācija, tā mazā cepurīte, kur Jūs tagad atrodaties, mums ir grāmatvedība, personāldaļa, plānošanas nodaļa un tad arhīvi ir savās vietās, betm viņi ir tajā pakāpē mazliet padziļināti vairs nav neatkarīgi.

I: Tad savukārt digitalizācijas procesi notiek kopā?

R: Nē, digitalizācijas process, ir tā, ka mums arī līdz šim bija, agrāk tā saucās – centrālā dokumentu, mikrofotofono kopēšanas laboratorija, tagad - dokumentu preventīvās saglabāšanas deparaments un viņi nodrošina papīra dokumentu digitalizāciju, centralizētu tiem arhīviem, kas glabā papīra dokumentus. Bet savukārt kinofotofono arhīvu dokumentus – viņiem ir savs. Viņiem ir savs nodrošinājums, viņi savus dokumentus paši digitalizē. Un līdz ar to tas bija pareizs jautājums par struktūru, tāpēc arī tā tradīcija ir tāda, mums nav sevišķi centralizēti, mums tehniskais nodrošinājums ir centralizēts, tā laboratorija, bet tas kā arhīviem līdz šim bija – viņu pašu business, viņu paši lēma, ko viņi digitalizēs, tā tradīcija mums vēl drusku tā kā velkas līdz, mēs vēl neesam tā īsti centralizējušies, mēs saprotam, ka efektīvāk to resursu būtu izmantot tiešām centralizēti, visus, arī tos kino, foto dokumentu resursus. Veidot tādu vienu digitalizācijas centru. Mēs uz to ejam, bet nu visu nevar paspēt.

I: Jā, nu par virzieniem jūs minējāt..

R: Jā, viens ir tas, kas ir ģeoloģiskie dokumenti, tad vēl viens no tādiem virzieniem ir fotogrāfiskais materiāls, tie ir tādi dokumenti, ko cilvēki arī diezgan daudz izmanto, kas ir vizuāli, grafiski dokumenti. Līdz ar to ir diezgan svarīgs arī attēls, attēla kvalitāte, tā ir arī pasaulē, tas ir viens no virzieniem, tos fotogrāfiskos dokumentus cenšas sadigitalizēt. Tas viens ir. Tad mēs vēl arī domājam par to, kas arī pasaulē ir tas ar ko vienmēr sākam, tie ir senie dokumenti – pergamenti un tādi īpaši vērtīgie, ko arī cenšas digitalizēt, lai nevajadzētu tos oriģinālus izmantot. Arī tāds viens virziens.

I: Un kā Jūs kopumā vērtējat digitalizāciju, tā mūsdienās ir vairāk vajadzība vai tās ir pozitīvas pārmaiņas?

R: Es domāju gan, gan. No vienas puses tā tiešām ir vajadzība, lai kaut vai risinātu to, ko es minēju, ka netiekam galā ar lasītāju plūsmu, nevaram piedāvāt tik daudz vietu cilvēkiem cik vajadzētu, tas mums tiešām atvieglo to mūsu darbu. Un tas, ka viņi nelasa fiziski, bet attālināti izmanto mūsu dokumentus. Un no otras puses, jā tā ir pārmaiņa, arī mums pašiem ir vieglāk strādāt.

I: Un kas attiecas uz tehnikas nepastāvību, kas nepārtraukti attīstās, kā domā nodrošināt dokumentu saglabāšanu ?

R: Nu tas par digitalizētajiem dokumentiem runājot, bet arī par elektroniskajiem dokumentiem, kas jau rodas kā digitalizēti dokumenti, protams, ka tas ir liels nezināmais pasaulē. No vienas puses mēs gribam samazināt šo papīra dokumentus, jo uzskatām, ka tas ir ļoti dārgi glabāt papīru, tas aizņem ļoti daudz vietas, bet no otras puses, jā mēs labi zinām, kas notiek ar papīru pēc 100 un 1000 gadiem, bet nav ne mazākās nojausmas, kas notiks, kā attīstīsies tehnoloģijas. Un arī tās visas izmaksas, kas saistītas tiešām visu laiku ar to nemītīgo pāreju un jaunākiem datu nesējiem. Jā, tas ir tā. Pilnīgi nezināmais pasaulē. Un tāpēc arī Latvijas likumdošana runājot par elektroniskajiem dokumentiem, mums arī arhīvu likumā vispār ir ierobežojumi, kuri dokumenti dokumenti pašos pamatos nevar būt elektroniskā veidā un tie ir tie kuriem ir skaidrs, kas būs nepieciešami ilgstoši, nepieciešami kā pierādījumu veidā, ka tos tomēr ir likums, ka jāveido papīrā.

I: Un kā jūs vērtējat kāda ir arhīvu loma sociālās atmiņas veidošanā?

R: Nozīmīga. Nē, nu tāpēc, ka arhīvs glabā tos dokumentus, kas tiešām ir kā pierādījums, vērtība, jo arhīvs glabā tos dokumentus, kas apliecina likumību. Valsts un pašvaldības institūcijas darbību, tādu nozīmīgu sabiedrības, cilvēku darbību. Kad mēs glabājam dokumentus, mēs glabājam to informāciju. Jā, patiesība tā ir vienīga, šo vēstījumu, kas apliecina. Patiesībā visas sabiedrības darbību apliecina valsts darbība, valsts pastāvēšana un mēs cenšamies arī to darīt mērķtiecīgi, atlasīt tai informācijasgūzmā un pateikt dokumenta rašanās brīdī, ka tas ir tas dokuments, kas ir jāglabā mūžīgi mūžos. Saprast cik tas ir nozīmīgs, tiešām pirms vēl tas ir radies un to visu tā mērķtiecīgi virzīt no dokumenta rašanās jau nodrošināt, ka tas tiešām nonāks arhīvā un tiks saglabāts un, ka tas ir tas, kas paliks nākamajām paaudzēm un arī ne tik ļoti tālām paaudzēm būs nepieciešams, lai pierādītu kaut kādas darbības vai nu jā. Jo arhīvam ir..kāpēc ir nepieciešams arhīvs un kaut vai tā pati zemes reforma, kas bija 90. gadu sākumā, kad katram cilvēkam Latvijā vajadzēja arhīva iezīmi, ka viņa vectētiņam, tēvam vai viņam pašam ir piederējusi zeme. Un tad cilvēki tā labi saprata, kam ir nepieciešami arhīvi un labi, ka vēstures arhīvā bija saglabājušās šīs zemes grāmatas pēc, kurām šīs iezīmes varēja izsniegt, jo padomju laika beigās 80. gados bija projekts šīs zemes grāmatas iznīcināt, jo tās tiešām milzīgas grāmatas, kas aizņem daudz vietas. Padomju laikā likās, ka īpašas tiesības vairs nekad nebūs aktuālas un nebūs vajadzīgas un tos dokumentus ir jānīcina ārā. Nu vienīgais, kas aizkavēja šo procesu ir tas, ka tās tiešām ir milzīgas grāmatas dzelzs apkalumos un, ka tās tik vienkārši fiziski nevarēja iznīcināt un tā tās tur arī palika. Un tās izziņas bija no ka izsniegt. Ja būtu iznīcinātas, tad nebūtu.

I: Un vel es aizmirsu pajautāt tieši par digitalizāciju, kas ir tās lielākās grūtības, šķēršļi ar ko ir saskārušies?

R:Nu jāsaprot tā, ka arhīvs nav bijis tik veiksmīga kā nacionālā bibliotēka šajos digitalizācijas procesos. Mēs kaut kā esam palaiduši garām tās lielās Eiropas naudas, kas bija pieejamas. Gluži nesenajos gados. Protams, ka digitalizācija tas ir pirmā kārtam dārgas iekārtas, otrām kārtām, tas ir tehnoloģiskais process un standarta pārzināšana un metadatu domāšana. Visi šie tehnoloģiskie procesi, kas ir jāaptver. Līdz ar to tas ir diezgan dārgi un tā tehnika arī ātri noveco, līdz ar to ir nemitīgi jāseko līdzi laikam. Tās ,protams, ir glabāšanas problēmas, tās pašas serveru problēmas, kur to visu masu pēc tam likt. Tīri tādas resursu ietilpīgas problēmas, kas ir jārisina līdz ar to digitalizāciju. Nu mēs neesam tālu tikuši, salīdzinoši, es skatos kā iet citiem un viņiem iet labāk nekā mums. Mēs tā cenšamies saraut un saprast kā mēs nekādus ekstrā finansējumus iegūt nevarēsim un paši domāsim kā to darīt ar saviem spēkiem.

I: Un vai ir noteikti mērķi nosprausti , cik ilgā laikā kāds apjoms ir jādigitalizē?

R:Mēs esam iezīmējuši šos virzienus, arhīvam ir tā īpatnība, ka mēs plānojam, mums ir gada plāns un tā gada plāna ietvaros mēs plānojam tā pamazām. Un tāpēc ņemot vērā to, ka mūsu arhīvā ir vairāk nekā 20 milj. arhīva vienību, kas var tikt digitalizētas, tad mēs neesam ļoti optimistiski ar termiņiem. Gadā var iztaisīt kādus 600, Tā maksimāli strādājot. Un vel viens no digitalizācijas virzieniem ir, es neminēju, ka arhīvam ir uzstādījums, ka mūsu valsts diemžēl mums nedod naudiņu pilnu budžetu arhīva uzturēšanai līdz ar to mums daļa no naudiņas ir jānopelna pašiem kā maksas pakalpojums. Nu, lai varētu siltumu samaksāt utt. Un tāpēc mēs arī, mums ir vairāki tādi diezgan lieli sadarbības projekti, teiksim ar Izraēlu, ir tāda organizācija, kas ir ieinteresēti pie mums digitalizēt dokumentus, kas saistīti ar ebreju vēsturi Latvijā. Tāds mums ir liels projekts. Mēs vairākus gadus ar viņiem tāmē rēķināmies.

Sadarbojamies, mēs diezgan lielu daudzumu viņiem arī dokumentus digitalizējam. Tagad mūs ir uzrunājis no Vācijas institūts, kas interesējās par valsts drošības komitejas dokumentiem Latvijā, tad mēs digitalizēsīm viņu vajadzībām. Protams, ka tās kopijas paliek arī mums, bet mēs paši notiekti šos dokumentus savām vajadzībām kādreiz digitalizētu, bet ne tagad tieši, jo tā nav mūsu prioritāte un tā kā tā nauda ir jāpelna, tad mēs arī šādām vajadzībām savu projektu ietvaros.

I: Principā sanāk tas ir ļoti lēns process, tā digitalizācija, dati tik daudz.

R:Jā, taisni tā, jo jau tas, ko es teicu, pirmkārt, viņi ir glabātavā jāpaņem, jāsakārto pirms digitalizācijas, tāpēc ka bieži vien nav numurētas lapas vai tur dokumenti vispār ir kaut kāda izārdītā veidā, viņi vispār nav kārtība kaut kādā. Dažādi mēdz būt. Tātad viens ir tas process, kad viņus sakārto pirms tās digitalizācijas, tad vel arī tā metadatas pievienošana, protams, ka ne vienmēr tie dokumenti ir arī tā kārtīgi aprakstīti, tad jāuzliek virsraksts,

datējums, apjoms jāuzrāda. Brīžiem metadata, tad ir jāpievieno un tad pati tā digitalizācija. Tagad jau viņus var atrast tādās kā datubāzēs, tad tur saliek. Kaut kā tā jāsakārto.

Nu mums ir daudz, ko darīt. Ā, vel viens, vel viens virziens, tas ko mēs ar viņiem darām ar digitalizētajiem dokumentiem, mēs piedalāmies vienā lielā projektā, kas saucas Eiropas arhīvu portāls, tad uz turieni mēs arī, viens no uzdevumiem ir, ka mēs nodrošinām savu satura piegādi digitalizēto dokumentu veidā. Un caur to Eiropas arhīvu portālu, tas tiks piegādāts arī Europeanā, Jūs droši vien esat dziedējusi?

5. Pielikums

Intervijas atšifrējums ar Kultūras informācijas sistēmas centra projekta koordinatori- Agritu Sagalajevu, sabiedrisko attiecību speciālisti – Sandru Vīganti un juristi- Intu Miklūnu.

I: Raksturojiet, lūdzu, Kultūras informācijas sistēmas centra (Turpmāk tekstā KISC) līdzdalību digitalizācijas procesos atmiņas institūcijās?

Agrita Sagalajeva: Es domāju, Sandra tu te varēsi labāk izteikties, vai ne?

Sandra Vīgante: *Es domāju, ka mēs nekautrējoties varam sevi, par, nu teiksim, vienu no vadošajām, organizācijām, iestādēm Latvijā, kas nodarbojas ar digitalizācijas procesiem kultūras nozarē. Kultūras informācijas sistēmas īsteno vērienīgus projektus, kas saistīti ar digitalizāciju plašākā izpratnē nekā tikai datora programmatūras piegāde, bet tāds digitalizācijas attīstību kultūras atmiņas institūcijās – muzejos, bibliotēkās, arhīvos.*

Sākotnēji tas izauga kā bibliotēku digitalizācija, idejas pamatā, bet šobrīd jau ir projekti gan muzejos, gan arhīvos. Tagad ir projekti, kas ir starpnozaru, kas notiek jau uz sadarbību un pārklāšanos gan muzeju, gan arhīvu, gan bibliotēku sfērā.

Tas pēdējais projekts, kas nu tūlīt, tūlīt būs tādi divi notikumi: šonedēļ līdz ar Muzeja nakti tiks atklāta Nacionālā muzeja krājuma kopkataloga jaunā versija internetā daudz interesantāka lietotājam. Lietotājs pats varēs veidot savu profilu, atlasīt nepieciešamo informāciju un interaktīvi darboties, teiksim nosūtīt kartiņu (izvēloties digitalizētā projekta attēlus un, ja patīk, tad nosūtīt kādam). Mēs arī ejam līdzī laikiem un domājam kā to ne tikai digitalizēt, bet arī padarīt interesantāku lietotājam. Protams ar domu, ka lietotājs iepazīs virtuāli ar objektu, gribēs nākt aplūkot arī fizisko objektu.

Tas ir viens, otrs mums ir arhīvu nozarē tāds projekts, drusciņ atšķirīgāks no tiem projektiem, ko mēs līdz šim esam realizējuši – īstenotie projekti teiksim ir, bijuši lieli, bet Latvijas ietvaros, bet šis ir pārrobežu sadarbības projekts – Pārrobežu e-arhīvs. Šajā projektā ir iesaistīti pieci partneri, kur KISC bija administratējošais un vēl Latvijas Nacionālais arhīvs, Igaunijas nacionālais arhīvs un Sanktpēterburgas centrālā arhīvu komiteja. No visiem iesaistītajiem arhīviem tika atlasīts noteikts daudzums materiālu: pētnieki brauca viens pie otra un vienojās, kas, kuru interesē. Laiks materiālu ir 19.gs un revolūcija. Tā rezultātā šogad jūlija mēnesī tiks atklāts jauns portāls – Pārrobežu e-arhīvs. Un tur būs tad, visi šie materiāli, kas ir atlasīti un digitalizētā veidā pieejami pa kolekcijām. Tur būs studentu pasniedzēju

lietas, liekot uzsvarus uz dažādiem ievērojamiem sabiedriskiem darbiniekiem, kas ir mācījušies 19.gs tajās augstskolās un baznīcu grāmatas, kartes, personiskie dokumenti.

I:Vai Jūs varētu raksturot projektu – Elektroniskās publikācijas Latvijas bibliotēkām? (Mērķi, uzdevumi, attīstība?)

Agrita Sagalajeva: Jā, tas atkal ir vairāk man.

Projekta mērķis ir nodrošināt ar elektroniskajām publikācijām visa tipa bibliotēkas. Mēs tātad strādājam gan pašvaldības tipa bibliotēkām, gan ar zinātniskajām speciālajām dažādu institūciju un nedaudz ar skolu un ar Koledžas bibliotēku, u.c. Tātad, kā jau es teicu – projekta mērķis ir nodrošināt šīs elektroniskās publikācijas bibliotēku lietotājiem. E, mēs strādājam ar nacionālajiem resursiem, ar nacionālajām datu bāzēm - LETA, Letonika, Lursoft un NAIS. Sadarbojamies Arī ar ārzemju datu bāzēm – krievu resursiem un angļu valodā pieejamajiem. Tātad kādā veidā šīs datu bāzes ir pieejamas-bibliotēka abonē šī te datu bāzes un mēs arī var teikt, ka esam administratējošais posms starp datu bāzes izdevēju un bibliotēkas lietotāju. Nu lūk, jā, tātad, mēs nodrošinām šo te abonēšanu. Turklāt mēs abonēšanu padarām bibliotēkām ļoti pievilcīgu tādā ziņā, ka bibliotēkām, kas iesaistās šajā projektā, ir abonēšanas atlaides ļoti ievērojamas. Jo mēs esam vienojušies ar izdevējiem par šiem te nosacījumiem. Un katru gadu, slēdzot jaunus līgumus vai pagarinot esošos, tātad mēs ļoti daudz runājam par to kā panākt to, lai bibliotēkām būtu pēc iespējas lielāks ieguvums. Tas nozīmē jau pieminētās abonēšanas cenas un dažādi īpašie piedāvājumi speciālie, kur mēs vienojamies ar izdevēju jā, kādi tie varētu būt, lai gribētu pievienoties aizvien jaunas un jaunas bibliotēkas.

Tā lūk, tas attiecībā uz visām datu bāzēm. Bet, ja runājam par starptautiskajām datu bāzēm. Starptautiskais partneris mums ir Eifl – bezpeļņas organizācija. Šajā organizācijā nu jau ir ap 60 dalības valstis. Tā ir nemitīgi augoša, un tās mērķis ir arī nodrošināt elektronisko publikāciju un dažādu citu bibliotēku pakalpojumu pieejamību bibliotēka. Turklāt šis projekts fokusējas uz Austrumeiropas valstīm – bijušās PSRS valstis un Āfrika, Āzija. Nu lūk, tā ir milzīga organizācija, kas realizē dažādus projektus, lai bibliotēkas veidotājiem šajās valstīs būtu pēc iespējas vairāk dažādi pakalpojumi. Un, runājot tieši par datu bāzēm, tur arī ir šis te lielais - esot šajā organizācijā mūsu bibliotēku, lietotāji iegūst milzīgas atlaides, jo kā mēs zinām starptautiskās datu bāzes ir ļoti dārgas un, ja kāda no datu bāzēm šo datu bāzi abonētu individuālā kārtā, tad viņiem būtu nesalīdzināmi augstāka abonēšanas maksa.

Tādā veidā mums ir pieeja plašam informācijas klāstam, kas ir ļoti vajadzīgs studentiem, pētniekiem. Mēs ikdienā dzirdam apgalvojumus – priekš kam vajadzīga ir vajadzīgas datu bāzes, visu var atrast google.lv un Vikipēdijā un t.t. Bet tas nav nopietni, jo šīs te vides resursi nav autorizēti un uz tiem nevar veidot atsauces, ja students raksta savu

projekta darbu. Šīs datu bāzes tātad nodrošina zinātniskas publikācijas, tie ir autorizēti resursi, uz kuriem Jūs varat atsaukties un takā, jā.

I: Elektroniskās publikācijas – ko šis jēdziens ietver?

Agrita Sagalajeva: Avoti ir ļoti dažādi, tātad tie ir laikraksti digitalizētie ar pilntekstu pieeju, tie ir žurnāli pārsvarā zinātniskie žurnāli, tās ir grāmatas, šobrīd ļoti liela interese ir par e-grāmatām, tas ir produkts numur viens tagad visā pasaulē, tam aizvien vairāk un vairāk tiek pievērsta uzmanība, jo kā mēs zinām lietotāji kļūst aizvien mobilāki, un viņiem ir nepieciešama pieeja publikācijām, ko var dabūt uzziņas ierīcēs – datori, telefoniem, u.c. Nu lūk, tātad arī papīrformāta grāmatas, kas ir digitalizētas – mācību grāmatas, enciklopēdijas, vārdnīcas. Vārdu sakot jebkādas nozares, arī daiļliteratūra. Turklāt datu bāzēs ļoti daudz ir pieejami dažādi analītiskie pārskati, statistikas dažādas. Nu lūk, tātad tie ir galvenie avoti šajās datu bāzēs.

I: Vai varētu mazliet par e-grāmatu attīstību un autortiesību lomu?

Agrita Sagalajeva:Jā, tā ir ļoti piņķerīga lieta. Starp citu, tajā manis pieminētajā projektā – EIFL organizācijā ir atsevišķa sadaļa – autortiesību programma, kuras ietvaros arī tiek risinātas autortiesību lietas starptautiskā līmenī, un arī nacionālie pārstāvji mēs – KISC, un mūsu pārstāve ir Inta Miklūna mūsu juriste, un viņa varētu pastāstīt par šo vairāk.

Mērķis bija izdarīt izmaiņas autortiesību likumā, lai pēc iespējas padarītu ērtāku e-grāmatu *izsniegšanu lietotājiem. Jo tur ir vesela virkne ierobežojošu faktoru, nu tas ir diezgan sarežģīti šobrīd. Tas ir savādāk nekā attiecībā uz datubāzēm. No datu bāzēm mēs abonējam šos te resursus, tur viņi ir sakomplektēti un mēs viņus abonējam. Šeit autortiesību likums darbojas druscītiņ savādāk, šajā gadījumā*

Inta Miklūna: *e-grāmatu pakalpojums ir pakalpojums, tā ir kā tāda vienreizēja licenzē – tu nopērc šo licenci, bet tu nevari neierobežotu skaitu izsniegt lasītājiem. Tur arī izdevēja intereses mazliet takā konfrontējas ar bibliotēku interesēm: no izdevēja, viņš vēlas par katru lasīšanas reizi saņemt atlīdzību, tas ir business. Savukārt no bibliotēkas puses – lai būtu šī lietošana, pēc iespējas plašāka un neierobežotāka.*

Salīdzinot ar fizisku grāmatu, kur notiek uzskaitē, cik reizes grāmata ir lasīta un attiecīgi tiek maksātas autortiesības, bet to maksā valsts. Bet e-g grāmata nav nedz atrunāta, nedz no valsts puses nekas netiek segts.

Agrita Sagalajeva: *Jo tas viss vēl ir tādā attīstības stadijā Tā tiek aktualizēta, jo tirgū ienāk e-grāmatas.*

Es gribēju vairāk par vienu no mūsu datubāzēm pastāstīt, par Letonika.lv

Tātad šī datu bāze ir pieejama pilnīgi visām publiskajām bibliotēkām caur šo te valsts vienotajā informācijas sistēmas tīkla, kas ir mūsu uzraudzībā. Un te ir ļoti daudz, digitalizētā

materiāla – enciklopēdijas, vārdnīcas, literatūra, bet tie ir pieejami tikai publiskajās bibliotēkās, viņu iekšējā tīkla. Te ir fantastiskas lietas – mūzikas nodaļa ļoti plaša, valodu nodaļa, kur var gramatikas analīzi paskatīties. Ir iekļauts arī kultūras kanons šajās datu bāzēs.

Un tad par vēl vienu datu bāzi – EIFL: Jā, tātad 60 dalībvalstis, arī Latīņamerika. Šī programma tiek vērsta uz trešās pasaules valstīm un pārejas/ attīstības valstīm. Te ir četras vispārīgas lielās programmas ar ko EIFL nodarbojas: tā saucamā licencēšanas programma, kuras pateicoties tiek slēgti visi lielie licences līgumi, ir pieejami vairāk nekā 40 datu bāzes, sadarbības līgumi ar 20 izdevējiem un, pateicoties šai programmai, tiek slēgti šie līgumi, kas nodrošina datu bāzes pieeju.

Tālāk tiek piedāvāta Open access programmu – brīvpieejas programma: aizvien vairāk un vairāk dažādas zinātniskās publikācijas tiek pieejamas bez maksas. Tas notiek tāpēc, ka šī kustība tiek vērsta uz to, ka visas valstis ļoti daudz līdzekļus no valsts atvēl zinātniskajai pētniecībai un ja jau reiz šie pētījumi ir finansēti par valsts līdzekļiem, tas ir nodokļu maksātāju naudu, tad viņiem būtu jābūt brīvpieejā. Tāpēc arī ir daudz dažādas grāmatas, žurnāli bez abonēšanas maksas.

Tālāk ID jeb intelektuālais īpašums: šī programma ir diezgan aptveroša, jā ļoti daudz tiek darīts, lai starptautiskā līmenī sakārtotu šis te autortiesības. Un arī visu nacionālo valstu pārstāvji iesaistās šajā programmā un tīri praktiski dalās pieredzē. Tas palīdz saprast problēmu pasaules līmenī. Ir lietas, ko var arī pārņemt bez papildus resursiem.

Nākamā ir Post programma. Te ir bezmaksas pieejamās programmatūras bibliotēkām Bet mēs šajā programmā ne visai aktīvi iesaistāmies, tāpēc, ka viņa mums nav aktuāla. Jo Trešā Tēva Dēla projekts ietvaros visām publiskajām bibliotēkām tika piēslēgts internets un nodrošināta datortehnika un tika nopirkta oficiālas programmatūras. Tā kā mums šobrīd nav lielas vajadzības te aktīvi iesaistīties.

Un jaunā programma-Public Library Innovation Programme, kas ir tikai šajos pēdējos gados, ir programma, kas ir vērsta tieši uz publiskajām bibliotēkām. Un mērķis ir popularizēt dažādas publisko bibliotēku darba inovācijas. Jo atkal tas pats stāsts, visur pasaulē darbojas publiskās bibliotēkas, un visur tiek sniegti bibliotekārie pakalpojumi tradicionāli, un notiek arī inovatīvi pasākumi, ko mēs nezinām. Un šī programma nodrošina informācijas apmaiņu, piemēram, kādi ir inovatīvi pasākumi darbā ar jauniešiem, jo ir jāatrod pareizā valoda. Tad inovatīvas metodes darbā ar senjoriem – kā mēs viņiem apmācām jaunās tehnoloģijas, pakalpojumus bibliotēkās. Inovatīvas metodes darbā ar pašvaldību, jo nu mēs zinām, ka pašvaldība ir bibliotēkas uzturētāis. Un vienā no šiem

pēdējiem projektiem uzvarēja Valmieras bibliotēka saistībā ar inovatīvas metodes darbā ar jauniešiem.

I: Valsts vienotās informācijas sistēma, kas ir atbildīgie par šī projekta izstrādi un kādi ir tā mērķi?

Sandra Vīgante: *Tas ir mūsu, jā, bet tā projekta ietvaros ir datubāzes, jā?*

Agrita Sagalajeva: *Jā un šis ir viens no apakšpunktiem.*

Sandra Vīgante: *Valsts vienotās informācijas sistēmas projekts bija pa vairākiem posmiem – pirmais un otrais posms ar ERAF Eiropas līdzekļiem. Tad nāca liels Bila un Melindas Geitsu finansējums. Tik uzsākts projekts Trešais Tēva Dēla projekts. Tas principā arī attiecas uz vienoto informācijas sistēmu. Šajā sistēmā arī tika izstrādāta tāds iekšējais tīkls publiskajās pašvaldību bibliotēkās, kas palīdzēja atrisināt autortiesību jautājumus kā latviešu filmas*

Inta Miklūna: *Publiskajās bibliotēkās iekšējā tīklā materiāli ir bez maksas – gan filmas, gan grāmatas.*

Tā arī muzeju un arhīvu iekšējos tīklos. Un, lai lietotājs tam piekļūtu, attiecīgi ir jānāk uz publisko bibliotēku, arhīvu vai muzeju.

Sandra Vīgante: *Tas ir tāpat kā ar grāmatu – tu atnāc paņemt, tur pat uz vietas caurskati. Tā arī ar filmu – tu vari paņemt un tur pat uz vietas noskatīties. Nekādus publiskus filmu vakarus bibliotekāri rīko nevar.*

Un šobrīd šajā bibliotēku tīklā ir iekļautas šīs te kanona vērtības – grāmatas, filmas, nu viss vērtības, kas ir aizsargātas ar autortiesībām un ir iekļauts kanonā.

Nu jā, kā jau es iepriekš teicu, ka projekti pārklājas un sazarojas. Teiksim Kultūras kanons ir pieņemts vienā no datu bāzēm – optimālākais variants, lai lietotājs varētu saņemt šo te kultūras produktu.

I: Kā Jūs vērtējat publiskās pieejas interneta izmantošanu, arī to, ka kultūras mantojums tagad ir ātrāk un ērtāk pieejams interneta vidē, kādu iespaidu tas ir atstājis uz sabiedrību?

Agrita Sagalajeva: *Man liekas, ka šis ieguvums ir fantastisks. Bibliotēkas tagad piedāvā tādas resursus, kādi nekad agrāk cilvēkiem nav bijuši pieejami.*

Agrita Sagalajeva: *Sandra varbūt var nedaudz par Kultūras karti pastāstīt?*

Sandra Vīgante: *Kultūras karte, tas arī sākotnēji tika iecerēta teiksim tādu vienotu sistēmu, kā tādu informācijas bāzi par visiem kultūras objektiem katrā reģionā, nu lai redz to pārklājumu un lai saprastu, kā tālāk plānot kultūras politiku. Viss ir acu priekšā labi redzams – kas ir no jauna uzbūvēts, kāds ir apmeklējums tur, kāds tur. Lai nerodas kāda ātrā ideja, ka mums teiksim vajag būvēt koncertzāli tur, bet varbūt tur pavisam netālu jau ir viena*

koncertzāle. Nu tas ir kā piemērs. Nu lai tas kultūras pārklājums būtu Tāds, sabalansēts pa visu, valsti. Un, un, un tas otrs, kas izrietēja no šīs sistēmas, ir tas, ko lietotājam var dot – uz šo savākto datu bāzes, pēc tam izveidojot publisko, kur cilvēks var apskatīties, kur ir kādi kultūras objekti, kur kādi kultūras pasākumi. Nu tādā veidā. Bet protams, visa tā informācija par kultūras iestādēm un norisēm – tas jau ir pašiem reģiona cilvēkiem jāpapildina. Katru gadu iestādēm ir jāiesniedz pārskats par pasākumiem, kultūras vietām – tas funkcionē un darbojas, bet, kas attiecas uz publiskoto daļu, kas pie viņiem notiek, tas tur īsti nedarbojas.

Kultūras kartei ir izveidota arī mobilā aplikācija, ar domu, cilvēks aizbrauc uz kādu pilsētu un var apskatīties, kādas kultūras vietas ir tur tuvumā.

I: Cik saprotu, pirms gada, vai vairāk šī vietne īsti nefunkcionēja..?

Inta Miklūna: Nu, jā, kā presē apsaukāja, ka tas esot vienkārši ķeksīša pēc. Bet patiesībā, tā tika radīta, lai noņemtu slogu no kultūras institūcijām, lai viss vienā punktā un varētu kaut kā plānot kopēju kultūras politiku. Un publiskā daļa ir katra reģiona, vietas atbildība, cik aktīvi viņi darbojas.

I: Vai Jūs varētu raksturot, kā šie digitalizācijas procesi ietekmē mūsdienu sociālo atmiņu, vai tas aktualizē pagātnes lomu mūsdienās, vai nē, varbūt digitalizācija ir tikai vajadzība?

Sandra Vīgante: Mums jau sabiedrībā patiesībā ir šī tendence, šī interese – par pagātņi, par vēsturi, par savas dzimtas pētīšanu, tas ko es sākumā minēju E-arhīvs tas varētu būt ļoti tieši saistīts ar sociālās atmiņas veidošanos.

Inta Miklūna: Autortiesību kontekstā mēs neko īpaši nevaram digitalizēt, kā tikai atmiņas, godīgi sakot. Jo ir ierobežojumi: 70 gadi pēc autora nāves.

Agrita Sagalajeva: Manuprāt, tas ieguvums ir tur, ka lietotājam ir pieejam i pilnīgi unikāli darbi – grāmatas un dažādi citādi avoti, kas, ja nebūtu šīs te digitalizācijas, viņiem nebūtu pieejas šīm te materiāliem. Jo teiksim cilvēks nebrauks tagad uz kaut kādu Ļeņingradas arhīvu, tas nav iespējams., bet tagad digitalizācijas ietekmē ir pieejam i pilnīgi unikāli darbi.

Sandra Vīgante: Viena lieta teiksim ir tas saturs, ko mēs dodam, un var atrast tajās datu bāzēs un otra lieta ir tie instrumenti, kas cilvēkiem tiek doti caur šiem projektiem. Tas visvairāk droši vien ir bibliotēkās. Caur publiskajām bibliotēkām katram tiek dota iespēja pašam arī domāt, dažādus projektus veidot, vai iesaistīties, radīt to saturu un to sociālo atmiņu. Un tas jau arī notiek. Bibliotēkas jau arī vēl, kad nebija digitalizācija, jau ar novadpētniecības materiāliem ļoti aktīvi nodarbojušās. Tagad ir daudz plašākas iespējas to visu fiksēt un veidot.

Agrita Sagalajeva: Jā, ir jau arī ļoti daudz vecie papīri, kas iet bojā un ja tie netiek šobrīd digitalizēti un nofiksēti, tie vienkārši aizietu bojā, vairs nekad nebūtu pieejami. Šī ir pilnīgi tāda vēstures iedzīvināšana.